د ښوونکي کتاب

د تاریخ د تدریس لارښود

لسم ټولګی

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تألیف لوی ریاست

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو
د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب

د تاریخ د تدریس لارښود

لسم ټولگی

د چاپ کال : ۱۳۹۲ هـ.ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

مؤلفان:

- پوهنمل زلمی هوتک
- سرمؤلف عبدالغیاث غوری
- معاون سر مؤلف شیر محمد رونقي
- مؤلف عبدالمالک عابد
- مؤلف قدیم شیرزی بابکرخیل
- معاون مؤلف ستوری سادات
- معاون مؤلف ذبیح الله دشتي

علمي او مسلکي ایډیټ:

- پوهنمل زلمی هوتک

د ژبې ایډیټ:

- مؤلف محمد سهراب دیدار

دیني، سیاسي او کلتوري کمیټه:

- مؤلف عبدالرقیب جهید
- حبیب الله راحل د تعلیمي نصاب په برخه کې د پوهنې وزارت سلاکار

د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شیر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستانی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس.

ډیزاین: عنایت الله غفاری

د چاپ د سمون چارې: محمد کبیر حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتنون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو استادانو او ښوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې چمتوکيږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم د وخت له غوښتنوسره سم علمي او رغنده پراختيا ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

د ښوونکی د لارښود دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې بنسټ چمتو اوترتيب شوی دی. د تدريس د نويو ميتودونو له مخې فعاليتونه او معلوماتي مواد په کې ورزيات شوي دي چې په ډاډ سره به د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو د فعال ساتلو لپاره ګټور او اغېزمن وي.

هيله من يم د دې کتاب منځپانګه، چې د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تاليف او چمتو شوې، ستاسو درنو استادانو د ګټې وړ وګرځي. له فرصت څخه په استفادې د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه غوښتنه کيږي د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې مرسته وکړي چې په دې توګه د پوهنې د نظام موخې او هيلې ترسره شي او ځوان نسل او هېواد ته ښې پايلې او برياوې ور په برخه کړي.

زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو او ارزښتونو، د ټولنې د څرګندو اړتياوو، ملي ګټو او وطنپالنې له روحيې او د ساينس او تکنالوژۍ له نوو علمي معيارونو سره سم پراختيا ومومي.

ددې سترې ملي موخې د تر لاسه کولو لپاره د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده ګټورو وړانديزونو له لار ې زموږ له مؤلفانو سره د درسي او د ښوونکي د لارښود دکتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه، چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې برخه اخيستې او همدارنګه له ملي او نړيوالو درنو موسسو او نورو ملګرو هېوادونو څخه، چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي او د ښوونکي د لارښود کتابونو په چاپ او وېش کې يې مادي يا معنوي مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم او د لا نورو مرستو هيله يې لرم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردک

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان | مخ

لومړی څپرکی ۱
ښوونیز یا تعلیمي نصاب څه شی دی؟ ۱
د ښوونکي لارښود ۲
د افغانستان د پوهنې ښوونیزه او روزنیزه پالیسي ۳
په افغانستان کې د ښوونې او روزنې عمومي موخې (هدفونه) ۵
د تدریس ستراټیژي ۸
د مضمون د تدریس وسیلې او بنسټیز توکي ۱۲
دویم څپرکی ۱۴
د مضمون د تدریس لارښود ۱۴
د (۱) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۵
د (۲) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۷
د (۳) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۹
د (۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۲۲
د (۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۲۴
د (٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۲٦
د (۷) لوست د تدریس لارښود پلان ۲۸
د (۸) لوست دتدریس لارښود پلان ۳۰
د (۹) لوست دتدریس لارښود پلان ۳۳
د (۱۰) لوست دتدریس لارښود پلان ۳٦
د (۱۱) لوست دتدریس لارښود پلان ۳۹
د (۱۲) لوست دتدریس لارښود پلان ۴۲
د (۱۳) لوست دتدریس لارښود پلان ۴۵
د (۱۴) لوست دتدریس لارښود پلان ۴۷
د (۱۵) لوست دتدریس لارښود پلان ۴۹
د (۱٦) لوست دتدریس لارښود پلان ۵۲
د (۱۷) لوست دتدریس لارښود پلان ۵۴
د (۱۸) لوست دتدریس لارښود پلان ۵٦
د (۱۹) لوست دتدریس لارښود پلان ۵۸
د (۲۰) لوست دتدریس لارښود پلان ٦۱
د (۲۱) لوست دتدریس لارښود پلان ٦۴
د (۲۲) لوست د تدریس لارښود پلان ٦٦
د (۲۳) لوست د تدریس لارښود پلان ٦۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۰
د (۲۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۲
د (۲٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۴
د (۲۷) لوست د تدریس لارښود پلان ۷٦
د (۲۸) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۸
د (۲۹) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۰
د (۳۰) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۳
د (۳۱) لوست د تدریس لارښود پلان ۸٦
د (۳۲) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۸
د (۳۳) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۰
د (۳۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۳
د (۳۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۵
د (۳٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۷
د (۳۷) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۰
د (۳۸) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۲
د (۳۹) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۵
د (۴۰) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۷
د (۴۱) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۹
د (۴۲) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۱
د (۴۳) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۳
د (۴۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۵
د (۴۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۸
د (۴٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

سریزه

ښوونیز یا تعلیمي نصاب څه شی دی؟

په دې اړه هرڅوک بېلابېل نظر لري، څوک یې درسي مفردات ګڼي او څوک یې درسي کتاب بولي. د ښوونې او روزنې پوهانو یې هم بېلا بېل تعریفونه کړي دي. ښوونیز یا تعلیمي نصاب هغه لارښود دی چې د ښوونې او روزنې ټول فعالیتونه پکې شامل او تر لاسه کول یې هدف دی.

تعلیمی نصاب له ټاکلې پوهې، مهارتونو او ذهنیتونو څخه عبارت دی چې یوه تعلیمي موسسه یې زده کړه د خپلو زده کوونکو لپاره په پام کې نیسي. په بله وینا تعلیمي نصاب د یوې تعلیمي موسسې د ښوونیزو او روزنیزو زده کړو د پروګرام ټولې زده کړې دي چې درسي کتاب، درسي مرستندویه توکي، د ښوونکي لارښود، تجربې او عملي کارونه پکې شامل دي.

هغه څه چې نن یې د ښوونې او روزنې د ماهرینو پام ځانته اړولی دی، ددې پوښتنې ځواب دی: د مفرداتو چمتو کوونکي او د درسي کتابونو لیکوال باید څه شی په ټاکلو لارو چارو زده کونکو ته ورزده کړي چې په اوسني او راتلونکی ژوند کې یې ګټور وي؟

ټول یو شان په دې نظر دي چې کوچنیان په بېلابېلو شرایطو کې وده کوي او په راتلونکې کې له نوو موضوعګانو سره مخامخ کیږي. له دې امله زیاتره ددې پېژندل ډېر سخت دي، چې هغوی ته د څه شي زده کړه اړینه او د څه شي ورته نه ده او د زده کړې تر ټولو اغېزمنه لاره کومه یوه ده.

له بله پلوه د ځوانی پېر د خپلواکې پرېکړې د کولو، د مسؤولیت د منلو، راتلونکې ته د کتنې او په مسایلو کې بیا غور په څېر ځانګړتیاوو له مخې دا پېر له نور پېرونو څخه جلا کوي. ځوانان له ټولنې سره رغنده راشه درشه او د لویانو نړۍ ته د ورننوتو لپاره د بېلابېلو وړتیاوو موندلو ته اړتیا لري. هغوی باید پوه شي هغه ټولنه څنګه ده چې دوی پکې اوسیږي او څومره پوهه او علمي وړتیاوې ورته پکار دي. هغوی ځان پېژندنې ته اړتیا لري، پېښو او حوادثو ته څنګه ګوري، حقایق څنګه درک کولای شي، څنګه انتخاب کولای شي او څنګه عمل کوي؟ هغوی هغه پوهې ته اړتیا لري چې یې فکر کولو، مطالعې او په ټولنیز ژوند کې تحقیق ته وهڅوي.

پورته وینا ته په پام د (تاریخ) د درسي مفرداتو په چمتو کولو کې، په داسې حال کې چې له علمي اړتیاوو سره تړاو لري، د زده کړې په نوو لارو چارو ټینګار شوی، ترڅو زده کړه د پخوانیو لارو چارو پرځای پر هغه زده کړې ډېر ټینګار وشي چې د فعالې،ګډې، ابتکاري او انتقادي زده کړې په لارو چارو ولاړه وي.

په فعالې او ګډې (مشارکتي) زده کړې یا فعالې زده کړې (Active Learning Method) کې ښوونکی د تدریس په بهیر کې ستره ونډه لري. د ښوونکي دنده په دې نقش کې د معلوماتو او پوهې په لېږدونه پای ته نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسيږي. هغه د زده کړې تجربې په غوږ نيولو او حفظولو پورې تړلې نه بولي. په دې نقش کې ښوونکی د زده کړې تر پام لاندې شرايطو لارښود او مرسته کوونکی دی. هغه د مطلبونو د يو اړخيز انتقال پر ځای د زده کړې پر لارو چارو، د تجربې په ترلاسه کولو او د مسئلې په حلولو ډېر ټينګار کوي. د ښوونکي د لارښود د کتاب يوه موخه هم د زده کړې لپاره د لارو چارو وړاندې کول دي.

د ښوونکي ددې لارښود د تاليف د نورو موخو او لاملونو په ترڅ کې د زده کړو د موخو څرګندول، د محتوا (متن) د ټاکلو اصول او د تاريخ ټولګي د لسم درسي کتاب ارزول دي.

دا درسي کتاب د تاريخ زده کړې لپاره چمتو شوی او د زده کوونکو د زده کړې لپاره يکې د ډېر تجربو رامنځته کول په پام کې نيول شوي دي، د ښوونکي د لارښود د کتاب چمتو کول اړين بلل شوي. بايد ومنو چې تدريس او زده کړه يو ابتکاري او تجربي کار دی او نوښتګر او مبتکر ښوونکي په دې برخه کې نوي، نوي شيان او لارې چارې رامنځته کوي. دا بايد هم له ياده ونه ايستل شي چې د زده کړې د ستراتيژۍ په ټاکلو کې، له موخو، د ارزونې له لارو چارو، د زده کوونکو دګډون شونتيا او نور اصول چې د اروابپوهنې، د ترتيبيتي اروابپوهنې او د زده کړې د اروابپوهنې سره په همغږۍ کې زموږ په وړاندې پرتې دي، بايد سم پام وشي. دا هم بايد له ياده ونه ايستل شي، چې متن د کومو اصولو له مخې وټاکل شي، د محتوا د همغږي کولو اصول کوم دي؟ د تدريس او ارزونې لارې چارې کومې دي او څه اهميت لري؟ دا چې د مهمو مفهومونو راايستل څنګه سرته رسيږي، د ښوونکی په دې لارښود کې څرګند شوي دي.

د ښوونکي لارښود

د ښوونکي لارښود د ښوونکو د زده کړې يوه وسيله ده؛ هغه کتاب دی چې له ښوونکي سره مرسته کوي د يو درسي ساعت او يا د تعليمي دورې په اوږدو کې د خپل تدريس پلان چمتو کړي. د ښوونکي په لارښود کې د هر لوست عمومي او خصوصي موخې، د تدريس وسايل، لارې چارې، د زده کوونکو د انګېزې پارول، د ښوونکي فعاليتونه، د زده کوونکو فعاليتونه، د زده کوونکو د زده کړې د تحکيم برخه او ارزونه او په پای کې د لوست په اړوند اضافي معلومات او اختځليکونه په پام کې نيول شوي دي. د ښوونکي لارښود ددې لپاره ليکل کيږي، چې ښوونکي د درسي پلان له جوړولو او د زده کړې په يو پړاو کې د ښوونې او روزنې له عمومي موخو سره بلد کړي. له ښوونکو سره مرسته وکړي د هر لوست مفاهيم او موضوعات وپېژني، د لوست په اړوند ورته اضافي معلومات چمتو کړي، د هېواد په ټولو ښوونځيو کې د درسي کتاب د يو خېل او همغږي تدريس لپاره لاره هواره کړي او په دې توګه د افغانستان په ټولو ښوونځيو کې د لوست تدريس په پام کې نيول شوې دورې کې سرته ورسوي او درسي کتاب بشپړ کړي. دا خبره اړينه کړي، چې درسي کتاب، هغسې چې د هېواد په پلازمېنې يا د بل لوی ښار په کوم عصري ښوونځي کې تدريسيږي، د هېواد د لرې پرتو ولسواليو او بانډو په ښوونځيو کې هم هماغسې يو خېل او يو راز تدريس شي او لکه چې ويل کيږي د يو متوازن او هر اړخيز معارف لپاره په ټول هېواد کې لاره هواره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان د پوهنې ښوونیزه او روزنیزه پالیسي

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د اساسي قانون په شپاړسمه، درېیمه، څلوېښتمه، پنځه څلوېښتمه، شپږڅلوېښتمه او اووه څلوېښتمه ماده کې د درج شوو احکامو او د افغانستان د پوهنې د قانون د شپږمې، اوومې مادې او نورو احکامو له مخې او د هېواد د معنوي او مادي اړتیاوو او واقیعتونو ته په پام او د افغانستان د ښوونې او روزنې د نظام د اساسي لیکو د انځورولو په خاطر د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت د پوهنې ښوونیزه او روزنیزه پالیسي په لاندې ټکو کې رانغاړل کیږي:

۱. د خدای پالنې، د اسلامي احکامو او ارزښتونو تطبیق ته د پابندۍ، وطن دوستۍ، د ملي یووالي ټینګښت، ګډ ژوند او بشر دوستۍ په روحیې د هېواد د ماشومانو، تنکیو ځوانانو او ځوانانو لپاره، که ښځینه وي یا نارینه، د ښوونې او روزنې د زمینو چمتوکول،
۲. له خپلواکۍ، ملي واکمنۍ، د ځمکنۍ بشپړتیا، اسلامي وروروليۍ، ملي پیوستون، له سولې سره د مینې او فرهنګي بډاینې څخه د دفاع، د توپیر او زور زیاتۍ د ټولو بڼو او ډولونو د له منځه وړلو د روحیې پیاوړتیا،
۳. د ښوونیزو او روزنیزو موسسو بیا رغاول، جوړول، پراختیا او سمبالول،
٤. په نړۍ کې له علمي مثبتو بدلونونو سره جوخت د هېواد د ښوونیز اوروزنیز سیستم پراختیا،
۵. د نورو هېوادونو له ښوونیزو اوروزنیزو رغندو او بریالیو تجربو څخه ګټه اخیستنه،
٦. د جنس، توکم، ژبې، مذهب، نژاد او ټولنیز دریځ له په پام کې نیولو پرته ټولو ته تر لومړنیو او منځنیو (۱-۹) ټولګیو پورې په جبري او وړیا توګه د لومړنیو زده کړو چمتو کول،
۷. په (دولتي او خصوصي) ښوونځیو کې په هغو ژبو تدریس، چې په اساسي قانون کې تسجیل شوي دي.
۸. د اسلام د سپېڅلي دین له زده کړو، د افغانستان د اسلامي جمهوریت د اساسي قانون د ارزښتونو او د افغاني ټولنې له دودونو سره سم او د پیداګوژیکي اصولو او عملي تجربو ته په پام او د افغانستان د ښوونې او روزنې د کیفي ښه والي په خاطر د افغانستان د پوهنې سیستم د هلکانو او نجونو د جلاوالي پر بنسټ ولاړ دی. له دې امله ګډه زده کړه د لومړنۍ دورې له دریم ټولګي څخه وروسته د زده کړې په هیڅ یوه موسسه کې، که دولتي وي یا خصوصي، کورونو، ورزشي کلپونو او نورو ځایونو کې مجاز نه ده.
۹. د دریمو ژبو تدریس (د اساسي قانون ۱۶ ماده) په اړوندو سیمو کې د یو مضمون په توګه،
۱۰. د بیځایه شوو کورنیو، کډوالو او د ځانګړو اړتیاوو لرونکو زده کوونکو ته د ښوونې او روزنې د زمینو چمتو کول،
۱۱. د اسلامي زده کړو د مدرسو، عمومي زده کړو، حرفوي او مسلکي ښوونځیو او د ښوونکو د روزنې موسسو پراخوالی او د هغوی سمبالول،
۱۲. د ښوونکو د علمي او مسلکي سویې لوړول،
۱۳. د ښوونکو د ژوندانه د حالت سمول،
۱٤. د بیسوادۍ د له منځه وړلو، د حیاتي سواد او د کارګري متممو ښوونځیو (نارینه او ښځینه) د پراخوالي لپاره هلې ځلې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵. د افغانستان د پلي شوو قوانينو په اړانه (چوکاټ) کې د پوهنې د مسلکي تخصصي، اداري ظرفيتونو په رغاولو، سمبالولو او لوړولو کې د هېوادونو، نړيوالو موسسو، غير دولتي موسسو او اشخاصو له بې غرضه او بشر دوستانه مرستو او ونډې څخه ملاتړ،
۱٦. د متوازن معارف پیاوړتيا او د هېواد په مرکز او ولايتونو کې د ښوونيزو او روزنيزو امکاناتو سم او عادلانه ويش،
۱۷. د تاوتريخوالي، تبعيض، ناروا جګړو، نشه يي توکو، مسکراتو او اخلاقي مفاسدو په څېر د ناوړو پدېدو پر زيانونو د زده کوونکو خبرول،
۱۸. ازادۍ، سولې، سوله ييز ګډ ژوند، شورا او دموکراسۍ، بشري حقونو ته درناوی او د استوګنې د چاپيريال د ساتنې په څېر غوره ارزښتونو ته د زده کوونکو لاربښوول،
۱۹. له اسلامي احکامو او ارزښتونو سره سم د نجونو ښوونې او روزنې ته هراړخيزه پاملرنه او د نجونو او هلکانو د ښوونځيو ترمنځ د توازن رعايت،
۲۰. د خاصو زده کړو (ډېرو هوښيارو، ړندو، کڼو او ذهني وروسته پاتې زده کوونکو) ته پام او د ښوونې او روزنې لپاره يې اغيزمنې او ګټورې لارې چارې لټول،
۲۱. د هېواد د پلي شوو قانونونو په اړانه کې د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې د تعليمي نصاب، په (دولتي او خصوصي) ښوونځيو کې له تدريس او درسي موادو څخه د ګټې اخيستنې څارنه او نظارت،
۲۲. د ورزش، سپورت او بدني روزنې د ودې لپاره د زمينې چمتو کول،
۲۳. د علمي برياوو او مسلکي تجربو د راکړې ورکړې په موخه د تعليمي نصاب د پراختيا، د اسلامي زده کړو د معينيت او د ښوونکو د روزنې، د ساينس د مرکز د رياستونو او په هېواد کې د اړوندو پوهنتونونو او نورو ارګانونوتر منځ د اړيکو ټينګښت او د لا زياتې همغږۍ رامنځته کول،
۲٤. د افغاني ټولنې له اړتياوو سره سم د اسلامي زده کړو د مدرسو هراړخيزه وده، پراختيا او رغنده کول.

د لوی خدای (ج) په مرسته به د هېواد په پوهنې کې ددغې پاليسۍ په پلي کولو لاندې لويې پايلې ترلاسه شي:

- په اسلامي روحيې د هېواد د اولاد روزل، د الله جل جلاله د رضا د ترلاسه کول او د يوې سوکاله او نېکمرغې ټولنې رامنځته کول،
- د ملي هويت ساتنه،
- د مسلمانو، هېوادپالو، ګټورو، ژمنو او متمدنو انسانانو په توګه د هېواد د اولاد سالمه روزنه،
- د نړۍ او ټولنې له علمي معيارونو سره سم د بريمن تطبيق په موخه د پوهې، مهارتونو او رغنده تفکر تر لاسه کول،
- د کار موندلو لپاره د لازمو وړتياوو د ترلاسه کولو او د کار مارکيټ ته په بري سره د ننوتو په منظور د زده کوونکو د پوهې د کچې لوړول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې عمومي موخې (هدفونه)

د هېواد د ښوونې او روزنې نظام د افغانستان د اسلامي جمهوريت د اساسي قانون د احکامو، د پوهنې د قانون او پالیسی پر بنسټ او د افغاني ټولنې اړتیاوو او واقیعتونو ته په پام د زده کوونکو د سالمې روزنې په خاطر لاندې موخو ته ځان رسوي:

الف ـ عقیدتي او اخلاقي موخې

١. د اسلام د سپیڅلي دین پر اساساتو او ارزښتونو د ایمان او عقیدې پیاوړتیا، د قرآني زده کړو او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د حدیثو پر بنسټ د اسلامي لید پراخوالی،
٢. د خدای جل جلاله د پېژندنې په منظور د ځان پېژندنې د روحیې پیاوړتیا،
٣. پر ځان د ویسا او پر اخلاقي ښېګڼو د پابندۍ د روحیې پیاوړتیا،
٤. د نظم او د دسپلین د منښت د روحیې وده او روزنه او د قانوني احکامو او ارزښتونو منل،
٥. د دیني، ټولنیزو، ښوونیزو او روزنیزو ارزښتونو په وړاندې مسؤولیت ته د غاړې ایښوولو د روحیې پیاوړتیا،

ب ـ د زده کړې او روزنې موخې

١. د زده کړې د مهارتونو لاسته راوړل او پیاوړتیا، لکه: اوریدل، خبرې کول، لوستل، لیکل، په رسمي او بهرنیو ژبو کې د شمېر او حسن خط کارول،
٢. د پوهنو، فنونو او معاصرې تکنالوژۍ زده کړه او د اړتیا وړ فردي او ټولنیزو مهارتونو ترلاسه کول،
٣. د زده کړې د وړتیاوو وده او د زده کړې په اوږدو کې ځانې زده کړه او ارزونه،
٤. په علمي، ادبي، فرهنګي او فني ډګرونو کې د تفکر، استدلال، مطالعې، څېړنې، تشخیص او نوښت د وړتیاوو وده او پراختیا،
٥. د فردي او ټولنیزو ستونزو د پېژندلو او هوارۍ لپاره د وړتیاوو ترلاسه کول،

ج ـ فرهنګي، ادبي او هنري موخې

١. د فرهنګ، ادب او رغنده هنر په برخو کې د زده کوونکو د فطري وړتیاوو وده او پراختیا او د تاریخي، فرهنګي، ادبي پاته شونو (میراثونو) او شتمنیو د پېژندلو، ساتلو او د درناوۍ روحیه،
٢. د افغانستان، اسلامي تمدن او د نورو هېوادونو له تاریخ، ادب او فرهنګ سره پېژندګلوي،
٣. د فرهنګ، ملي هنرونو، د افغاني ټولنې د غوره او سالمو ادابو او دودونو پراختیا او د هغوی د اصالت ساتنه،
٤. د تمرین او یوکسیزو او ډله ییزو فعالیتونو له لارې د ادبي او هنري مهارتونو پراختیا،

د ـ مدني او ټولنیزې موخې

١. د خپلواکۍ. وطن دوستی او ازادۍ غوښتلو، د اسلامي ارزښتونو او ملي نوامیسو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا او د انسانانو د حقوقو د عدالت او رعایت په بنسټ د کورنیو اړیکو ټینګښت،
٢. د اسلامي ورورولۍ، مرستې، سولې، ټولنیز عدالت، ملي او نړیوال پیوستون د روحیې پیاوړتیا،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د خير غوښتنې د حس پراختيا، د اخلاقي فضايلو لوړتيا او له زور زياتي او ناروا جګړو سره ضديت، له نشه يي توکو، مسکراتو، اخلاقي او ټولنيزو مفاسدو سره مبارزه،
٤. قانون ته د درناوۍ او د هغې د منښت د روحيې پياوړتيا او د توکم، جنس، عمر، اقتصادي او ټولنيز دريځ او سياسي تړاو له په پام کې نيولو پرته د هېواد د ټولو اتباعو د قانوني حقوقو ملاتړ،
٥. په ټولنيزو اړيکو کې د زغم، سرښندنې او ايثار د روحيې پراختيا او ټولنيزې ګټې پر فردي ګټو لومړۍ کول،
٦. د انتقاد او انتقاد منلو، زغم او د نورو رايو ته د درناوۍ د روحيې پياوړتيا،
٧. انساني کرامت ته د درناوۍ د روحيې پياوړتيا او پراختيا، د اشخاصو د حرمت ساتل، د معاشرت او په ټولنيزو اړيکو کې د بشري حقونو د ادابو رعايت،
٨. په سوله ييز او رغنده ډول د توپيرونو او شخړو د هوارولو د روحيې پياوړتيا،
٩. د زغم او د نورو د منلو د فرهنګ پياوړتيا،
١٠. د بشري ټولنې له علمي او تخنيکي تجربو او مثبتو برياوو څخه د ګټې اخيستنې د روحيې پياوړتيا،
١١. د هر ډول تبعيض د ردولو او له منځه وړلو د روحيې پياوړتيا او پراختيا،
١٢. د ښځې انساني دريځ ته د درناوۍ د روحيې پياوړتيا او له ښځو څخه ملاتړ،
١٣. د مور پلار، مشرانو، ګاونډيانو، هېوادوالو او د نورو انسانانو حقونو ته د درناوۍ د روحيې پياوړتيا،
١٤. د استوګنې د چاپيريال او سمسورتيا د ساتنې د روحيې وړتيا، پر ځارويو زړه سوی او د طبيعي ژوندانه او نباتاتو ملا تړ،
١٥. د اوبو د زيرمو د ساتنې د روحيې پياوړتيا، د اوبو په کارولو کې زياتی (افراط) نه کول او د سيندونو، ويالو، کاريزونو او ځاګانو د اوبو له ککړتيا څخه مخنيوی.

هـ ـ اقتصادي موخې

١. په انساني ژوند کې د اقتصاد پر ارزښت پوهېدل، د ټولنې پراختيا او اقتصادي ودې او له کورني اقتصاد او فردي سلوک سره د اقتصادي فعاليتونو تړاو ته پاملرنه،
٢. د کار پر ارزښت او اهميت پوهېدل او د بيوزلۍ د له منځه وړلو په خاطر په ګټورو دندو کې د کار د روحيې پياوړتيا،
٣. د سپما، قناعت، اسراف او تجمل د مخنيوي د روحيې رامنځته کول او ځواکمنول،
٤. د هېواد د اقتصادي سرچينو پېژندل او له هغو څخه د استخراج په سمو لارو چارو پوهېدل او د ملي ګټو، شتمنيو او پانګو د ساتلو د روحيې پياوړتيا،
٥. د تکنالوژۍ له پرمختګ سره يوځای د بيلابيلو حرفو او توليدي دندو پېژندل، د ملي عايداتو د زياتوالي او د بېکارۍ او د بل پر اوږو د بارېدو د مخنيوی په موخه د لاسي او سيمه ييزو صنايعو احيا او دودول،
٦. په معاملو او اقتصادي فعاليتونو کې د اخلاقي اصولو د رعايت د روحيې پياوړتيا او نامشروعو اقتصادي فعاليتونو پر خلاف مبارزه،
٧. د حرفه يي فعاليتونو د زده کړې هڅول،
٨. د عرضې او تقاضا پر اړيکو د زده کوونکو د پوهې د کچې لوړول،
- د انصاف او د کار د اخلاقو دودول او پر کار د ګومارونکو او کارکوونکو ترمنځ د کار قانون ته درناوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

و- روغتیایي موخې

۱. د پاک ساتنې (حفظ الصحې) او د فردي او ټولنیزې روغتیا په اړه د رغنده ژوند په لارو چارو پوهېدل،
۲. د عمومي حفظ الصحې او د چاپېریال د پاک ساتنې د روحیې پراختیا،
۳. له ناروغیو څخه د ساتلو په موخه له روغتیایي پوهې څخه برخمن کېدل او د اساسی مهارتونو پیاوړي کول،
٤. د لارو چارو او شرایطو په رامنځته کولو د بدني او رواني روغتیا تامینول او د سالمو تفریحګانو لپاره د بدني روزنې، ورزش او د سمسور چاپیریال چمتو کول،

د مور او ماشوم روغتیا ته پاملرنه او د هغوی ننګه او ملاتړ.

و ـ ثانوي دوره (له ۱۰ – ۱۲ ټولګي)

- د تیرو ښوونیزو او روزنیزو دورو د بریاوو ځواکمنول او لوړو زده کړو ته چمتووالی،
- د تفکر د ځواک وده او لا پراختیا، په دیني مسایلو او اعتقادي بنسټونو کې ژور فکر او د معلوماتو تر لاسه کول او د ژوندانه د نظام په توګه د اسلام د دین له زده کړو سره د زده کوونکو زیات بلدول،
- د نفس پاکوالی او پر خدای جل جلاله او اسلامي لاربښوونو باندې د ایمان پر بنسټ د اخلاقي فضیلتونو پیاوړي کول،
- په زده کوونکو کې د ښوونې او روزنې د روحیې پیاوړتیا او د مناسبو زمینو چمتو کول،
- د پوهنو، بشري تجربو او پرمختللې تکنالوژۍ په مرسته په طبیعت کې د موجودو قوانینو او د نړۍ د اسرارو د پیژندلو لپاره هلې ځلې،
- د رسمي او مورنۍ ژبې لا ښه زده کړه، د زده کوونکو د ادبي پوهې پراختیا او د بهرنیو ژبو زده کړه،
- د اړتیا وړ پوهنو او فنونو زده کړه او د فردي او ټولنیزو مهارتونو ترلاسه کول،
- له اسلامي ارزښتونو او د ملي فرهنګ له مثبتو غوښتنو سره سم له هنر سره د زده کوونکو بلدول او له هغې څخه معقوله ګټه اخیستل،
- د هېواد د ادبي، فرهنګي، هنري او تاریخي میراثونو د ساتنې د روحیې وده،
- د مرستې د روحیې او رغنده سیالیو ته د زده کوونکو د مینې وده او پراختیا،
- د ملي نوامیسو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا او د اسلامي حقوقو او اخلا قو پر بنسټ د کورنیو اړیکو د بنسټ ځواکمنول،
- د خیر غوښتنې د حس پیاوړتیا، د اخلاقي فضیلتونو او د سوله غوښتنې د فضایلو لوړتیا، له تاوتریخوالي او ناروا جګړو سره ضدیت، له نشه یي توکو، الکولي څښاک او اخلاقي مفاسدو سره مبارزه،
- مسؤولیت ته د غاړې ایښولو د روحیې پیاوړتیا، د کورنیو او ټولنیزو چارو سم سرته رسول او په اسلامي، فرهنګي او ټولنیزو چارو کې ونډه اخیستل،
- په ټولنیزو اړیکو کې د زغم، سرښندنې او ځان تېرېدنې د روحیې پیاوړتیا او ټولنیزې ګټې پر فردي ګټو لومړي کول،
- د سبا ورځې لپاره د زده کوونکو چمتوکول، د کورنۍ د جوړښت له ارزښت او په هغې پورې له اړوندو شرعي احکامو څخه خبرتیا،
- د اقتصاد ارزښت ته پام او د زده کوونکو معنوي بشپړتیا او سوکالۍ ته د رسیدو د یوې وسیلې په توګه د هغې رغنده وده،

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ښوونې او روزنې په بهیر کې د ځاني ارزونې د وړتیاوو ځواکمنول،
- له ورزش سره د زده کوونکو د مینې پراخول او د بدني او رواني روغتیا ځارنه،
- د فرهنګي یرغل په وړاندې له زده کوونکو سره مرسته او له بېځایه پېښو او تقلیدونو څخه د هغوی د مخنیوی او د افغاني او اسلامي ارزښتونو او هویت د ساتلو له لارې د وخت د مثبتو پرمختګونو او تکنالوژۍ څخه د استفادې د روحیې پیاوړتیا،
- د زده کوونکو د استعدادونو د روزلو په موخه په فرهنګي او ټولنیزو فعالیتونو کې د هغوی د ګډون د روحیې پیاوړتیا،
- د مطالعې او دکتاب لوستلو د فرهنګ وده.

د منځپانګې د غوره کولو لارې چارې

د منځپانګې په غوره کولو کې لاندې اصول په پام کې نیول شوي دي:

له اړتیاوو او علاقه مندۍ سره همغږي، اعتبار (د منطقي، پرله پسې والي، له پلټنو او تایید شوو کتابونو او له لومړنیو او مستندو سرچینو څخه ګټه)، د ټولګې دننه او بهر د زده کوونکو له عمر او ذهني وړتیاوو سره سم د لازمو فرصتونو چمتو کول.

د منځپانګې د تنظیم او ترتیب اصول

د منځپانګې په تنظیم او ترتیب کې له لاندې لارو چارو څخه ګټه پورته کیږي:

پرله پسې والی، همغږي، د زده کوونکو د فردي او ټولنیزو اړتیاوو تر منځ سمون، د تدریس د لارو چارو او منځپانګې تر منځ سمون،

د تدریس ستراتیژي

دا کتاب د فعال او ګډ تدریس د اصولو له مخې تالیف شوی دی. له دې امله ښایي د کتاب په تدریس کې د فعال او مشارکتي لارو چارو څخه ګټه واخیستل شي، لکه؛ د مناظرې (Argument)، د پوښتنې او ځواب (Question & Answer)، د لکچر یا توضیحي (Lecture)، ډله ییزې خبرې اترې او مباحثه (Group Discussion)، د نقش لوبول (Role Play)، د علمي سیر(Excursion)، د ذهني یا فکري تحرک (Brain Storming)، له میتودونو څخه ګټه واخیستل شي. پروژه یي میتود (Project Method) دې هم په دې برخه کې ورزیات شي.

دې ټکي ته ښایي پام وشي چې تدریس یو ابتکاري او تجربي کار دی. نشي کېدای د یوه لوست یا کتاب لپاره د یوې ټاکلې او یوازنۍ لارې وړاندیز وشي؛ ځکه د هېواد په بېلابېلو برخو کې له امکاناتو او شرایطو سره سره هر ټولګی او ښوونځی خپل ټاکلي شرایط لري. دا ددې معنا نه لري چې یوه ټاکلې لاره (د تدریس له فعالو ستراتیژو څخه ګټه) دې وړاندې نشي.

د لوست اصلي برخې

هر لوست له لاندې برخو څخه جوړ شوی دی:

سرلیک (عنوان)، سریزه (مقدمه)، متن، انځور، شکل، فرعي سرلیک او ورودي، منځنۍ او وروستنې فعالیتونه. یو څو هغه یې لاندې څېړل کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست سرليک

سرليک لوست ته د زده کوونکو د ذهني چمتوالي لامل کيږي. کېدای شي د لوست له سرليک څخه د يو فعاليت په توګه هم ګټه واخيستل شي.

انځور، نقشه او شکل

په هر لوست کې له متن سره سم انځورونه او نقشې راغلې دی. انځورونه او نقشې، نه دا چې کتاب لا په زړه پورې کوي، بلکې انګيزه هم راپاروي.

ورودي فعاليت

هر لوست په يوه فعاليت پيليږي چې د هغې له مخې د زده کوونکو ونډه او فعاليت هم پيليږي. فعاليت داسې کوم شی نه دی چې له متن څخه دې بېل په پام کې ونيول شي او يا دې متن او منځپانګه بېله تدريس شي.

منځنی فعاليت

د هر لوست دويم فعاليت، لکه هم لومړي فعاليت (ورودي) ته ورته نقش لري؛ يعنې د راوروسته متن د تدريس لپاره کارول کيږي او کله هم د لومړنيو مفهومونو د تحکيم او بشپړوالي نقش لري.

وروستنی فعاليت

د هر لوست په پای کې داسې فعاليتونه راوړل شوي چې د لوست د منځپانګې له پياوړتيا سره مرسته کوي او له مخې يې لوست هم ارزول کېدای شي.

د لوست د اصلي پيغامونو په نښنه کول (Key Concepts)

لومړی ښايي د «اصلي پيغامونو» معنا او مفهوم وپېژنو. هر لوست پوهنيزه موخه يا موخې لري. دا موخه يا موخې د يوه يا څومفهومونو د زده کړې لپاره چمتو شوي دي. دا د لوست هماغه اصلي پيغامونه دي. ددې سريزې له مخې د لوست له اصلي پيغامونو څخه د ارزونې لپاره هم کار اخيستل کيږي؛ ځکه د زده کوونکو له خوا ددې عمل سرته رسول دا معنا لري چې هغوی لومړنی پوهه ترلاسه کړې ده.

کېدای شي د مختلفو متنونو د زده کړې او مطالعې مهارت او وړتيا (د لوست د اصلي پيغامونو په نښه کول) د زده کړې او ارزونې په برخه کې د يو عمده مهارت په توګه وګڼل شي او په زده کوونکو کې د هغې رامنځته کول او پياوړي کول يوه موخه بلل کيږي.

د لوست لنډيز

د «لنډيز» فعاليت هم پخپله يو اساسي مهارت دی او هم د ارزونې لپاره کارول کيږي، چې ښايي زده کوونکي يې زده کړي.

د «لوست د لنډولو» وړتيا د تفکر يو مهم مهارت دی. د لوست د لنډولو له لارې کېدای شي پراخ معلومات په لنډ ډول بيان شي، ترڅو د لوست د متن موخه اسانه په لاس راشي. لنډيز په لنډه وينا د لوست د اصلي مفهومونو بيان دی. لنډيز په يوه وينا کې د ټولو جزياتو نغښتل دي. د لنډيز توپير د لوست د اصلي پيغامونو له رااېستلو سره دادی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د اصلي مفهومونو د یادولو پر ځای زیار ایستل کیږي مفهومونه یوه پلا بیلا سره یوځای شي او بیا بېرته نوی متن لاسته راشي.

د لنډیز لپاره ځینې لارښوونې

۱- که غواړئ یو مطلب لنډ کړئ، زیار وباسئ له لیکلو او یاداشتولو پرته پرې پوه شئ.

۲ - تر مهمو کلمو او مفهومونو لاندې لیکه وکاږئ. په دې کار هغه معلومات مخې ته نه راځي چې ګټه یې لږه وي.

۳ – لنډیز په خپلو عبارتونو ولیکئ. د اصلي متن د جوړښت په څېر یې مه لیکئ. په دې کار ډاډ تر لاسه کوئ چې خپل شخصي عقیدې مو په لنډیز کې نه دي راوستي. د لنډیز هره کلمه او عبارت باید پر متن ولاړ وي. لنډیز باید د ټول متن ۱۵ – ۲۰ سلنه وي.

۴ – له لنډیز څخه وروسته د خپل ډاډ لپاره هغه له اصلي متن سره پرتله کړئ.

ارزول (Evaluation)

ارزونه د زده کړې موخو ته د زده کوونکي د پرمختګ د معلومولو او ټاکلو لپاره له منظم بهیر څخه عبارت دی. منظم بهیر په دې معنا چې ارزونه ښایي د پلان له مخې منظمه سرته ورسیږي. په دې ترځ کې د «زده کړې د موخې» ددې لپاره دي چې په ارزونه کې باید د زده کړې موخې له وړاندې ټاکل شوې وي. په دې توګه د زده کړې ارزونه د تدریس له څرنګوالي سره د مرستې، د ښوونکو په اړه د لوړپوړو چارواکو د پرېکړې، د زده کوونکو سره د مرستې او د تدریس په برخه کې د پلټنې په اړه د لارو چارو د معلومولو په منظور سرته رسیږي.

په ارزونې کې اساسي لارې چارې په دې بڼه وي چې د زده کړې د دورو موخو ته متوجه وي او پایلې یې زده کوونکو او ښوونکو ته د لارښونې او له هغوی سره د مرستې لپاره وکارول شي. همدا راز ارزونه ښایي موخو، د تدریس لارو چارو او د درسي مضمون بېلابېلو توکو ته په پام سرته ورسیږي.

ارزونه د زده کړې د بهیر د سمون لپاره سرته رسیږي. د زده کوونکو په اړه قضاوت باید د هغوی د کړنو، چال چلن او شخصیت په اړه د هر اړخیزو معلوماتو پر بنسټ ترسره شي، نه مازې د ازموینو د نومرو له مخې. له بل پلوه زده کوونکی ښايي په ارزونه کې ورګډ شي، ترڅو خپل ځان پخپله وارزولای شي. په لنډ ډول باید د ارزونې لپاره غوښتونکي شرایط به پام کې ونیول شي.

په زده کړه کې د ارزونې اهمیت او اړتیا

د زده کړې ارزونه دوې ګټې لري:

۱ – زده کوونکي پوهیږي چې څومره علمي پرمختګ یې کړی او څومره بریالیتوب یې ترلاسه کړی،

۲ – ښوونکی پوهیږي چې د مضمون تدریس یې څومره بریالی و.

له خپل بریالیتوب څخه د زده کوونکو خبرتیا ددې لامل کیږي چې زده کوونکي په سم ډول او ټاکلې لاره د خپل پرمختګ په اړه قضاوت وکړای شي او د زده کړې او بریالیتوب لپاره د زیات مسؤولیت احساس وکړي. زده کوونکي خپل کمزورې ټکي وپېژني او ویې مني او د هغې د له منځه وړلو لپاره زیار وباسي. که چېرته ارزونه په ښه نیت او سم ډول سرته ورسیږي، پر ځان د زده کوونکو ویسا پیاوړې کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مضمون د تدريس له برياليتوب څخه د ښوونكي خبرتيا ددې لامل كيږي چې ښوونكى د لاسته راغلو معلوماتو له مخې د درسي مضمون په كمزورو او قوي ټكو وپوهيږي او د تدريس لاره چاره د هغې له مخې سمه كړي او د تدريس فن د زده كړې په بېلابېلو لارو چارو او د تدريس د نوو مهارتونو د زده كړې له لارې بډاى كړي.

د ارزونې بڼې

ارزونه د وخت او موخو له مخې په درېو ډلو ويشل كېداى شي:

تشخيصي، پرله پسې او وروستنۍ ارزونه.

الف: تشخيصي ارزونه د زده كړې په هر نوي پړاو كې د زده كوونكو د مخكنيو زده كړو او مهارتونو د معلومولو په موخه سرته رسيږي.

ب: پرله پسې ارزونه له منظمې او پرله پسې ارزونې څخه عبارت ده چې د ښوونيز كال په اوږدو كې په هر څپركي يا لوست كې د زده كوونكو ترلاسه شوې زده كړه او پوهه ازمويل كيږي.

ج: وروستنۍ ارزونه د يوه ښوونيز كال په پاى كې په هر ټولګي كې د زده كوونكو د مفهومونو او مهارتونو د زده كړې د معلومولو لپاره تر سره كيږي.

د تدريس د ستراتيژيو ډلبندي

د تدريس لارې چارې (د تدريس ستراتيژي) له بېلابېلو لارو چارو ډلبندي كېداى شي. تر اوسه بېلا بېلې ډلبندۍ وړاندې شوې. لاندې ډلبندي د هغې له ډلې څخه يوه ده:

١ – دوديزه يا غير رسمي لاره، چې په جوماتونو او غير رسمي مدرسو كې ترسره كيږي.

٢ - د تدريس نوې ميتودونه

٣ – د لكچر ميتود (وينا يا څرګندونې)

۴ – د ذهني يا فكري هڅونې ميتود

۵ – اكتشافي ميتود،

۶ – د مسئلې د حل ميتود،

٧- د پوښتنې او ځواب ميتود،

٨ – انفرادي ميتود،

٩ – د خبرو اترو ميتود،

١٠ – د پروژې وركولو ميتود،

١١ – ډله ييز ميتود،

١٢ – د نمايش ميتود،

١٣ – د تمثيل ميتود،

١۴- استقرايي ميتود،

١۵ – ازمايښتي ميتود،

١۶ – د كيسې ويلو ميتود،

١٧ – تلفيقي يا ګډ ميتود (په يوه لوست كې د څو ميتودونو كارول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوستونکو د لا زیاتو معلوماتو لپاره په لاندې ډول یوه بله ډلبندي راوړل کیږي:

۱ – فعال دوه اړخیز میتود

د تدریس یو شمېر میتودونه ښوونکی او زده کوونکي له غوښتنې سره سم فعالوي او یادول او ورزده کول له دوه اړخیزې لارې ترسره کیږي. په دې میتود کې مطلبونه او مفهومونه د ښوونکي او زده کوونکو له فعالیتونو څخه راوځي او هر یو انتخابي میتود د تدریس محور جوړیږي. سربېره پر دې ښایي په هغې کې دننه له یو یا څو میتودونو څخه ګټه واخیستل شي. دا میتودونه پراوونه لري او په هغې کې تدریس په منظم ډول پیلیږي او د مفهوم تر موندلو پورې دوام مومي. ددې میتودونو له ډلې څخه استقرايي، د مسئلې د حل، د نقش د سرته رسولو، ازمایښتي او ... میتودونو نومونه واخیستل شي.

۲ – ګډ یا مشارکتي میتود

ګډ میتود د زده کړې د بهیر د فعال کېدو له مخې د فعالو میتودونو په ډله کې راځي. هغه څه چې مشارکتي میتود له نورو فعالو میتودونو څخه بېلوي، موخو ته د رسېدو لپاره د څو زده کوونکو همکاري او همفکري ده. ښایي د ښوونکي او زده کوونکو تر منځ فعاله زده کړه سرته ورسیږي، خو مشارکتي میتود په ډله ییز ډول دی او په هغې کې د ډلې ګټې زیات اهمیت لري.

۳ – غیر فعال یا یو اړخیز میتود

د تدریس یو شمېر نور میتودونه، لکه د لکچر میتود زده کوونکي چوپ او ښوونکی فعالوي؛ ځکه معلومات په یو اړخیز ډول سرته رسیږي. څنګه چې دا میتود اکتشافي میتود نه دی، له دې امله په یوازې سر ترې په تدریس کې ګټه نه اخیستل کیږي.

د مضمون د تدریس وسیلې او بنسټیز توکي

۱ – د اړتیا وړ درسي مرستندوی توکي

توره تخته، تباشیر، مارکر، د لوست کتاب، د ښوونکي لارښود، ورځپاڼې او مجلې، د زده کړې چارتونه، فلش کارتونه، جغرافیایي نقشې، کمپیوتر، انترنیټ، سلایډونه، انځورونه، فلمونه، تاریخي اطلسونه، د ځمکې د کرې مودلونه، ګرافونه، د مندلیف جدولونه، د تاریخي لړۍ شجرې، د موضوع په اړه تاریخي او داستاني مستند فلمونه، عکسونه، د نقاشۍ تابلوګانې، د علمي، تاریخي، ملي شخصیتونو عکسونه، د اعتبار وړ کتابونه او ماخذ، د سکو، کاغذي لوټونو او فلزي پیسو البومونه، ... د درسي توکو په ډلې کې راځي.

۲ – له ښوونکو څخه هیلې

الف – عمومي وړتیاوې

د معلمی له تجربې سره د لیسانس یا لږ تر لږه د فوق بکلوریا بریلیک لرل، د مضمون په اړه د وروستنیو معلوماتو په اړه پوهه، د زده کوونکو په عمر او ذهن پورې پر اړوندو ځانګړتیاو پوهېدل، د فعال او مشارکتي تدریس په اړه معلومات او د زده کوونکو د ارزونې په اړه پوهه او معلومات، د ښوونکي له دندې سره مینه او د اخلاقي وړتیاوو درلودل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: اختصاصي او مسلکي وړتیاوې

- د مختلفو لوستونو لپاره د درسي پلان د چمتوکولو وړتیا،
- د ټولګي د اداري وړتیا،
- له درسي مرستندویه توکو د کارونې وړتیا،

۳ – له ښوونځي څخه غوښتنې

- د اړوند مضمون د تدریس لپاره د شرایطو چمتو کول(د لوست د کتابونو، د ښوونکي د لارښود او د درسي مرستندویو توکو چمتو کول)
- د زده کوونکو له میندو او پلرونو سره د منظمو اړیکو چمتو کول،
- د پلانونو په سر ته رسولو کې د پوهنې وزارت مصوبې په پام کې نیول،
- په ټولګي کې د ښوونکو د اعمالو څارنه او د ښوونکو لارښوونه،
- په ښوونځي کې د کتابتون جوړول،
- د کورنیو په مرسته د ښوونکو او زده کوونکو د اړتیا وړ کتابونو چمتو کول،

۴ – د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیلې

- د زده کوونکو د تعلیمي څرنګوالي په اړه د خپلو کوچنیانو له ښوونکو سره د اړیکو نیول،
- د زده کوونکو له درسي پرمختګ څخه خبرېدل،
- له ښوونځي سره پرله پسې مرسته او همکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د مضمون د تدریس لارښود

ددې لارښود په لومړي څپرکي کې مو د درسي مضمون له عمومیاتو او لومړنیو خبرو او د تدریس او ارزونې له لارو چارو سره بلد شوئ. په دې څپرکي کې به د تدریس له کلني پلان او د هر لوست د تدریس له لارو چارو سره بلد شئ.

د تدریس کلنی پلان

د تدریس کلنی پلان څرګندوي چې د لوست کتاب پر یوه تعلیمي کال څنګه وویشل شي. زموږ په هېواد کې تعلیمي کال د سړو او تودو سیمو لپاره یو له بله توپیر کوي. په تودو سیمو کې تعلیمي کال د وږي په پنځلسمه پیل کیږي. د مرغومې د میاشتې په لومړۍ دوه اوونیو کې څلور نیم میاشتنۍ ازموینه اخیستل کیږي او وروستۍ دوه اونیو کې زده کوونکي رخصتیږي. د پسرلي د فصل په وروستۍ میاشت، د غبرګولي په دوو لومړنیو اوونیو کې ازموینه اخیستل کیږي او له هغې وروسته زده کوونکي د اوړي په رخصتۍ ځي.

په سړو سیمو کې تعلیمی کال د کب په پنځلسمه پیلیږي. څلورنیم میاشتنۍ ازموینه د چنګاښ په میاشت کې اخیستل کیږي. زده کوونکي له ازموینې څخه وروسته د زمري په دوو لومړنیو اوونیو کې رخصتیږي. د تعلیمي کال په پای کې د لیندۍ د میاشتې په لومړیو دوو اوونیو کې کلنۍ ازموینې پیلیږي او له هغې وروسته زده کوونکي د ژمي په رخصتۍ ځي.

تعلیمي کال ۲۸ اوونۍ دوام مومي. د کلني پلان د تنظیم لپاره د لوست د کتاب مخونه پر ۲۸ ویشل کیږي. لاسته راغلې شمېره په یوې اوونۍ کې د لوست د کتاب د تدریس برخه څرګندوي.

د هر لوست په ورځني پلان کې د هر لوست د زده کړې موخې، د تدریس او ارزونې لارې چارې، د تدریس توکي، د تدریس فعالیتونه (د لومړنیو فعالیتونو سرته رسول، لکه سلام، روغبړ، د حاضرۍ اخیستل، د پخواني لوست پوښتنه، د انګېزې رامنځته کول، د نوي لوست وړاندې کول او د زده کوونکو د زده کړې ارزول)، د لوست د متن او پای په اړه پوښتنې او د زده کوونکو او ښوونکو لپاره اضافي معلوماتو برخه جوړوي. هغه په څیر وګورئ او په پوره زړه سوي او رغنده ډول یې د شونتیا تر کچې پر خپلو زده کوونکو عملي کړئ.

ستاسو د ټولو د بریالیتوب په هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د اریانا تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اریانا د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د اریایانو له تمدن سره به پیژندګلوي پیدا کړای شي، - د اریایانو په لرغوني تاریخ باندې به وپوهیږي، - د اریانا د لرغوني تاریخ له مطالعې سره به مینه پیدا کړي، - د لرغوني اریانا حدود به د نقشې پر مخ وښودلای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table>
<tr><th>منځنۍ او وروستۍ</th><th>د ښوونکي فعالیتونه</th><th>د زده کوونکو فعالیتونه</th><th>وخت په دقیقو</th></tr>
<tr><td rowspan="2">کړنې</td><td>- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل،
- د لوست تشریح او توضیح،
- په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل،
- د تدریس په وخت کې ښه څارنه.</td><td>- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول،
- د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت،
- په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول،
- د نظم او دسپلین رعایت کول.</td><td>پنځه دیرش دقیقې</td></tr>
<tr><td colspan="3">- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:
۱- اریایان له میلاد څخه ۲۵۰۰ کاله وړاندې په افغانستان کې میشت شول او د افغانستان له شمال (امو سیند او سیر دریا) څخه افغانستان ته راننوتل.
۲- اریایانو په ډله ییزه توګه د سویل، سویل ختیځ او لویدیځ په لور کډې وکړې.</td></tr>
</table>

اضافي معلومات:

له میلاد څخه۲۵۰۰ کاله وړاندې د سپین پوستو اریایانو یوې لویې ډلې په اریانا ویجه نومې سیمه کې چې د امو د سیند شمال لورې ته پرته وه، ژوند کاوه چې د وګړو د ډېروالي له کبله، د امو د سیند سویل سیمو ته خپاره او د هندوکش د غره په شمال او سویل کې میشت شول.

د آریانا ویجه کلمه په پښتو ژبه کې د ټاټوبي او هستوګنځي په معنا کارول شوې ده، د تاریخ پوهانو په اند، د اریانا خاوره له پامیر څخه نیولې تر خوارزمه او د خزر د سمندرګي تر څنډو پورې وه او اریایي لرغوني ژبه چې په اریانا ویجه کې پر هغې خبرې کیدې د اریک په نامه یادیده.

ویدي او اویستایي مدنیتونه د اریایانو له سترو او مهمو لاس ته راوړنو څخه شمیرل کیږي.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.
- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د ویدي مدنیت	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د ویدي مدنیت په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – له ویدي مدنیت سره به پیژندګلوي پیداکړای شي، – د ویدي کلمې مفهوم به بیان کړای شي، – د ویدي مدنیت ځانګړتیاوې به تحلیل کړای شي، – د مدنیتونو له مطالعې سره به مینه پیدا کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- ویدي کلمه له وید څخه اخیستل شوې چې د علم او پوهې معنا ورکوي. ۲- په ویدي مدنیت کې د بخدي یا پخواني (بلخ) ښار د اریایانو د پلازمینې او د اداري چارو د لومړني مرکز په توګه وټاکل شو. ۳- د مهال ویش له پلوه، ویدي مدنیت له میلاد څخه وړاندې (۱۸۰۰) کلونو ته رسیږي.		

اضافي معلومات:

د پخوانیو اریایانو ژوند او تاریخ د ویدي سرودونو له مخې راڅرګندیږي چې دا سرودونه د اریایانو د تاریخ د پیژندنې لپاره یوه اړینه سر چینه بلل کیږي.

همدې تاریخي سر چینې د اریایانو فکرونه، عقیدې، د ژوند کړنلارې او د هغوی مهاجرتونه د اریانا (ننني افغانستان) له خاورې څخه د نړۍ نورو سیمو ته او ځینې نور اړین تاریخي مسایل را څرګند کړي دي. د ژبې پوهنې له مخې دا جوته شوې ده چې د افغاني ژبو او د ویدي او سانسګریت ژبو تر منځ یو لړ ژبني مشترکات هم شته دي.

ویدیي سرودونه په مختلفو وختونو کې غږول شوي او په شفاهي ډول له یوه نسل څخه بل نسل ته لیږدول شوي دي.

د ویلو وړ ده چې د ویدي کتابونو او ژبې او اوستایي سرودونو تر منځ نږدې ورته والی شته دی. په پایله کې ویلای شو چې د ویدي پخوانیو سرودونو سرچینه د اوسنیو سرودونو نوې بڼه ده، د ویدي مدنیت ټینګې اړیکې د افغانستان د خاورې او سانسګریت تر منځ په پښتو او دري ژبو کې ریښې لري چې د پخوانیو ویدي او سانسګریت ژبو یو شمیر کلمې په پښتو او دري ژبو کې ریښې لري او دا ژبنی میراث له پخوانیو اریایانو څخه اریایي (افغاني) ژبو ته راپاتې دی.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.
- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	اوستايي مدنيت	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اوستايي مدنيت په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – له اويستايي مدنيت سره به پيژند ګلوي پيدا کړای شي، – د اوستايي مدنيت تحليل او تجزيه به وکړای شي، – د دې مدنيت د ودې پړاوونه به بيان کړای شي، – اوستايي مدنيت به د افغانستان د تاريخي لرغونتوب په توګه وپيژني او له هغه سره به مينه پيدا کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - پـه ډلو بانـدې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښــوونکي څرګنـدونو تـه پـام کول، - د لوســت پـه بهیـر کـې د مهمـو مطلبونو یاداشت، - پـه ټـولګي کـې د ډلـو د اسـتازو لخـوا د لوســت او مهمـو مطلبونـو وړاندې کول، - د ښــوونکي پوښــتنو تـه ځـواب ورکول، - په کـور او ټـولګي کـې د دنـدې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــــه دیـــرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د اوستا په کتاب کې هغه نصیحتونه دي چې د زردشت یا سپین تمان لخوا لیکل شوي دي او هم یواځنۍ اړینه معلوماتي سرچینه ده چې د اریایي (پخواني افغانستان) لومړني مدنیتونه روښانه وي.

۲- زردشت له میلاد څخه ۶۶۰ کاله وړاندې په بلخ کې دنیا ته راغی او په شل کلنۍ کې یې یوازیتوب غوره کړ، تر هغه چې په (۴۲) کلنۍ کې د خپل آیین رهبر وګرځیده، وروسته یې خپل نصیحتونه پیل کړل چې د هغه له نامتو ویناوو څخه (پندارنیک، ګفتار نیک او کردار نیک) دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د افغانستان د خلکو دويم مدنيت د اوستايي مدنيت په نوم په بخدي (بلخ) او د هندوکش په شمالي سيمو کې منځ ته راغی او له ميلاد څخه ۱۲۰۰ کاله وړاندې پيل او د اوستا په نوم يو کتاب ورڅخه پاتي شوی دی چې پنځه ټوکه لري.

د دې لپاره چې دا ټول فرهنګ د افغانستان د خاورې زيږنده دی، نوله دې امله زموږ د هيواد په تاريخ کې بې سارى ارزښت لري.

د اوستا په کتاب کې چې د زردشت پواسطه ليکل شوی دی، د پخواني افغانستان د خلکو مدني او فکري اوضاع په ښه توګه په کې توضيح شوې ده. له دې کتاب څخه دا جوتيږي چې اريا يې خلك له کوچياني ژوند څخه مدنيت ته رسيدلي او په کلو او ښارو کې ميشت شوي دي او د اقتصادي او ټولنيز ژوندانه په څپو کې يې يو نوی پير پيل کړی دی. په دې پير کې د لومړي ځل لپاره په بلخ کې شاهي نظام منځ ته راغی او هم د زردشت په وسيله يو ټاکلی آيين چې روحي او مدني قوانين او لاښوونې يې درلودې منځ ته راغی.

زردشت د يواځني خدای(ج) په يووالي او عظمت قايل و او له پخوانيو خدايانو څخه يې چې د اريانا خلکو پرې عقيده درلوده، مخ واړاوه.

هغه به ويل (چې وروسته له يواځني خدای(ج) څخه په نړۍ کې دوه قدرته چې يو يې اهورامزدا يعنې د ښيګڼې لار او بل اهريمن يعنی د بدۍ لاره پرمخ بيايي شتون لري).

زردشت په خپل کيش کې د څارويو قرباني او د شرابو خوړل چې په پخوانيو ارياپانو کې دود وو، منع کړل. دا ساده مدنيت، خپلواك مدنيت و چې د افغانستان له ټولنې څخه سر راپورته کړی او له بل هيڅ تمدن څخه يې رنګ نه و اخيستي، د کرنې د پراختيا، دولت جوړولو او د يوه خدای د لمانځنه له اړخه يې په منځنی اسيا کې لومړيتوب درلود.

د لا زياتو معلوماتو په موخه دې لاندنيو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسير تاريخ، مير غلام محمد غبار.
- تاريخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبيبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د افغانستان اساطيري تاريخ (د پيشداديانو واکمني)	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د افغانستان د اساطيري تاريخ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دی د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – د پيشداديانو د واکمنۍ په اړه به معلومات پيدا کړای شي، – د پشداديانو د لړۍ مهم واکمنان به فهرست کړای شي، – د پيشداديانو د شاهانو کار نامې به تحليل کړای شي، – د افغانستان د اساطيري تاريخ له مطالعې سره به مينه پيدا کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پوري تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه ديرش دقيقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د پشدادیانو د لړۍ موسس کیومرث (هوشنګ) و. ۲- د بلخ ښار د یما پاچا په وسیله جوړ شو او هغه ښار یې د اس زغلولو د ډګر په کچه جوړ کړ چې په هغه کې د اوبو ډنډونه، د آس زغلولو ډګرونه او د کورونو لپاره مناسبې سیمې او د هغه تر څنګ یې یو ژوبڼ هم جوړ کړ. ۳- ضحاك له یما څخه وروسته واك تر لاسه کړ. هغه یو ظالم سړی و او په زور او جبر یې پاچایي کوله چې د هغې له امله ډیر خلك له ستونزو سره مخامخ شول.		

اضافي معلومات:

د افغانستان اساطیري تاریخ د پیشدادیانو له لړۍ سره پیل کیږي. کرنه او دکرنې پراختیا په همدې دوره کې منځ ته راغلې ده چې د البیروني په قول د حکومت او شاهي نظام اصل هوشنګ منځ ته راوړی دی او له دې روایت څخه جوتیږي چې اوستایي مدنیت د ویدي او کوچیاني ژوند سره توپیر درلود. په دې معنا چې د بخدي (بلخ) خلکو په دې مهال کې د کرنې، ودانۍ او د کلو او ښارونو په جوړولو لاس پورې او د کوچیاني او بدوی اقتصاد څخه اسکان شوې او کرنیزې ژوند مرحلې ته ورسیدل او د حکومتونو او سلطنتونو بنسټ یې کیښود او هوشنګ په یوه پراخه خاوره باندې واکمنې او د مدنیت له دښمنانو سره یې جګړه کوله.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.
- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۵) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د افغانستان اساطیري تاریخ (د کیانیانو واکمنی)	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د کیانیانو د کورنۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د کیانیانو له لړۍ سره به پېژندګلوي پیدا کړای شي، – د دې لړۍ د واکمنانو نومونو به واخیستلی شي، – د کیانیانو د لړۍ تاریخي پېښې به تحلیل کړای شي، – د افغانستان له اساطیري تاریخ سره به مینه پیدا کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پوري تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنــــــــۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې
	- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:** ۱- د کیانیانو د کورنۍ لومړنی واکمن کیقباد نومیده چې د پلار (رستم پهلوان) له غوښتنې سره سم بلخ ته څیرمه د البرز د غره پرتخت کښیناست. ۲- سیاوش د بلخ له زړورو او باتورو واکمنانو څخه و چې له کیکاوس څخه وروسته د تاج او تخت خاوند شو. نوموړي د آریانا ویجې په ناحیه کې ستره کلا جوړه کړه چې په اوستایي متونو کې د دژګنګ په نامه یاده شوې ده او د تورانیانو د پادشاه افراسیاب نومي د لور فرنګیس سره یې واده وکړ. ۳- د کیانیانو وروستنی چارواکی کیخسرو و، هغه د کیانیانو مختلفې سیمې یو له بلې سره وتړلې او له ډیر واک او اختیار څخه برخمن شو.		

اضافي معلومات:

د کیانیانو لړۍ چې له پیشدادیانو څخه وروسته منځ ته راغلې ده، د افغانستان د اساطیري تاریخ دویمه لړۍ بلل کیږي. د دې لړۍ د نوم ابښودلو په اړه باید وویل شي چې کوی یا کاوی هم په ویدي او هم په اوستایي ژبو کې د (پوه- پادشاه- امیر) په معنا راغلې دي چې د اوستا په قول کوی له کی سره مساوی د بلخ او د هغه شا او خوا سیمو د پخوانیو شاهانو په لقب کې معمول و او د اوسني افغانستان په لویدیځو سیمو کې یې استعمال نه درلوده.

د کوی مساوي په کی کلمه د بلخي شاهانو د نومونو په لومړیو کې وینو چې د پیشدادیانو له کورنۍ څخه وروسته واک ته رسیدلي دي. په دري ژبه کې له کیان سره یې کی یو ځای کړی او دې کورنۍ ته یې په نورو کتابونو کې کیان، کیانیان یا کیاني ویلي دي.

د اوستا د کتاب په قول د دې کورنۍ لومړنی پاچا کواته، کیقباد) و او د دې لړۍ وروستی پاچا کیخسرو و. کیخسرو د کیاني لړۍ یو غښتلی او پیاوړی پاچا و چې د کیاني شاهنشاهۍ ټول هیوادونه یې سره یوځای کړل او وروسته له هغه د کیاني لړۍ پای ته رسیږي.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٦) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د افغانستان اساطیري تاریخ – د اسپه کورنۍ	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اسپه کورنۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – له اسپه کورنۍ سره به پیژندګلوي پیدا کړای شي، – د اسپه د کورنۍ سیاسي او ټولنیزه وضعه به تحلیل کړای شي، – د اسپه د کلمې مفهوم به بیان کړای شي، – د دې کورنۍ له تاریخي لړۍ سره به مینه پیدا او هغه به د افغانستان د اساطیري تاریخ د یوې برخې په توګه وپیژني.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړني	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرليك ليكل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليكل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده كوونكو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب وركول، - د لوست ارزونه او د كورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت كې ښه څارنه.	- د ښوونكي خرګندونو ته پام كول، - د لوست په بهير كې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي كې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې كول، - د ښوونكي پوښتنو ته ځواب وركول، - په كور او ټولګي كې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت كول.	پنځه ديرش دقيقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د دې لپاره چې د اسپه د كورنۍ د هر يو واكمن د نوم په پاى كې د (اسپه) پسوند راغلې، نو له همدې امله په تاريخي متونو كې د اسپه د كورنۍ په نوم شهرت لري. ۲- د اسپه د كورنۍ لومړنى واكمن لهراسپ نوميده، نوموړى د كياني په ټول قلمرو باندې واكمن، د ستر شخصيت لرونكى او يو عادل سړى و. هغه ډير ودانيز كارونه سر ته رسول. ۳- د اسپه د كورنۍ وروستنى واكمن سپينتوداتايا اسفنديار و، هغه يو پوه او زړه ور پاچا و او ډير ودانيز كارونه يې سر ته ورسول او د زردشتي كيش لپاره يې د پام وړ خدمتونه وكړل.		

اضافي معلومات:

له كياني كورنۍ څخه وروسته د پخواني افغانستان په تاريخ كې دريمه لړۍ د اسپې په نوم ياده شوې ده او دا لړۍ د اسپې له پسوند سره چې د دې لړۍ د پاچاهانو د هر يوه له نوم سره و، د اسپې د كورنۍ په نوم ياده شوې ده. د بيلګې په توګه د لهراسپ، ګستاسپ، پوراسپ او له ځيني نورو څخه كولاى شو يادونه وكړو.

كوم څوك چې له كيخسرو څخه وروسته د بلخ د پاچاهۍ پر تخت كښيناست د اوستا پـه كتـاب كـې د ائـوادت اسپه (برابردكي) لهراسپ په نامـه يـاد شـوى دى چـې د هغـه معنـا تيـز او چابـك اس دى او نـسب يـې كيقبـاد او منوچهر ته رسيږي، لهراسپ د دې لړۍ لومړنى پاچا و چې د نوموړي له واكمنـى سـره د اسـپې لـړۍ پيـل كيـږي. نوموړى د اذر برزين په نوم آتشكده (د اورپرستان د عبادت ځاى) جوړه كړه او د خپل يو تن سپاه سالار سره يـې په اورشيلم باندې يرغل وكړ او هغه يـې ويجاړ كـړ او د ژونـد پـه پـاى كـې يـې واك خپـل زوى ګيـشتاسپ تـه پرېښود او پخپله د بلخ نو بهار ته لاړ او د زردشت كيش يې ومانه.

ګيشتاسپ يو نيك عمله او پاك نفسه سړى و او پرخپلو دښمنانو بانـدې بريـالى شـو. لـه ګيـشتاسپ څخـه وروسـته زوى يې اسفنديار واك ته ورسيد، اسفنديار يو هوښيار او پوه سړى و، خو د ځينو رواياتو پر بنسټ نـورو شـاهانو هم تر هغه وروسته واكمنى كړې ده چې له هغې ډلـې څخـه بهمـن اسـفنديار او لـور يـې همـاى او د همـاى زوى داراب و چې د دوى د واكمنۍ سيمه هلمند او سيستان وه.

د لا زياتو معلوماتو په موخه دې لاندنيو منابعو ته مراجعه وشي:

- تاريخ مختصر افغانستان، عبدالحى حبيبي.
- لرغونى افغانستان، رسول باورى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۷) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">پخوانی افغانستان او هخامنشیان</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د هخامنشیانو د لړۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– د هخامنشیانو له لړۍ سره به پېژندګلوي پیدا کړای شي،
– د هخامنشیانو له واکمنۍ سره به د افغانستان اړیکې تحلیل کړای شي،
– د هخامنشیانو د پاچاهانو نومونه به واخیستلی شي،
– د افغانستان له لرغوني تاریخ سره به مینه پیدا کړي،
– د هخامنشیانو حدود به د نقشې پر مخ ښودلې وشي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو

لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table>
<tr><th>منځنۍ او وروستی کړنې</th><th>د ښوونکي فعالیتونه</th><th>د زده کوونکو فعالیتونه</th><th>وخت په دقیقو</th></tr>
<tr><td></td><td>- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل،
- د لوست تشریح او توضیح،
- په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل،
- د تدریس په وخت کې ښه څارنه.</td><td>- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول،
- د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت،
- په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست مهمو مطلبونو وړاندې کول،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول،
- د نظم او دسپلین رعایت کول.</td><td>پنځه دیرش دقیقې</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="3">- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:
۱- د هخامنشیانو امپراتور کوروش د افغانستان د نیولو هڅه وکړه او نوموړي له میلاد څخه وړاندې په ۵۴۹ کال کې د افغانستان ځینې برخې ونیولې.
۲- له میلاد څخه وړاندې په ۳۳۳ کال کې د هخامنشیانو امپراتوري د یونانیانو لخوا له منځه ولاړه او د هغې تر ولکې لاندې سیمې له یوناني امپراتورۍ سره یو ځای شوې.</td></tr>
</table>

اضافي معلومات:

له میلاد څخه وړاندې له شپږمې تر څلورمې پېړیو پورې افغانستان له سیاسي اړخه کمزوری شوی و، څکه چې له میلاد څخه وړاندې په ۸ او ۷ پېړیو کې کوم غښتلې دولت چې پخوایې درلود هغه یې له لاسه وکړ، سیاسي مرکزیت له منځه ولاړ او محلي واکمنانو د خپلو شخصي ګټو د ساتلو په موخه د هخامنشیانو د سیاست تابع داري کوله، خو په ټولنیزو برخو کې یې تدریجي پر مختګ دوام درلود.

سره له دې چې هخامنشي دولت علومو ته د پام وړ کوم خدمتونه نه دي کړي، خو بیا هم د هیواد په نظم او اداره، هنر او معمارۍ کې مخکښ و.

هخامنشي دولت په افغانستان کې آرامي رسم الخط رامنځته کړ او په همدې توګه یې د دفترداری، معمارۍ، حجارۍ او د اوبو لګولو فن په افغانستان کې منځ ته راوړ.

هخامنشي دولت په افغانستان کې سیاسي جوړښت او ملکي ویش هم منځ ته راوړ او د خپل قلمرو په هر لوی ولایت کې یې ساتراپي (والي) درلود چې دیو پوځي سردار او یو دبیر (منشي) سره یې یو ځای د ولایت چارې په خپلواکه توګه اداره کولې.

خو سره له دې هم په دې پیر کې د افغانستان تمدن او کلتور د پر مختګ په حال کې و.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.
- افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۸) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	لرغونی افغانستان او يونانيان	
عمومي موخې	پر افغانستان د مقدوني سکندر د يرغل له څرنګوالی سره د زده کونکو بلدتيا.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – پر افغانستان باندې د مقدوني سکندر د يرغل له څرنګوالي سره به بلد شي. – د مقدونی سکندر د يرغل لاملونه به بيان کړلای شي. – د يرغلګرو بر وړاندی له هيواد څخه د دفاع د روحيې تقويه کول. – د سکندر د يرغل پر مهال د افغانستان سياسی حالت به تحليل کړای شي. – په نقشه کې پر افغانستان د مقدونی سکندر د يرغل لوری وښودلی شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۸) لوست دتدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	**پنځه دیرش دقیقې**
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. مقدوني سکندر ۳۳۰ کاله مخکې له میلاد څخه دهخامنشیانو امپراتورۍ یې له منځه یوړه. ۲. مقدوني سکندرپه باختر کې د رخشانې نومې جنۍ سره واده وکړ. ۳. دمقدوني سکندر له مړینې څخه وروسته دهغه دقوماندانانو ترمنځ د واک پرسراختلاف پیدا شوچې خونړي جنګونه ونښتل، په پای کې دهغه له قوماندانانوڅخه یوکس دکاسندر په نوم دمقدونیې په ښارکې واک ته ورسید اویوناني امپراتوري په دریو لویو مرکزونو وویشل شوه.		

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

مقدوني سکندر ديونان دمقدونيه په ښارکي زيږيدلی دی. نوموړي له ميلاد څخه ۳۳۱کاله ولاندې دپلار (دوهم فليپ)، چي ديونان حاکم و، له مړيني څخه يې وروسته دحکومت واک په لاس کي ونيو. نوموړی يو مبارز ځوان او ديونان دستر فيلسوف ارسطو له زده کونکو څخه و او دقهرماني خيال يې په سرکي ګرځيده.

نوموړي له ميلاد څخه مخکي په ۳۳۴ کال کي د ډير شوزروپلو، ځلورزرو سپرو او دځلورويشتو ورځو توښې سره دهخامنشيانو له دولت سره دجګړې په نيت حرکت وکړ، هغه د دريو جګړو په ترځ کي د ايران فوځونو ته ماتې ورکړه اودغه هيواد يې ونيو، سکندر چي د نړۍ له سترو نړۍ نيوونکو څخه دی، دځلورو کلونو په اوږدوکي له خپلو پياوړو عسکرو سره وتوانيده چي د کوچنی اسيا لوی هيوادونه، مصراو ايران په خپله ولکه کي راولي.

مقدوني سکندر دهخامنشيانو د امپراتورۍ له منځه وړلو څخه وروسته دهندوستان دنيولو په فکرکي شو، هندوستان ته د رسيدلو په هيله اړ و، چي دافغانستان له لاري څخه ديو ارتباطي پل په حيث ګټه واخلي، په دې توګه نوموړی ۳۳٤ کاله مخکي له ميلاد څخه د دريم داريوش د ښارني په نيت چي افغانستان ته تبنتيدلی و، لومړي يې په هرات اوبيايې دباختر پرلورخپلې حملې پيل کړې، مګردريم داريوش دباختر د والي (بسوس) د پلويانوله خوا د دامغان په سيمه کي ووژل شو.

کله چي مقدوني سکندر پر افغانستان باندې يرغل وکړ، افغانستان ديو مرکزي دولت له درلودلوڅخه بې برخې و، نوموړی په افغانستان کي دهغه دهيلي اوانتظار په خلاف دخلکو له وسله وال مقاومت سره مخ شو چي دځلورو کلونو په اوږدوکي دافغانستان اوسغديانا د لاس ته راوړلوپه هيله په ډيروسختيو جګړوکي بند پاتي شو، په پای کي وتوانيده چي دتوس اوهرات له لاري، قندهار، کابل اوبيا وروسته بلخ اوماورالنهر ته ورسيږي.

په پای کي مقدوني سکندر له ميلاده ۳۳۷ کاله مخکي دهندوکش دغرونوله لاري دهندوستان په لوري يرغلونه پيل کړې، نوموړی دهغو جنګونو په بهير کي چي دافغانتسان په ختيځ کي يې ترسره کړي وو، له بطليموس سره يوځای ټپي شو. دسکندر لښکرې دځلورو کلونو په موده کي دافغانستان دخلکو دبې شميره پاڅونونو او دفاعي جنګونو سره په طوس، هرات، غزني، بلخ او ماورالنهر کي ستړي شوي وې، خوبيايې هم وکولی شول چي د سند له سيند څخه تيرې شي او د جهلم (پوروس) په غاړه (څنډه) کي دپنجاب پاچاته ماتې ورکړي.

له هغه څخه وروسته سکندرد(بياس) ترسينده پورې مخکې ولاړ، خونور دهغه له پوځونو څخه دجنګي سفرونو د زغم توان تللی و، نو دبلوچستان او ايران له لارې د بابل پرلور رهي شو او هلته يې د(۳۲) کلونو په عمر له نړۍ څخه سترګې پټې کړې.

د ډيرو معلوماتو په موخه دې لاندنيو منابعو ته مراجعه وشي:

۱. افغانستان درمسيرتاريخ، ميرغلام محمدغبار.
۲. باستان شناسی مدنيت های اوليه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۹) لوست دتدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	موریایان او لرغونی افغانستان	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د موریایانو دحکومت اود هغه وخت له سیاسي حالاتو سره بلد شي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: –زده کوونکي به دموریایانو دحکومت دمنځته راتلو له څرنګوالي سره بلد شي، –زده کوونکي به په نقشه کې دموریایانو دواک لاندې سیمو دمعلومولومهارت پیدا کړای شي، –په زده کوونکو کې به د وطن دوستۍ دفکرپیاوړتیا رامنځته کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرليك ليكل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليكل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده كوونكو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب وركول، - د لوست ارزونه او د كورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت كې ښه څارنه.	- د ښوونكي څرګندونو ته پام كول، - د لوست په بهير كې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي كې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې كول، - د ښوونكي پوښتنو ته ځواب وركول، - په كور او ټولګي كې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت كول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنو ته ځوابونه: ۱. دموریایانودلومړني پاچا نوم چندراګوپتا و چې له میلاد څخه ۳۲۴کاله مخكې په هند كې واك ته ورسيد، دافغانستان ځينې ختيځې سيمې، چې ديونانيانو په واك كې وې په خپله ولكه كې يې راوستلې. ۲. بندوسارا، انتياكوس ته وليكل چې ماته يو كس طبيب، خواږه شراب اويوه اندازه وچ انځرراوليږه، انتياكوس ورته په ځواب كې وليكل چې شراب او وچ انځربه دروليږم خوديونانيانو په قانون كې دعالم اوطبيب پلورل منع دي. ۳. آشوكا دبودايي كيش لاروى و نوموړي دبودايي آيين په خپرولو كې ډيرزيارونه وګالل اوډيرمبلغان يې افغانستان اودنړۍ نوروسيموته واستول.		

اضافي معلومات:

موریایان دهندي واكدارانو له ليرو څخه يوه كورنۍ ګڼل كيږي چې له ميلاد څخه ۳۲۴كاله مخكې واك ته د چندراګوپتا په رسېدلو سره ددې لړۍ حكمراني پيل كيږي. دهند موریایانو هغه وخت دلرغوني افغانستان په ځينو برخو حاكميت وموند چې دهغه وخت په يوناني امپراتورۍ كې تزلزل، بې اتفاقي اوخان خانۍ لاره پيدا كړې وه. له مقدوني سكندرڅخه وروسته ديوناني امپراتورۍ سيمې دبېلابېلو خپلواكو يوناني قوماندانانو له خوا اداره كېدلې.

سلوكيديانوله شام څخه ديونانيانو دختيځې امپراتورۍ سيمې اداره كولې. دوخت په تيرېدلو سره د ټولوكارونو له اداره كولوڅخه كمزوري شول اوديوناني قوماندانانو ترمنځ بې اتفاقي رامنځته شوې. داپخپله ددې لامل شوې چې دهند دموريايانو نوي را څرګند شوي ځواك له دې فرصت څخه ګټه واخيستله اوخپل پرمختګ ته يې دوام وركړ چې په دې توګه يې دلرغوني افغانستان ځينې سيمې تر خپلې اداري لاندې راوستلې.

دهند دموريايي لړۍ مشهور واكمن چندراګوپتا دى چې ۲۴كاله يې په يوه پراخه سيمه باندې حكومت وكړ.

نوموړي دخپل مدبر وزير نندرا په مرسته او لارښوونه دخپلې امپراتورۍ اداره پرمخ بيووړله.

له ميلاد څخه ۳۰۵كاله مخكې سلوكيدي عسكرو دګندهارا(ننګرهار) دسيمو دلاس ته راوړلوپه موخه دهندي موريايانو په وړاندې لښكر راوويست، خو موريايانو له خپلوسنګرونوڅخه ساتنه وكړه چې په پاى كې دموريايانو اوسلوكيديانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترمنځ سوله رامنځته شوه او د ګندهارا سیمې دموریایانو د واکمنۍ سیمو په برخوکې پاتې شوې.
دچندراګوپتا له مړینې څخه وروسته له میلاد څخه ۳۰۰کاله مخکې دهغه زوی بندوسارا واک ته ورسید چې ګندهاراېې هم په واک کې وه، نوموړي دسلوکیدیانو سره ښې اړیکې ټینګې کړې، دهغوی ترمنځ سوداګریزو اړیکو وده ومونده، دغه اړیکې دهندي اویوناني فرهنګ د یوځای کېدلو لامل شوې.

د ډېرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

۱. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۰) لوست دتدريس لارښود پلان

د تدريس مهال: يودرسي ساعت(۴۵ دقيقې)

<table>
<tr><td>د مطلبونو سرليکونه</td><td colspan="2">د مطلبونو شرح</td></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">دافغانستان لومړنی مدنيت(د يونان- باختري خپلواک دولتونه)</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې ديونان- باختري دولتونو د رامنځته کېدلو له څرنګوالي سره بلد شي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
- زده کوونکي به د يونانو باختري خپلواکو دولتونو په هکله معلومات ترلاسه کړي،
- ددې دورې د تاريخي اثارو په ارزښت به پوه شي،
- زده کوونکي به دهيواد له لرغونواوتوريستي سيمو سره مينه پيداکړي،
- ديونانيانو ځانګړتياوې اوخصوصيات به وپيژني،
- ديوناني اوباختري حکومتونوترواک لاندې سيمې به په نقشه کې وښودلی شي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td rowspan="2">لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td rowspan="2">لومړنی فعاليتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو</td></tr>
<tr><td>لس دقيقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنو ته ځوابونه: ۱. دیونان- باختري دولت لومړنی ینسټ ایږودونکی دیودتس دلومړي ځل لپاره په باختر کې له سلوکیدیانو څخه خپله خپلواکي اعلان کړه. ۲. آی تیدیوم ۲۲۰ کاله مخکې له میلاد څخه د باختري خپلواک حاکم شو.نوموړی لومړنی سړی وچې یوناني هنریې دهند تر نیمې وچې پورې ورساوه. ۳. د یونان – باختري وروستنی امپراتورچې دباختر په ټوله حوزه باندې یې واک درلوده، دیمیتروس نومیده.		

اضافي معلومات:

لرغونی یونان دبالکان په سویلي جزیره(ټاپو) کې پروت دی،دا دخاورینو غرونو هیواد دومره حاصل ورکوونکی هم نه دی، یواځې دشمال په ځینو لویو پرتو سیموکې یې دکرنې لپاره مناسبې اوحاصل خیزه دښتې لیدل کیږي.

زموږ بحث د یونان- باختري دولت په هکله دی، ددې لوی بنسټګرلومړنی دیودتس دی چې ۲۵۵کاله مخکې له میلاد څخه په باختر کې خپله خپلواکي اعلان کړه.

دنوموړي د واکمنۍ په مهال کې، باختر د سغد، مروه، بلخ او دتخار له سیمو څخه عبارت وو.

لومړی دیودتس له میلاد څخه ۲۵۰کاله مخکې مړ شو، دهغه له مرګ څخه وروسته دهغه زوی دویم دیودتس واک ته ورسید، هغه له میلاد څخه مخکې تر۲۳۰کاله پورې دباختر په خاوره واکمني وکړه، دپارت له حکومت سره یې غوره اړیکې ټینګې کړې، په دې توګه دسلوکیدیانو په وړاندې دوه نوي خپلواک حکومتونه په خپلو کې سره یو شول.

د دیودتس دلړۍ واکدارۍ ډېر وخت پایښت ونه کړ، له میلاد څخه ۲۲۰کاله مخکې د آی تیدیوم په نوم یو قوماندان دهغه پرضد پاڅون وکړاو د دیودتس دحاکمیت سلسلې ته یې دپای ټکی کېښود. آی تیدیوم دباختر لومړنی پاچا وچې یوناني هنریې د هندترنیمې وچې پورې ورساوه. له آی تیدیوم څخه وروسته دهغه زوی دیمیتروس له میلاد څخه ۱۹۰کاله مخکې دهغه ځای ناستی شو، نوموړي تر خپلې ولکې لاندې سیموته پراخوالی ورکړه، دتاکسیلا، کاشیوار او موریاپته سیمې یې دهند ي پاچا هانوله واک څخه وویستلې، دیمیتروس دخپل د

(c) ketabton.com: The Digital Library

واکمنی په بیلابیلو سیموکې دنوو ښارونو دجوړولو کارپیل کړ، په اراکوزیاکې دکلات ښار، په سند اوهندکې سیالکوټ اوپټاله دهغه له څرګندو نښانو څخه ګڼل کیږي.

د آی تیدیوم دلړۍ وروستی حکمران دیمیتروس وچې دخپلو قوماندانانو له خوا یوتن چې ایوکراتید نومیده ماتې وخوړه، ایوکراتید دنوې واکمنۍ دلړۍ بنسټ کېښود.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

۱. افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمدغبار.

۲. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.

۳. تاریخ مختصرافغانستان، عبدالحي حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۱) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	دیونان- باختري مدنیت ځانګړتیاوې	
عمومي موخې	زده کوونکي دې دیونان- باختري مدنیت له ځانګړتیاوو سره بلد شي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - زده کوونکي به د دې دورې له فرهنګي ځانګړتیاوو سره بلدشي، - زده کوونکي به د دې دورې تاريخي ارزښت وپيژني، - دیونان- باختري مدنیت خصوصیات اوځانګړتیاوې به وپیژني، - دهغو عواملو په پیژندلوکې به چې د یونانو باختري مدنیت په وده او پراختیا کې یې ونډه درلوده تحليل وکړای شي، - دیونان- باختري فرهنګي مرکزونه به دنقشې په مخ کې وښودلی شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table>
<tr><th>منځنۍ او وروستی کړنې</th><th>د ښوونکي فعالیتونه</th><th>د زده کوونکو فعالیتونه</th><th>وخت په دقیقو</th></tr>
<tr><td>کړنې</td><td>- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل،
- د لوست تشریح او توضیح،
- په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل،
- د تدریس په وخت کې ښه څارنه.</td><td>- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول،
- د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت،
- په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول،
- د نظم او دسپلین رعایت کول.</td><td>پنځه دیرش دقیقې</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه:

۱. مؤرخینو لرغونی افغانستان دپخوانیومدنیتونو کانون اودهغوی دیوځای کیدلو، دسوداګریزوچارو څلورلاری اودهغوی دتمدنونود ځانګو په نوم یاد کړی دی.
۲. دیوناني او باختري معمار یو د هنر د یوتربلو اغیزو بیلګه ځای لرغونی بګرام دی چې دشتل او پنجشیر سیندونو دیوځای کېدلو په سیمه کې جوړ شوی دی
۳. په افغانستان کې دیوناني د مجسمو جوړولو هنرخپلې اغیزې درلودلې، دې هنرپه افغانستان کې دافغاني هنرمندانوپه کوښښونو ډېرپرمختګ وکړ.</td><td></td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

دمؤرخینو اوڅیړونکوله نظره پخوانی افغانستان یو ډېر ارزښتناك او دپام وړچاپریال ګڼل شوی دی. دانګلیس نامتومؤرخ(تاینبي) افغانستان دلرغونو مدنیتونو کانون (مرکز) اودهغوی دتلاقي(یوځای) کېدلوسیمه بللې ده، مګرجاپاني لرغون پیژندونکو(ماوریزویوتوزی)، لرغوني افغانستان ته دسوداګریزي څلور لارې نوم ورکړی دی، خو علامه حبیبي افغانستان په سیمه کې دتمدنونو زانګو ګڼلې ده.

د تاریخي مشهورو مدنیتونو له جملې څخه یو مدنیت چې په افغانستان اوسیمه کې دپیژندنې وړ و، دیونان–باختري مدنیت دی.

یونان – باختري مدنیت په اصل کې د دووتمدنونو د یوځای کېدلو په نتیجه کې رامنځته شوی دی.

له دې دوو مدنیتونوڅخه یو یې دیونانیانو او له هغوی سره سم افغانستان اوسیمې ته رسېدلی دی او دویم یې د باختر دهغو اوسېدونکومدنیت دی چې دارایي لرغونو مدنیتونو پربنسټ یې پراختیا کړې وه، د دې دوو تمدنونو په یوځای کیدلو سره په افغانستان اوسیمه کې د یو نوي مدنیت بنسټ کېښودل چې په تاریخ کې دیونان – باختري مدنیت په نوم وپیژندل شو.

افغانستان ته دسکندر مقدوني اویونانیانو په راتلو سره یو شمېر یوناني عالمان اوهنرمندان له هغوی سره سم په افغانستان کې استوګن شول چې دافغانستان دخلکو او اوسېدونکو په فرهنګ باندې یې ډېره اغیزه وکړه، دا یوه لویه پیښه وه چې دهیواد په ټولنیز نظام، تمدن او لرغوني فرهنګ کې رامنځته شوه.

یونانیانو له خپلو فتوحاتو سره سم خپلې مدني لاس ته راوړنې د خپل واك لاندې سیموته انتقالولې چې د هغو بېلګې دهغوی دواك لاندې په ټولو سیمو کې په ځانګړې توګه په لرغوني افغانستان کې څرګندې دي.

یوناني معمارانو به د نظامي هډو لپاره داسې ځایونه ټاکل چې دوو یا دریو خواوو ته به طبعي محافظت شتون درلود اویوه خوا به یې دهغوی دځواکونو له خوا ساتل کېدله.

ددې ډول معماریو نمونې دافغانستان په بیلابیلو سیموکې لیدل کیږي، دبیلګې په ډول: د ای خانم لرغوني ښار چې دکوکچې او آمو سیندونو دیوځای کېدو په سیمه کې آباد شوي دي، همدارنګه دبګرام یوبل لرغونی محل چې ددې معماریو بیلګه ده، دشتل اوپنجشیر دسیندونو د یوځای کېدو په سیمه کې جوړه شوې ده.

سربېره پردې په ای خانم کې د(کورنتین) شکله ستنو شتون پخپله دیوناني معمارۍ دصنعت د اغیزې اچولو بیلګه ده.

دیوناني هنردمجسمه سازۍ اوهیکل تراشۍ نمونو په لرغوني افغانستان کې دافغاني هنرمندانو د هلو ځلو اوکوښښونو په نتیجه کې ډېره وده اوپرمختګ وکړ.

دغه هنردبامیانو دمجسمو په شتون سره د یو نړیوال فرهنګي میراث په توګه پیژندل شوی دی.

د نورومعلومات لپاره لاندینو منابعوته مراجعه وکړئ:

1. افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمدغبار.
2. تاریخ مختصر افغانستان، مرحوم عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۲) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	ای خانم	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د ای خانم له لرغوني سیمې سره بلد شي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: –زده کوونکي به د ای خانم له لرغوني سیمې سره بلد شي، –زده کوونکي به د دې سیمې په ارزښت پوه شي، –زده کوونکي به د هیواد له تاریخي ځایونو سره مینه پیدا کړای شي. –زده کوونکي به په نقشه کې د ای خانم ښار په نښه کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت په دقيقو	د زده کوونکو فعاليتونه	د ښوونکي فعاليتونه	منځنۍ او وروستي
پنځه ديرش دقيقې	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو يادداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	- پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه ځارنه.	**کړنې**
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ١. اى خانم ترکي نوم دى چې آى دمياشتې اوخانم دښځې په نوم کارول کيږي چې دتخار ولايت دکوکچې او آمو سيندونو ديوځايي کېدلو په سيمې کې موقعيت لري. ٢. له اى خانم څخه د يونانو باختري دورې دمدنيت مسکوکات لاس ته راغلي دى.		

اضافي معلومات:

د اى خانم د نوم ترکيب ترکي ريښه لري چې آى، دسپوږمۍ په معنا اوخانم، د ښځې په معنا ده، اى خانم يوه سيمه ده چې دتخارولايت دآمو اوکوکچې دسيندونو ديوه ځاى کېدو په سيمه کې موقعيت لري، ديونان - باختري دولت له دفاعي ښارونو څخه پيژندل شوې ده چې ديو لوى ديوال په واسطه احاطه شوى چې اوږدوالى يې ١٥٠٠متره او لوړوالى يې ١٠مترو ته رسيده. په اغلب ګمان سره دغه سيمه دآموسيند دشمالي سيمو دخلکو له خطرونو څخه دځان ساتلوپه منظور اړه جوړه شوې وه، سربېره پر دې اى خانم يوه کرنيزه او ښيرازه سيمه وه چې دهغه ځاى د اوسيدونکو اړتياوې پوره کولې، د اى خانم دښار دآبادولوپه هکله بشپړ معلومات په لاس کې نشته، خو داسې ويل کيږي چې ددې ښار بنسټ د مقدوني سکندر له خوا ايښودل شوى دى، دلرغوني يونان نوميالي عالم بطليموس پخپلو اثاروکې د آمو اسکندريه يادونه کړې ده چې د اوسني اى خانم باندې دلالت کوي.

همدارنګه په ځينو منابعوکې راغلي دي چې دا ښار دسليکوس اودهغه د زوى انتيوکيوس له خوا جوړ شوى دى.

د هغه وخت نامتو معمار(کنياس) نامى چې ددې ښار په آبادۍ او جوړولو کې يې برخه اخيستلې وه، دنوموړي قبر دښار په دننه محوطه کې کشف شوى دى، ددې مقبرې دڅنګ يوه کتيبه(ليکنه)هم لاس ته راغلې ده چې دتاريخ پوهانو اولرغون پيژندونکولپاره ډير معلومات وړاندې کولاى شي.

د اى خانم په لرغوني سيمه کې دلومړي ځل لپاره په ١٩٤٦زيږديزکا ل کې د شلمبرژه په نوم يوفرانسوي لرغون پيژوندونکي کندنې وکړې. دنوموړي کندنو(حفرياتو) ثابته کړه چې نوموړى ښار ديونان اوباختري دلوى تمدن استازيتوب کوي.

دا ښار له خامو خښتوڅخه جوړ شوى دى چې په ځينو ودانيوکې يې د اومو خښتو لاندې له پښوخښتو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار اخیستل شوی دی، همدارنګه په نومونړو ودانیوکې دتزءین(ښکلا) اوهمدارنګه دځینو لویو ستنو(پایو) په جوړولوکې دتباشیرپه ډول اهکي تیرې هم کارول شوي دي، د ودانیو په ستنو، دسالون په منځ اودعمده اتاقونو په فرش کې له تیږو څخه کار اخیستل شوی دی.
د ای خانم د دوو دوو قبرونو په څیړنه کې دقبراود هغو دجوړښت په هکله پوره معلومات لاس ته راغلی دی.
له دې قبرونو څخه یو یې د دې ښار د بنسټ ایښودونکی(کنیاس) پورې اړه لري چې دښار په منځ کې کشف شوی دی. ترلاسه شوی جسد په نوموړي قبرکې له تزیین پرته د ډبرین تابوت په منځ کې ایښودل شوی دی، کوم شیان چې له دې قبرڅخه لاس ته راغلي دي، په لوی ګمان ډبرین لوښي دي چې یوناني لوښوته ورته دي.
د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

1. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۲) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	ساکان او پارتیان	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د افغانستان په سویلي سیمو کې دساکانو او پارتیانو له واکمنۍ سره بلد شي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: –زده کوونکي به د ساکانو او پارتیانو دواک لاندې سیمو سره بلد شي، –زده کوونکي به دساکانو دواک لاندې سیمې دنقشې له مخې وښودلی شي، –په زده کوونکو کې به د وطن دوستۍ روحیه پیاوړې کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، – د لوست تشريح او توضيح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدريس په وخت کې بنه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځه ديرش دقيقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. دساکانولوموړنی مرکز د افغانستان په سویل کې اراکوزیا (کندهار) سکستان (سیستان) و. ۲. دساکانو لومړنی واکمن هرایوس نومیده.		

اضافي معلومات:

د یونانو- باختري پیر وروستنی واکمن هیلوکیلس و، نوموړی د یونانو- باختري امپراتورۍ په ټول قلمرو باندې واکمن و. له هغه څخه وروسته سیمه ییز واکمنان او حاکمان منځته راغلل چې هغوی هر یوه په وړه سیمه باندې حکومت کاوه.

دې لړی له میلاد څخه وړاندې سل کاله دوام وموند، ددې مهال په اوږدو کې دلرغوني افغانستان په سویل اوسویل ختیځ سیمو کې ساکه یا ساکانو په نوم د نوې لړۍ واکمنې پیل شوه.

ساکان له امو سیند څخه په تیریدو د درنګیانه په سیمې اوپه سکستان(سیستان) میشت شول. یوې بلې ډلې یې د هندوکش په شمال او باختر سیمو کې ژوند کاوه، له دې سیمې څخه یې سویل اولویدیځ ته مهاجرت وکړ.

د افغانستان په سویلي سیمو، لکه: اراکوزیا (کندهار) سګستان (سیستان) کې د ساکانو په نوم ځواکمن قوم د خپل حاکمیت بنسټ کېښود. د دغه قوم لومړنی واکمن د هرایوس په نوم پیژندل شوی چې هغه هم د باختري یونان د واکمنانو په شان په خپل نوم سکه جوړوله.

ساکانو په لنډه موده کې د خپلو نیول شوو سیمو لمن تر تاکسیلا، سند او د بلوچستان تر بولان پورې وغزوله، د باختري یونان د امپراتورۍ سویل او سویل ختیځې سیمې یې هم تر خپلې ولکې لاندې راوستې.

له هرایوس څخه وروسته مایوس له میلاد څخه مخکې په ۷۲ کال کې واک ته ورسید. هغه د خپلو سکو په مخ د شهنشاه کلمه ولیکله، د هغه د واکمنۍ د مهال یو لیک د لرغون پوهانو لاس ته رسیدلی او د یوې مسي ټوټې پر مخ لیکل شوی، په دې لیک کې له میلاده ۷۸ کاله وړاندې له یوناني او خروشتي رسم الخط څخه ګټه اخیستل روښانه کیږي.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

1. افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمدغبار.
2. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، پوهندوي رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱٤) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">دکوشانیانوامپراتوري</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکی دي دکوشانیانود امپراتوری له څرنګوالی سره بلد شي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– زده کوونکي به دکوشانیانو له امپراتوري سره بلد شي،
– زده کوونکي به دکوشانیانو دواک لاندې سیمې د نقشې له مخې وښودلی شي.
– زده کوونکي به د کوشاني فرهنګ په ځېریدو اوپراختیا کې د کوشاني سترو شاهانو په ونډه باندې پوه شي،
–زده کوونکي به د وریښمو د لارې په اقتصادي ارزښت باندې پوه شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td rowspan="2">لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td rowspan="2">لومړنی فعالیتونه:
سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیـر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښـودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو</td></tr>
<tr><td>لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. د کوشاني امپراتورۍ بنسټ ایښودونکی کجولا کد فیسیس و. ۲. د رباطک کتیبه ډېر لیک دی چې د ویماکدفیسیس پلار دکجولا کدفیسیس زوی ویماتکتو په واسطه لیکل شوی دی، دویماتکتو دپیر استازی توب کوي. ۳. دکوشانیانوامتوچارواکې عبارت دي: کجولاکدفیسیس، ویماتکتو، ویماکدفیسیس، کنشکا، هوویشکاو او واسودیوا دي.		

اضافي معلومات:

دکوشانیانو نوم د کوشان له کلمې څخه اخیستل شوی دی. کوشان یو کوچی قوم و چې دآمو له سیند څخه راتېرشو اوپه بلخ کې یې یونان- باختري واکمنۍ له منځه یوړه.

د کوشاني امپراتورۍ بنسټ ایښودونکی کجولا کد فیسیس دی. نوموړی مخکې له دی چې د پاچاهۍ اعلان وکړي، د خپل قوم مشري یې په غاړه درلوده چې د کوی شوانګ په نوم یادیږي، نوموړی په ۴۰ میلادي کال کې واک ته ورسید او تر ۸۰ میلادي کال پورې یې د لرغوني اریانا په ډېرو سیمو واکمنی وکړه. هغه د خپل سلطنت په پای کې د شهنشاه لقب تر لاسه کړ.

د کجولا کد فیسیس له مړینې وروسته د هغه زوی ویماتکتو واک ته ورسید. د دې شخص په اړه ډېر معلومات نشته. په دې اړه یوازینۍ لاسته راوړنه د رباطک ډېر لیک دی چې د ویماتکتو په واسطه لیکل شوی دی.

له ویماتکتو وروسته د هغه زوی ویما کدفیسیس واک ته ورسید. نوموړي له میلاد څخه وړاندې تر ۱۲۷ کال پورې واکمنې وکړه. ویما کدفیزیس د کوشانیانو لومړنی امپراتور و چې د هېواد پولې یې په سویل کې د هند د ګنګاه تر سیند پورې ورسولې. نوموړي د چین له هېواد سره ښې اړیکې ټینګې کړې او د روم د امپراتور تراجان دربار ته یې یو سفیر هم ولیږه او له هغه سره یې اقتصادي او سوداګریزې اړیکې ټینګې کړې.

له ویماکدفیسیس وروسته د هغه زوی لوی کنشکا واک ته ورسید. کنشکاه د افغانستان د لرغوني تاریخ یو ځواکمن امپراتور و او له ځانګړې شهرت څخه برخمن و،په ختیځ کې یې له چین او په لوېدیځ کې یې د روم له هېواد سره سوداګریزې اړیکې درلودې.

د کوشانیانو په دوره کې په تېره بیا د کنشکا په واکمنۍ کې د وربښمو مشهورې لارې نړیوال شهرت تر لاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۵) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدريس مهال: يودرسي ساعت(۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ پلازمينه	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ د پلازمينې په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ له پلازمينې سره پيژندګلوي پيدا کړي. – د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ د پلازمينې په اړه به معلومات وړاندې کړای شي. – زده کوونکي به ومني چې له بګرام څخه لاس ته راوړل شوې اثار د کوشاني سترې امپراتورۍ د لوړوالي(عظمت) نښه ده.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنۍ فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پـر تختـه بانـدې د مهمـو مطلبونـو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کـورنۍ دنـدې سپارل، - د تـدریس پـه وخـت کـې ښـه نظارځارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
		- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- په ۱۹۳۷ز کال کې په بګرام کې سروې تر سره شوه او له خېړنو څخه چې کومه پایله لاس ته راغله دا یې وښودله چې د بګرام مدنیت له سکندر څخه وروسته دی او د یونان د باختر له مهال سره تړاو لري. ۲- ودانۍ د یو منظم پلان له مخې جوړې شوي دي او د معمارۍ د ځانګړتیاوو له مخې د یونان ښارونو ته ورته والی لري. ۳- له بګرام څخه په لوړه کچه د سرو زرو سکې، برونزي او عاجي آثار لاس ته راغلي دي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

له ۲۵/ تر ۱۴۴ ز کلونو په شاوخوا کې د کوشانیانو ستر امپراتور کنشکاه وکړای شول، د خپلې واکمنۍ حدودو ته پراختیا ورکړي او د هغه د امپراتورۍ پولو داسې پراختیا درلوده: ختیځې پولې یې د هند بنارس ته رسیدې، په لویدیځ کې له پارتانو سره تړلې وې، په شمال کې کاشغر او یارکند د کوشانیانو د امپراتورۍ برخه وه، چین او ختن یې هم تر خپلې ولکې لاندې راوړ. کنشکا په دوبي کې بګرام او په ژمي کې شاپور(پیښور) خپله پلازمینه ټاکلې وه.

بګرام د افغانستان له لرغونو ښارونو څخه و چې د کاپیس یا کاپیسا په نومونو هم یاد شوی دی. فرانسوي لرغونپوه (ګرسیمن) په (۱۹۳۷ز) کال کې له یو لړ څیړنو څخه وروسته چې په بګرام کې یې تر سره کړې او د څیړنو له مخې چې تر لاسه شوې، د نوموړې ښار په اړه یې داسې معلومات وړاندې کړل: کله چې اسکندر بګرام ته ورسید یو شمیر عسکر یې ناروغ شول. اسکندر په بګرام کې دمه وکړه. د قفقاز د اسکندریې په نوم یې ښار جوړ کړ او وروسته بلخ ته ولاړ، خو د ځینو افزارو او مسکوکاتو له څیړنو څخه وروسته چې له بګرام څخه لاس ته راغلې داسې جوتیږي چې د دې ښار تمدن د یونانو باختري پیر سره تړاو لري. په هر صورت بګرام د یو ښه موقعیت لرونکی دی. د وریښمو نامتو لاره له هغه څخه تیریده چې د کابل له لارې له تاکسیلا سره یو ځای کېده.

د نوموړې ښار ودانۍ په منظم ډول دي او ننیو ودانیو ته ورته دي.

متظرفه صنایع: د عاج پر مخ کیندنې او نقاشي، د یوالونه او د ارباب الانواعو او مجسمو جوړول د کوشاني عصر د عالي هنر ښکارندوی دی. له ۱۹۳۹ تر ۱۹۴۰ کلونو پورې له بګرام څخه قالبونه لاس ته راغلي چې د هغو په واسطه د سرو زرو او سپینو زروګاڼې جوړیدلې.

نساجي: د کارګاه وو په واسطه د البسو لپاره ټوټې اوبدل کیدې چې نوموړې کار ګاه وې له لرګیو او ختو څخه جوړې شوې وې او د غالۍ او ټغرو او بدلو صنایع هم په بګرام کې دود وې.

سوداګري: د بګرام ښار د یونان باختری له نامتو ښارونو څخه و چې له تاکسیلا سره یې سوداګریزې اړیکې درلودې. هندې توکې بګرام ته واردیدل.

عقاید: مخکې له دې چې خلك بودايي آیین ته واوړي یعنې د سترو کوشانیانو د امپراتورۍ له جوړښت څخه وړاندې خلکو هلته ارباب الانواع، لکه: (ناهیتا او میترا) لمانځل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱٦) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	هډه د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي پلازمینه(مرکز)	
عمومي موخې	زده کوونکي به کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز په هکله معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د هډې په هکله به چې د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي مرکز و، پیژندګلوۍ تر لاسه کړي، – د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز(هډې) په هکله به معلومات ورکړای شي، – هغه پاتې شونې چې له هډې څخه لاسته راغلې، د ګندهارا د تمدن یوه برخه ده. زده کوونکي به د هغه په ارزښت پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱– افغانستان ختیځې برخې تر شمالي هند پورې د ګندهارا د حوزې په نوم یادېږي چې له جلال آباد، کنر، پیښور او سوات څخه عبارت دي. هډه د ننګرهار په دولس کیلو متری کې یوه پرته سیمه ده چې له هغې څخه ډېر زیات شمیر فرهنګي پاتي شونې آثار لاسته راغلي دي چې د هغو په مطالعې سره به د افغانستان د لرغوني تاریخ ډېرې برخې روښانه شي. ۲– د لاندني دلایلو له مخې هډه، لومړی ګټور لامل د اغیزمنو شرایطو او امکاناتو شتون چې د کنشکا لخوا چمتو شوی و، دویم د بودیزم په کیش کې نوښتونه او بدلونونه او دریم د ګندهارا د وګړو فکري ذکاوت او ظرافت.		

اضافي معلومات:

د لرغوني افغانستان ختیځې برخې د هند تر شمال سیمو پورې چې ننګرهار، کنر، پښور او سوات پکې شامل دي د ګندهارا په نوم یادیږي او د هډې فرهنګي ښارګوټی د ننګرهار په دولس کیلومترۍ کې پروت دی.
چیني زایر هوان تسانګ له هډې څخه لیدنه کړې او په خپل لیک کې یې له هډې څخه د هیلو په نوم یادونه کړې ده او داسې لیکي چې د هډې ښار ډېر لوی او ښیرازه دی او د تپه سرخ، تپه شتر، شاه خیل غونډۍ، تپه خمزاد په نومونو لرغوني معابد پکې شتون لري. په همدې توګه یې په ننګرهار کې د شایستې په نوم د یوې استوپې څخه یادونه کړې ده او هم یې له یوې مغارې څخه یادونه کړې ده چې هلته د بودا سوری پکې و، خو نن هغه له منځه تللی دی.
د هډې ښار د ډېرې لویې ودانۍ او برجونو لرونکي و چې یو وخت باختري او هخامنشي واکدارانو پکې ژوند کاوه. سپین غر چې د هډې په سویل کې پروت دی، د خپلو سرو بادونو په وسیله یې هډه د ژوند لپاره تیاره کړې وه. د زیاتو اوبو لرونکي سیمه وه چې ځمکې یې د حبوباتو د کرنې لپاره چمتو وې، هډه له ساختماني پلوه په پنځو دورو ویشل کیږي. د څلورمې او پنځمې دورې په ترڅ کې بودایي کیش خپل لوړ پوړ ته ورسید. د پنځمې دورې په وروستیو کې د یفتلیانو واکمنې هلته تر سترګو کیږي، ځکه چې د دوی مړې د هډې په مغارو کې خاورو ته سپارل شوې دي. په دریمه او څلورمه دوره کې لویې ودانۍ جوړې شوې چې سنګ کاری یې د چونې پواسطه انکاف شوې دي. د ستراتیګرافی د علم پر بنسټ په څلورمه او پنځمه دوره کې د مجسمو په جوړولو کې له ګچ کاری او ملمع کاری څخه ګټه پورته شوې وه.
د دویمې او دریمې دورې په لومړیو کې د مجسمو په جوړولو کې د قالب ګیرۍ او د مفرغي مجسمو قالب ریزي هم منځ ته راغله. په ګندهارا کې د یوناني هنر او د یوناني او بودایي هنر ترکیب په څرګند ډول لیدل کیږي. له دغو منقولو اثارو څخه یو شمیر د کابل موزیم ته د لیدنې او کتنې لپاره راوړل شول، خو په خواشینې سره چې دغه اثار د دیرش کلنو جګړو په ترڅ کې له منځ تللي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۷) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	بامیان د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي مرکز	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز بامیانو په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د بامیانو د کوشاني امپراتورۍ له فرهنګي مرکز سره پیژندګلوي پیدا کړي. – زده کوونکي به د بامیانو د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز په اړه معلومات وړاندې کړای شي. – زده کوونکي به د بامیانو په شهکارۍ کې د ګوریک بودیک له مهارتونو سره لوالتیا پیدا کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو بانـدې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوسـت پـه بهیـر کـې د مهمـو مطلبونـو یاداشت، - پـه ټـولګي کـې د ډلـو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - پـه کـور او ټـولګي کـې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
		- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- الفورد فوشه فرانسوي لرغون پوه په خپلو څیړنو کې جوته کړه چې د بودا ستړې مجسمې صلصال او شمامه په څلورمې او پنځمې زیږدیزې پیړیو کې جوړې شوې دي. ۲- مخکې تر دې چې کنشکاه بودایي دین ته واوړي، نوموړی دین د هند په اړوندو سیمو کې یو غلی او بې حرکته آیین و چې له بامیانو څخه وروسته نورو سیمو ته خپور شو.	

اضافي معلومات:

بامیان د هندوکش د غره لویدیځ لور ته د فرعي لمنو په منځ او د بابا غره چې کابل، پروان، ارزګان، غـور او غزنـي ولایتونو تر منځ پروت دی. په پهلوي سرچینو کې د (بامیکان) او په چینایي سرچینو کې د (فان، بان) په نومونـو یـاد شـوی. پـه بامیـانو کـې د (ګوریـک بودیـک) آثـار چې لـه انځورونـو او پیکرونـو څخـه عبـارت دي، د غرونـو پـه دیوالونو(جدارونو) کې جوړ شوي چې د (جدار کبیر) په نامه یاد شوي دي. چې دا سـوري هماغـه رسـوبات دي او په دویم او دریم جیولوجیکي پیر کې منځ تـه راغلـي، لـه ۷۰ څخـه تـر ۹۰ متـرو پـورې لـوړوالی لـري، دوه سـتړې مجسمې چې ۳۸ او ۵۵ متره لوړوالی لري، د بامیانو د نامتووالي لامل ګرځیدلې دي.

د بامیانو په شاوخوا سیمو کې نورې مجسمې هم جوړې شوې چې هریـوه یـې جلاجـلا سـمڅې او معابـد لـري. پـه نوموړو معبدونو کې طاقچې موجودې دي چې په هغو کې انځورونه تر سترګو کیږي. د بامیانو پـه نـورو سـیمو کـې هم لرغوني آثار لاس ته راغلي چې د غلغلې او ضحاک ښار، اژده های سرخ دره ، کرک دره، فـولادي، آهنګرانـو دره او له بند امیر څخه عبارت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۸) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یو درسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	کیداریان یا کوچنی کوشانیان
عمومي موخې	زده کوونکو ته د کیداریانو یا کوچنی کوشانیانو په اړه معلومات لاسته راوړي.
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکو به د کیداریانو یا کوچنیو کوشانیانو له دولت سره بلد شي. – زده کوونکي به وکولای شي چې د کیداریانو یا کوچنی کوشانیانو د دولت په اړه معلومات وړاندې کړي.
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...

لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول		وخت په دقیقو
	لومړنی فعالیتونه: سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	**پنځه دیرش دقیقې**
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- د کیداریانو لومړنی پاچا یو کیداري شاه زاده و چې (کیدار) نومیده. ۲- د کوشانیانو او ساسانیانو تر منځ اړیکې ښې نه وې. جګړو او مخالفتونو اته کاله دوام وکړ او د یوې جګړې په ترڅ کې ساسانیانو د کیداریانو له خوا ماته وخوره. ۳- کنکاش، پیرو او بهرام.		

اضافي معلومات:

د دریمي پیړۍ په ۲۲۰ زیږدیز کال کې د کوشانیانو لویه امپراتوری له ماتې سره مخامخ شوه. د کوشانیانو تر له منځه تللو وروسته مرکزي دولت له منځه لاړ. د اریانا په ختیځ او د سند په پورې غاړه په هر ولایت کې یو شمیر والیانو د واک چارې په لاس کې ونیولې، خو د اریانا په لویدیځ کې د پارتیا او سیستان ولایتونه د ساسانیانو لاس ته ورغلل یواځې د اریانا په مرکز کې یعنې د هندوکش په شمال او سویل کې دوه کوچنۍ حکومتونه چې یو یې په باختر او بل یې په کابل کې پاتې شوی و د کوچنیو کوشانیانو په نامه یادیدل.

د هغوی نومیالی پاچا کیدار نومیده نوموړی د دغې لړۍ بنسټ ایښودونکې و چې د یوې پیړۍ په موده کې یې د باختر په سیمه کې حکومت وکړ. کیداریانو له دریمې پیړۍ څخه د څلورمې پیړۍ تر لومړیو پورې د دوو پیاوړو (یفتلي او ساساني) ځواکونو په وړاندې په ډیره میړانه دفاع وکړه. کابو د یوې پیړۍ په موده یې خپل شتون خوندي کړی و.

د ساسانیانو پاچا فیروز شاه د کیدار له حکومت څخه د باج غوښتنه وکړه، خو هغوی ونه منله او د ساسانیانو په وړاندې مقابلې ته راپورته شول. کیدار څخه وروسته زوی یې ګنګهاس واک ته ورسیده چې د کیداریانو د واکمنۍ په ساتلو او د لویو کوشانیانو د امپراتورۍ په له منځه تللو کې یې اړین رول ولوبوه. د زیږدیزې پنځمې پیړۍ په لومړي سر کې کله چې یفتلیان د باختر سیمې ته ورسیدل، کیداریان د ساسانیانو د جګړې په مهال کې د هندوکش څخه تیر شول او د کابل د کوشانیانو سره یو ځای شول او په دې توګه د لویو کوشانیانو وروستني پاتې شوني پای ته ورسیدل.

د کوچنیو کوشانیانو سیمې تر بامیانو پورې محدودې وې په ۳۵۰ زیږدیز کال کې د هند پاچا سمودراګپتا د کابل له کوشاني پاچا سره چې د (آسماني پاچاهانو زوی) لقب یې درلود د وروړولي سوداګریزې اړیکې درلودې. سره له دې چې د اریانا او کوشانیانو د دریمې پیړۍ تاریخ تیاره دې او دومره ویلی شو چې د کوچنیو کوشانیانو ځواکمنې تر پنځمې زیږدیزې پورې یې دوام وکړ او د دوی حکومت د یفتلیانو په لاس پای ته ورسیده. وروسته له دې چې کابل سقوط وکړ، دوی کابل پریښود او د اریانا په شمال ختیځ (چترال ګلګیت) ته یې پناه یوړله. او ډیر انتظار وویست تر هغه پورې چې یفتلیانو سقوط وکړ او بیا کابل ته د ننه شول او د کوچنیو کوشانیانو د حکومت بنسټ یې کیښود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۹) لوست دتدريس لاربنود پلان

د تدريس مهال: يودرسی ساعت(۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د يفتليانو امپراتوري	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د يفتليانو د امپراتورۍ په اړه معلومات لاس ته راوړي	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د يفتليانو د امپراتورۍ له څرنګوالې سره بلد شي. – زده کوونکي به وکولای شي چې د يفتليانو د امپراتورۍ په اړه معلومات وړاندې کړي	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.	وخت په دقيقو
	د انګيزې رامنځته کول: د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځه ديرش دقيقې
	- دلوست دمتن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- يفتليانو له منځنۍ اسيا څخه د سويل خواته کډه وکړه او په کال ۴۲۵ زيږديز کې يې د خپل لومړنی حکومت بنسټ يې په تخار کې کېښود. ۲- اخشنور د يفتليانو له مشهورو پاچايانو څخه و او ساماني پاچا فيروز شاه ته ماتي ورکړه او فيروز شاه د ځان د خلاصون لپاره خپل زوی قباد د ګروګان په توګه د اخشنور دربار ته ورکړ او د يفتليانو باج ومانه. ۳- تورمنه د اخشنور زوی وو چه پخپل مسکوکاتو کې ځان د زابل امپراتور ياد کړی ده او د هغه د واکمنۍ سيمې تر منځنۍ هندوستان پورې رسيدې.		

اضافي معلومات:

د يفتليانو د امپراتورۍ جوړښت په لومړيو کلونو کې د اريانا په خاوره او د هغې په ختيځ کې ځينی بدلونو نه رامنځته کړل. لکه څنګه چې د څلورمې زيږديزې پيړۍ په وروستيو او د پنځمې پيړۍ په پيل کې د کوشانيانو امپراتورۍ کمزورۍ شوه او د دوی اخلافو په شمالي او سويلي هندوکش کې د ځايي واکمنانو په توګه خپل ژوند ته ادامه ورکړه. په ختيځ هندوستان کې ګوپتايان پياوړی شول او هلته کوشاني واکمنانو پرله پسې ماتي و خوړله. شمالي کيداريانو د ساسانيانو د يرغل پر وړاندې سويل خواته شاتګ وکړ او يواځې کيداريانو په کابل کې خپل شتون په يوې کوچنۍ سيمې کې وساته. بايد وويل شي چې دغو بدلونونو تر يوې اندازې پورې د يفتليانو د امپراتورۍ د جوړښت زمينه برابره کړه.

يفتليان د يوچيانو يا د کوشانيانو يوه څانګه و چې په چين کې د (ايپتات)، په کوريا کې (يپتل) په روم کې (افتهالي) او په فارس کې د (هيطل) په نومونو ياد شوي دي د ۴۲۰ زيږديز کال په شاوخوا کې يې د جيهون د کينې څنډو (سواحل) ته مهاجرت وکړ او په ۴۲۵ زيږديز کال کې د هغوی لومړنی پاچا(افتالينوس) شاهي تاج په خپل سر کېښود. د هغوی واکمنۍ سيمه د جيهون دوو لورو ته له تخارستان څخه تر مروې پورې وه. د مرغاب په سيمه کې افتالينوس د بهرام ګور په وړاندې ماته وخوړه، خو وروسته د يفتليانو يو بل پاچا مهر پور وکولای شول چې د لويديځ ځينې برخې بيا لاسته راوړي. د يفتليانو يو نامتو پاچا اخشنور په ۴۶۰ زيږديز کال کې واکمني درلوده چې د هغه د واکمنۍ سيمه تر هرات ته پورې رسيدله. له ساساني پاچا فيروز شاه سره يې جګړه وکړه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروزشاه له ماتې وروسته اسیر شو او خپل زوی قباد یې اخشنور یې د ګروګان په توګه پرېښود او د یفتلیانو د حکومت باج یې ومانه. دوه کاله وروسته د ساسانیانو نفوذ په لویدیځ او د هیرمند په سیمه کې ډېر شو او د سیمه ییزو کیداریانو ځواکمني په کابل او ځینو ولایاتو یې له منځه لاړه او د یفتلیانو لویه او پراخه ځواکمني منځ ته راغله. له اخشنور وروسته د هغه زوی (تورامانا) واک ته ورسید او په هندوستان کې یې ډېرې سیمې لاس ته راوړې. لکه څنګه چې د تورامانا کتیبې په هندوستان کې له (سکر، کورا او ګوالیار) څخه لاس ته راغلي دي، او بیا د هغه زوی (مهراکولا) واک ورسید، هغه وتوانید چې د ګوپتا حکومت ته ماته ورکړي. وروسته د ګوپتا حکومت په حکومتونو وویشل شو. خو سیمه ییز حکومتونه د یووالي په لټه کې ووتل او یو شمیر جګړې د ګوپتا او یفتلیانو په منځ کې پیل شوې. په ۵۲۸ زیږدیز کا ل کې (مهراکولا) په یوه جګړه کې ماته وخوړه او د مهراکولا له مړینې وروسته په ۵۴۰ زیږیز کې په افغانستان کې سیمه ییز حکومتونه منځ ته راغلل چې په پای کې د یفتلیانو امپراتوري له منځه لاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۰) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدريس مهال: دوه درسی ساعت(۹۰ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د اسلام د سپيڅلی دين د خپريدو په درشل کې د افغانستان عمومي اوضاع	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اسلام د سپيڅلي دين د خپريدو په درشل کې د افغانستان د عمومي اوضاع په هکله معلومات لاس ته راوړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د اسلام د سپيڅلی دين د خپريدو په درشل د افغانستان له عمومي اوضاع سره بلد شي، – زده کوونکي به د اسلام د سپيڅلي دين د خپريدو په درشل کې د افغانستان د عمومي اوضاع په هکله معلومات وړاندې کړي. – د اسلام سپيڅلي دين سره مينه پيدا کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، سوال او ځواب، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پوري تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	– پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه ځارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوســت پــه بهیــر کــې د مهمــو مطلبونــو یاداشت، – پــه ټــولګي کــې د ډلــو د اســتازو لخــوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – پــه کــور او ټــولګي کــې د دنــدې ســرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنو ته ځوابونه: ۱– د افغانستان اوضاع له سیاسي پلوه کړکیچنه وه. د دوو قوي دولتونو، د هندوستان ګوپتایانو او په لویدیځ کې ساسانیانو د افغانستان په کورنیو چارو کې لاس وهنې وکړې چې د مرکزي دولت د له منځه تللو لامل شوې او ملي اقتصاد ته زیان ورسید. ۲– له دیني پلوه د افغانستان خلکو په ډیر شمیر کیشونو باندې اعتقاد درلود او د خلکو کلتور پر ویدي او اوستایي تهذیبونه باندې ولاړ و. ۳– د ساسانیانو وروستنی پاچا، دریم یزدګرد نومیده.		

اضافي معلومات:
د افغانستان سیاسي، اقتصادي او ټولنیزه اوضاع د اسلام د سپیڅلي دین د خپریـدو پـه درشـل کـې، د یفتلیـانو د امپراتـورۍ لـه منځه تللو وروسته بې ثبات شوه او د پردیو حکومتونـو د لاس وهنـې لپـاره لاره هـواره شـوه، لکـه: څرنګـه چـې پـه لویـدیځ کې ساسانیانو، په شمال کې د ماوراالنهر ترکانو او شمال ختیځ کې چینایانو پـر افغانـستان یرغـل وکـړ او افغانـستان یـې ونیـوه او په نورو پاتې سیمو کې ملوك الطوایفي منځ ته راغله او یو شمیر ځایي حکومتونو، لکـه: (شـاران) پـه غـور، (شـیران) پـه بامیان، (رتبیلان) په کابل او (لاویکیان) په غزني او ګردیز کې منځ ته راغلل.

اقتصاد: د مرکزي حکومت نشتوالي، کړکیچنې وضعې په هر سکتور کې اقتـصاد تـه زیـان رسـولی و، د بیلګـې پـه توګه سوداګریزې قافلې چې له چین څخه هند، ایران، عراق، ترکیې، ختیځ او لویدیځ روم تـه د توکـو د لیږلـو پـه موخه د افغانستان له لارې تیریدلې چې دغه لاره د وریښمو د لارې په نامه یادیده چې د هغې ترانـسپورټي عوایـد د افغانستان په اقتصاد کې له ډیر ارزښت څخه برخمن وو، له ستونزو سره مخامخ شوه.

د اقتصاد بل سکتور کرنه وه چې په تیره زمانه کـې یـې د خلکـو اړتیـاوې پـوره کـولې، خـو د بهرنیـانو د تیـرى او ولکې په وخت کې د محصولاتو کچه ټیټه شوه چې په ټولنه کې د مالي او اقتـصادي رکـود د منځتـه راتللـو لامـل وګرځید.

دین او عقاید: دین او عقاید چې په ټولنه د وحدت یو قوي عامل شمیرل کیږي، د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په درشل کې د خلکو له ملاتړ څخه برخمن نه و او په ټولنه کې یې خپل موقف له لاسه ورکـړی و. چـې پخپلـه د یووالي د له منځه تلو او د بې اتفاقۍ د رامنځه کیدو لامل وګرځیـد. لکـه څنګـه چـې د هیـواد لویـدیځې برخـې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساسانیانو تر سیاسي او کلتوري اغیزې لاندې وې چې دوی د زردشتي ایین پیروان وو، خو په منځنیو سیمو کې، لکه: زابلستان، د کابل وادی «ګندهارا»، له ارغنداب څخه تر هندوکش پورې سیمی شمالي سیمو او د سند په غاړو کې بودایي او برهمني ایینونو رواج درلود. د لمر او د بتانو لمانځنې هم په ځینو برخو شتون درلود.
ژبې: د جغرافیایي وضعیت له نظره افغانستان له ډېرو لوړو غرونو، درو او میرو څخه جوړ شوی دی. هره دره او میره یې د ځانګړې ژبې او لهجې لرونکي وه، لکه څنګه چې د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په لومړي سر کې د افغانستان خلک په دري، پښتو، تخاري یا سانسګرت او نورو ژبې خبرې کولې.
په داسې شرایطو کې د اسلام غږ زموږ هیواد ته راورسید او ټولنه د یو بدلون د قبلیدو لپاره تیاره وه او هغه دین چې ټول خلک یې د یو خدای لمانځنې، یووالي، خپلواکی، عدالت، مساوات او ورورولی ته بلل. د اسلام د سپیڅلي دین مجاهدین د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت په مهال کې (۲۲ هـ / ۶۴۳ زیږدیز کال) زمونږ د هیواد لورې ته راورسیدل او د اسلام د سپیڅلي دین په خپریدلو یې پیل وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۱) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د تمدن د منځته راتلو څرنګوالي او د هغه ځانګړتیاوې.	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د تمدن د منځ ته راتلو د څرنګوالي او د هغه د ځانګړتیاوو په اړه معلومات لاس ته راوړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو له څرنګوالي او د هغه له ځانګړتیاوو سره بلد شي، – زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو د څرنګوالي او د هغه د ځانګړتیاوو په اړه معلومات وړاندې کړای شي، – زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو د څرنګوالي اغیزه د انسانانو په ژوند کې احساس کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- پر له پسې ستونزو انسانان دې ته اړ کړل چې د خپلو هڅو په پایله کې نننی تمدن منځ ته راوړي. ۲- پوهان په دې عقیده دي چې د تمدنونو سرچینه یوه نده، خو د هرې سیمې، او ځای شرایط د تمدن د منځته راتلو او پراختیا لامل ګرځي.		

اضافي معلومات:

د بشر اوسني تمدن ډول ډول پړاوونه تیر کړي دي او په تدریجي توګه منځ ته راغلی دی. لومړنیو انسانانو په غرونو کې د سوړو له ژوندانه (مغاره نیشني) وروسته د خپلې تغذیې په موخه د وحشي ځارویو د ښکار لپاره په ډیرو ساده افزارو سره وادي ګانو ته مخه وکړه او د لومړي ځل لپاره یې د غلې په کرنه لاس پوري کړ.

له تودوخې او سړو او د ژویو له خطر څخه د ځان ساتنې لپاره ځانو ته ساده کورونه جوړول. او دا مرحله د ښاري ژوند پیل و چې ورو ورو د ښارونو د وګړو شمیر ډیر شول او خلګ په دې اند شول چې د ټولنیز نظم او امنیت د ټینګولو لپاره اداري مرکزونه او حکومت جوړ کړي او د زرو کلونو په تیریدو او د ډیرو هڅو په کولو سره یې د خپلو ستونزو د له منځه وړلو، د اړتیاوو د پوره کولو او ځایي ستونزو د مخنیوی لپاره یې د هنر، فنونو او مهارتونو ته لاس رسی پیدا کړ.

تمدن د بشر د مادي او معنوي د لاسته راوړنې ټولګه ده چې په ټولنه کې د پوهې او هنر په برخو کې دغه فکري او فرهنګي وده د پرمختګ نښه بلل کیږي.

د ډیرو معلوماتو لپاره دې د میر غلام محمد غبار اثر ته رجوع وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۲) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د بين النهرين تمدن
عمومي موخې	زده کوونکي دې د بين النهرين د تمدن په هکله معلومات لاس ته راوړي.
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - په ختيځ کې د بين النهرين له تمدن سره د زده کوونکو بلدتيا، - زده کوونکي به د بين النهرين د تمدن د پيدايښت لاملونه فهرست وکړاي شي، - زده کوونکي به د بين النهرين د تمدن لرغونی سيمه د نقشې پر مخ ښکاره کړای شي. - زده کوونکي به په ختيځ کې د بين النهرين د تمدن ارزښت او اهميت احساس کړای شي.
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...
لومړنې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول. وخت په دقيقو: لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د بین النهرین لرغونی تمدن د (سومر) په نامه یادیږي. مورخین د هغه د رامنځ ته کیدلو لامل د دوو سیندونو سواحل (دجله او فرات) چې د خوړو او ډیرو اوبو درلودونکي وو ، ګڼي.

۲- د سومریانو ښارونه د سومر په سیمه کې رامنځ ته شوي وو، له هغو ښارونو څخه د اور، اورک، کیش لاګاش، لارسا او وینپور نومونه یادولای شو. دغه ښارونه په خپلواکه توګه اداره کېدل.

۳- د ګوتي یانو د واکمنۍ له پای ته رسیدو څخه وروسته، سومریان او اکدي یان یو له بل سره یو متې شول او د (اور) په نامه حکومت یې جوړ کړ.

۴- حمورابي د بابلیانو د امپراتورۍ له نامتو واکمنانو څخه و، دی وتوانیده چې د بین النهرین یوالي تامین کړي او د خپلې واکمنۍ سیمې ته پراختیا ورکړي. د یوې لرغونې امپراتورۍ بنسټ یې کېښود چې پلازمینه یې د بابل ښار و. سر بیره پر دې کرنې او سوداګرۍ ته یې پراختیا ورکړه او هم یې د حمورابي قانون په نامه یوقانون جوړ کړ.

اضافي معلومات:

دوه سیندونه (دجله او فرات) د اسیا د وچې په سویل لویدیځ کې (اوسنی عراق) موقعیت لري، دغه دوه سیندونه د قفقاز له غرونو څخه سرچینه اخلي او د پارس په خلیج کې توییږي. بین النهرین یوه ښیرازه سیمه وه او هغه خاوره چې د دجله او فرات سیلابونو له ځان سره راوړله، د دې سیمې په حاصلاتو کې یې زیاتوالی راوسته. په بین النهرین کې بیلابیل تمدنونه، لکه: د سومریانو، کلدانیانو، بابلیانو او د آشوریانو تمدن یو د بل پسې رامنځ ته شوي دي. له میلاد څخه څلور زره کاله د مخه په سویلي بین النهرین کې خلکو د غونډیو په سر ژوند کاوه چې د سیلابونو له خطر څخه خوندي اوسي.

په سویلي بین النهرین کې د دې سیمې لومړنی تمدن منځ ته راغلی دی چې د سومر د تمدن په نامه او خلک یې سومریانو نومیدل. سومریانو په لومړي سر کې په ختینو کورونو کې ژوند کاوه او په ښکار، کبان نیولو، کرنې او مالدارۍ باندې بوخت وو او له دې لارې یې خپل ژوند پر مخ بیوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۳) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د بین النهرین تمدن او کلتور</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د بین النهرین د تمدن او کلتور په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– زده کوونکي به د بین النهرین له تمدن او کلتور سره بلد شي،
– زده کوونکي به د بین النهرین د تمدن او کلتور د ځرنګوالي په اړه نورو ته خپل معلومات وړاندې کړای شي،
– زده کوونکي به په ختیځ کې د بین النهرین د تمدن او کلتور عظمت تحلیل کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو

لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــۍ او وروســـتۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه :

۱- په بین النهرین کې علومو او په ځانګړې توګه د نجوم علم(ستوري پیژندنې) ډیر پرمختګ کړی و، د دې دلیل د ستورو لمانځنه وه، په همدې توګه د هندسې او ریاضي علومو په برخه کې لومړني فعالیتونه رامنځته شول او وروسته د ښوونې په برخه کې د جمعې او منفي، ضرب او تقسیم عملیې راڅرګندې شوې.

۲- د بابل ښار د بین النهرین د لرغونو ښارونو له ډلې څخه و او په نړۍ کې لومړنی ښار شمیرل کیږي. د مورخینو په اند د دې ښار تاریخي قدامت له میلاد څخه وړاندې ۴۰۰۰ کالونو ته رسیږي ، د بابل ښار د حمورابي د واکمنۍ په مهال ډیر پرمختګ وکړ چې د فرات د سیند په څنډو پروت دی، د دې ښار پرخوالی ۵۲۰ کیلو متره مربع اټکل شوی دی.

اضافي معلومات:

د بین النهرین د تمدن او کلتور بنسټ د سومریانو په واسطه له میلاد څخه وړاندې د ۴۰۰۰ کالونو په شاو خوا کې کېښودل شو. وروسته اکادیانو، بابلیانو او اشوریانو په خپل وار سره د دې تمدن او کلتور په پراختیا کې ونډه واخیستله. د بین النهرین تمدن او کلتور له دې امله زیاد ارزښت لري چې نه یواځې یې د لومړي ځل لپاره د علومو د رامنځ ته کیدو او پراختیا په برخه کې ګامونه پورته کړل، بلکې د فینقي، فلسطین، فارس او یونان هیوادونو ته علوم خپاره کړل. په همدې توګه د بین النهرین تمدن د یونان له لارې روم او نورو اروپایي هیوادو ته خپور شو.

د لا زیاتو معلوماتو لپاره لاندنیو منابعو ته مراجعه وکړئ:

۱- تمدن مغرب زمین، محمد حسین آریا.

۲- نگاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

۳- تاریخ بشریت، پوهنمل محمد رحیم روهین.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲٤) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د مصر تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې په ختیځ کې د لرغوني مصر د تمدن په اړه معلومات لاس ته راوړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د لرغونی مصر له تمدن سره د زده کوونکو بلدتیا، - زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن د رامنځ ته کیدو لاملونه او د مصر تاریخي دورې بیان کړای شي، - زده کوونکي به د مصر د تمدن سیمې د نقشې پر مخ ښکاره کړای شي. - زده کوونکي به د مصر د تمدن عظمت تحلیل کړای شي او د مصر له پرمختګ او ودې سره به مینه پیدا کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنــــی او وروســـــتی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنی دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- له میلاد څخه ۳۲۰۰ کاله وړاندې هم مهاله د مصر دوو سویلي او شمالي حکومتونو په یووالي سره په مصر کې یو مرکزي حکومت د لومړی مینز په واسطه رامنځ ته کړ.

۲- مورخینو د لرغوني مصر تاریخي دورې په دریو دورو ویشلي دي.

لومړی لرغونی سلطنت، دویم منځنی سلطنت او دریم د امپراطوری دوره(۱۰۹۰ ق. م تر ۱۵۸۰ ق.م).

۳- حضرت موسی(علیه سلام) د دویم رامسس د واکمنۍ په مهال څرګند شو.

اضافي معلومات:

د افریقا په وچه کې د لرغونی مصر د تمدن د رامنځ ته کیدو اصلي لامـل د نیـل سیند و. د نیل سـیند د نـړۍ تـر ټولو له اوږدو سیندونو څخه شمیرل کیږي. دغه سیند د افریقا له سترو جهیلونو څخه سر چینه اخلي او په پـای کـې د هغه اوبه د مدیترانې په سمندرګي توییږي. له تاریخي دورو څخه وړاندې په مصر کې خلکـو ګډوګـډ کوچیـانی ژوند درلود تر هغه پورې چې د هغوی په ژوندانه کې پرمختګونه رامنځ ته شول او د نیـل د سـیند پـر څنډو ځـای پر ځای شول. په نیل کې د ډول ډول کبانو شتون د لرغوني مـصر د خلکـو پـه خوړلـو کـې پـوره مرسـته کولـه. د وخت په تیریدو سره د نیل د سیند په څنډو کې یې په کرنـه او مالـداری بانـدې پیـل وکـړ او د یـو ځلانـده تمـدن بنسټ یې د نیل د سیند په څنډو کې کېښود. ورو ورو کلي او ښارونه منځ ته راغلل او دغه ښـارونه او کلـي یـو لـه بل څخه خپلواکه وو او په هغه وخت کې یو مرکزي او واحد حکومت شتون نـه درلـود، خـو د ځـایي واکمنـانو د جګړو او سیالی په پایله کې د مصر ټول وګړي د یو کس تر فرمان لاندې چې له نورو څخه پیاوړی او ځـواکمن و، راغلل. دغه فرمان چلوونکی (رامسس) نومیده.

د لا زیاتو معلوماتو لپاره لاندنیو منابعو ته مراجعه وکړئ:

۱- تمدن مغرب زمین، محمد حسین آریا.

۲- نگاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

۳- تاریخ بشریت، پوهنمل محمد رحیم روهین.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۵) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د لرغونی مصر تمدن او فرهنګ	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د مصر د تمدن او کلتور په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د لرغوني مصر له تمدن او کلتور سره بلد شي، – زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن د کلتوري لاسته راوړنو په اړه معلومات وړاندې کړي، – زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن او کلتور پر ارزښت پوه شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقيقو لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندي د لوست د سرليک ليکل، - پر تخته باندي د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندي د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندي سپارل، - د تدريس په وخت کي ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کي د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کي د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندي کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کي د دندي سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځه ديرش دقيقي
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- مصريانو په ارباب النوع باندي باور درلوده. لمر، سپوږمۍ، د نيل سيند او ځيني ځناور يې سپيڅلي ګڼل او د هغوی انځورونه او مجسمي يې د احترام په موخه په معابدو کي کيښودلي. ۲- د مصر ټولنه له څلورو طبقو څخه جوړه شوي وه، د هري طبقي په سر کي د فرعون کسانو شتون درلود، د طبقو په منځ کي د ژوندانه ډير توپيرونه نه ليدل کيدل، ټول وګړي د قانون په وړاندي يو شان وو. ۳- لومړنی ليک چي مصريانو رامنځ ته کړ، د هيرو ګليف ليک و. کاهنانو (مذهبي لارښوونکو) به هغه د عبادت ځايونو، قصرونو او د فرعونيانو په قبرونو کي د مطلبونو د ليکلو په اړوند کارول او په ځانګړو ښوونځيو کي به زده کوونکو ته هم زده کړه ورکول کيده.		

اضافي معلومات:

د مصريانو فرهنګي ميراث، له ډير شمير اهرامو، عبادت ځايونو، هديرو، انځور شوو مجسمو، کتيبو او سرودونه څخه دی چي ټول د عقايدو په سيوري کي منځ ته راغلي دي. د لرغوني مصر وګړو په ډول ډول خدايانو باور درلود چي د هغوی تر ټولو نامتو، (را) د لمر خدای و.

څرنګه چي هغوی د لمر په راختو او لويدو باندي پوهيدل، فکر يي کاوه چي (را) هره ورځ په سرعت له آسمان څخه تيريږي او د شپي لخوا دښتو او بيابانونو ته ځي. کله چي د مريتوب نظام (غلامي) رامنځ ته شو فرعونيان هم د ځمکي پر مخ د خدای استازی شميرل کيدل، سربيره پر دي د دوی په اند لمر، سپوږمۍ، نيل او ځناوران، لکه:غويي، پشکه، نهنګ ټول سپيڅلي دي.

د پخواني مصر د کشف شوو آثارو له جملي څخه چي د ټولنيز ژوندانه په اړه مونږ ته معلومات راکوي، څلور طبقي هرم دی چي په واقعيت کي د مصر ټولنه له يو څلور طبقي هرم څخه جوړه شوي ده چي په هره طبقه کي د يوي ډلي خلکو شتون درلود. د دي هرم په سر کي فرعون و چي په ټول ځواک سره يي پر خلکو حکومت کاوه، پوځيان، قانون جوړونکي، مذهب او اداري سازمانونه ټول د ده په اختيار کي وو چي د وزير په مرسته سره يي هغوی اداره کول.

د لرغوني مصر ليکونه د هيروګليف په ليک دي. د هيروګليف ليک د سپيڅلي الفبا لرونکی و چي په هغه مهال کي د سپيڅلو توکو د ښکارولو لپاره د تصويري علايمو په عنوان ورڅخه کار اخيستل کيده. هيروګليف وروسته ساده او د ليکني په موخه په دوه ډله ليک باندي وويشل شو، خو هيڅ کله يي د الفبا په ډول بدلون و نه موند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۶) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د فارس تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې په ختیځ کې د فارس د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د پخواني فارس له تمدن سره د زده کوونکو بلدتیا، – زده کوونکي به د لرغونی فارس د تمدن سیمې د تاریخي نقشې په مخ ښکاره کړي او په دې هکله به خپل معلومات وړاندې کړای شي، – زده کوونکي به په ختیځ کې د فارس د تمدن په ارزښت باندې پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو بانـدې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونـو یاداښت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــه دیــرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د ایران لرغونې سیمې له سیالک، ګوران، مارلک، جیروخت او شهر سوخته څخه عبارت دي. ۲- د هخامنشیانو د حکومت بنسټ ایښودونکی لوی کوروش و چې د مادیانو له حکومت څخه وروسته منځ ته راغی او د بابل ښار تر نیولو وروسته یې، خپل ځان د بابل پاچا ونوماوه. ۳- هغه قبرونه چې مادیانو د خپلو پاچاهانو لپاره کېندلي وو، ورڅخه سفالي او فلزي آثار لاسته راغلي دي چې د مادیانو د هنر او معماري د مهارت ښکارندوی دي.		

اضافي معلومات:

په ایران کې د لرغونې تمدني مرکزونو له جملې څخه یـو هـم د مارلـک غونـډۍ ده، دغـه تپـه (غونـډۍ) اوس د ګیلان په سیمه کې پرته ده. له دغې سیمې څخه ځینې اثـار چې تـاریخي لرغونتـوب یـې د ایـران خـاورې تـه د اریایانو له مهاجرت څخه مخکې وخت ته رسیږي لاسته راغلې دي.

د ایران بله لرغونې سیمه شهر سوخته دی چې په زاهدان کې پرته ده، لرغونتوب یې له میلاده څخه وړاندې څلـور زرو کالو ته رسیږي، د شهر سوخته له کشفیاتو څخه زیاتره د خټو مهرونه، د حیواناتو ختنې او کـوچنی مجسمې، زینتي توکي د لاجوردو له ډبرو څخه، فیروزه او عقیق لاسته راغلي دي.

له مهمو کشف شوو اثارو څخه، په ایلامي ژبه لوحې دي، له دې امله د سوخته ښار د هغه مهال د اړیکو مرکز و.
کابو ۳۰۰۰ کاله له میلاده څخه وړاندې ایلامیانو د بوشهر په خاوره کې د (کرمان، لرستان او کردستان) پـه سیمو کې د ایلام د تمدن بنسټ کېښود چې د دې تمدن د سیاسي فعـالیتونو مرکـز د شـوش ښـار و. ایـلام لانـدې درې تاریخي دورې تیرې کړې دي.

۱- پخوانی ایلام له میلاده څخه ۱۵۰۰ کاله وړاندې،

۲- منځنی ایلام له میلاد څخه له ۱۳۵۰ تر ۱۱۰۰ کاله وړاندې ، د ایلام تمدن ځلانده پیر.

۳- نوی ایلام له میلاده څخه له ۹۰۰ تر ۶۴۵ کال وړاندې، له اشور سره سیاسي سیالی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۷) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د هند تمدن</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لرغوني هند د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
- زده کوونکي به د لرغونی هند د تمدن د منځته راتللو له لاملونو سره بلد شي،
- زده کوونکي به د تاریخي نقشې له مخه خپل معلومات د لرغونی هند د تمدن په اړه نوروته بیان کړای شي،
- زده کوونکي به په لرغوني نړۍ کې د هند د تمدن ارزښت درک او احساس کړای شي،
- د تمدن له لاسته راوړنو سره به مينه پيدا کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعاليتونه:
سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو
لس دقيقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــي او وروســــتی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوســت ارزونــه او د کــورنی دنــدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کـې د مهمـو مطلبونـو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلـو د اسـتازو لخـوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټـولګي کـې د دنـدې سـرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــــه دیــرش دقیقې

– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱– هراپه او موهنجو دارو د هند د لرغونو سیمو له جملې څخه شمیرل کیږي چې تاریخي قدامت یې له میلاد څخه وړاندې۳۰۰۰ کالو ته رسیږي. د هراپه او موهنجو دارو تمدن د سند په لویدیځ کې منځته راغلی و او له دراویدي قومونو سره یې تړون درلود.

۲– اریایانو له میلاد څخه ۱۵۰۰ کاله وړاندې هند ته مهاجرت وکړ او په هند کې یې د کاست (طبقاتي) سیستم رامنځ ته کړ او د دې ویش پر بنسټ څلور طبقې، لکه: برهما(روحانیون)، کشاتریان (جنګیالي)، ویستا(سواګر او کروندګر) او سودارا (کارګران) رامنځته شوې.

۳– د لرغوني هند خلك په علومو، لکه: ریاضي، طبابت او د نجوم په علم (ستورې پیژندونکی) کې ډیر پرمختګونه درلودل. له یو څخه تر (۹) پورې عددونه، او اعشاري سیستم او داسې نور د هندیانو په واسطه منځته راغلل.

اضافي معلومات:

هند په اسیا کې د پخوانیو تمدنونو د پیدایښت له مرکزنو څخه دی. دغه خاوره د هغو دینونو او اندیـشو د پیدایـښت مرکز و چې د نړۍ په تاریخ کې یې اساسي رول لوبولی دی.

هند په لرغوني پیر کې خپلې سوداګریزې او کلتوري اړیکې له ګاونډیانو سره او په ځـانګړې توګـه لـه چـین سـره ټینګې کړې، خو سوداګرانو د وریښمو له لارې چیني توکي یې هند ته وړل او د هغوی تولیدات یـې د نـړۍ نـورو سیمو ته استول. څرنګه چې اریایان جنګیالي خلك وو، د هنـد خـاورې تـه لـه ننوتلـو څخـه وروسـته یـې د هنـد د خلکـو (دارویـدیانو) پـه ټکولـو لاس پـورې کـړ او د هغـوی پـر ښـارونو او کلیـو بانـدې واکمـن شـول. د اریایـانو ځواکمنتیا د هند پر شمالي سیمو باندې د دې لامل شو چې دارویـدیان د هنـد مرکـزي او سـویلي سـیمو تـه کـډه وکړي او ځینو یې د سویلي هند په سواحلو کې لوی ښارونه جوړ کـړل او د بحـر لـه لارې یـې د بـین النهـرین لـه خلکو سره په سوداګرۍ لاس پورې کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۸) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د چین تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د چین د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – په ختیځ کې د چین له تمدن سره په لرغونی مهال کې د زده کوونکو بلدتیا، – زده کوونکي به په لرغونی چین کې د حکومتونو د لړیو د را منځ ته کېدو په اړه معلومات وړاندې کړای شي، – زده کوونکي به د لرغونی چین د علمي اوکلتوري لاسته راوړنو په اړه خپل نظرونه وړاندې کړای شي، – زده کوونکي به په لرغونی ختیځ کې د چین د تمدن په ارزښت او عظمت باندې پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱– د (چه این) قبیلې واکمن شي هوانګ تی و. هغه پیاوړي پوځي ځواک په واک کې درلودل، له همدې امله بریالی شو چې کوچني حکومتونو له منځه یوسي او د چین په لوی هیواد کې خپل ځان د چین د لومړني سلطان یا امپراتور په توګه اعلان کړي، په دې مهال کې د چین د تمدن د ودې او ځلانتیا لپاره زمینه برابره شوه. ۲– د لرغونی چین خلکو د آسمان، ځمکې او د خپلو نیکونو لمانځنه کوله، د چین تر ټولو نامتو کیش د تاو او کنفوسیوس ایین و. ۳– چینایانو د ریاضیاتو، نجوم او جغرافیې په برخه کې ډیر پرمختګونه درلودل. هغوی د خپل هیواد د جغرافیې په اړه، د چین د ځینو ایالاتونو نقشې او د زلزلې په هکله معلومات تر لاسه کړل او حتی قطب نما یې هم اختراع کړې وه.		

اضافي معلومات:

د چین هیواد چې داسیا په ختیځ (لیري ختیځ) کې موقعیت لري د لرغونو تمدنونو د مرکزونو له جملې څخه شمیرل کیږي. د چین لرغونی تمدن د (هوان ګهو) د سیند په څنډو (سواحل) کې پیل شوی و. دغه سیند د اوبو د زیاتوالي په مهال زیړه خاوره د (رس) په نامه له ځان سره راوړله چې دکرنې او زراعت لپاره ګټوره وه. په دې توګه د هوان ګهو سیند د زیړ سند په نامه هم یادوي.

د دې حاصلخیزې سیمې اوسېدونکو په لومړیو وختونو کې خپل خوراکي توکي له میوو، دانو او د حیواناتو له ښکار څخه لاس ته راوړل، په هغه مهال کې هغوی د زیړو الاتو څخه چې له ډبرو څخه یې جوړول، کار اخیسته. تر هغې چې کرنې ته یې مخه کړه او د حیواناتو له اهلي کولو او د ختینو لوښو له جوړولو سره یې اشنایي پیدا کړه. ورو ورو کلي منځ ته راغلل او قبیلې هم جوړې شوې، د ډیرو قبیلو مشرانو له خپل واک او زور څخه کار اخیسته، ډیرې ځمکې او د هغو حاصلات یې تر لاسه کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۹) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د یونان تمدن</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د یونان د لرغوني تمدن سره د زده کوونکو پېژندګلوي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– د کرت د جزیرې تمدن او د یونان د ټولنیزې وضعې په اړه به معلومات تر لاسه کړي.
– د یونان د دولتي ښارونو په اړه به معلومات تر لاسه کړي،
– د یونان د کلتوري، علمي او هنري لاسته راوړنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي،
– د یونان د نامتو فیلسوفانو د اثارو سره به مینه پیدا کړي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعالیتونه:
سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو

لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخـــت په دقيقو
	- پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرليك ليكل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليكل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوســت پــه بهيــر کــې د مهمــو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کې د ډلـو د اسـتازو لخـوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښـــوونکي پوښـــتنو تـــه ځـــواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځـــه ديـــرش دقيقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- کرت د يونان يوه ټاپو دی. په ۱۹۰۰ زيرديزې کال کې د لرغون پيژندونکو پلټنو دا وښودله چې د کرت په جزيره کې يو پرمختللې تمدن شتون درلود چې د مصر او بين النهرين له تمدنونو سره يې سيالي کوله. ۲- د يونان د دولتي ښارونو له جملې څخه اسپارت او اتن وو چې د اسپارت وګړو په جګړو کې شهرت درلوده او د اتن وګړو د دموکراسی، علم او فلسفې په دودولو کې ډير مشهور وو. ۳- يونانيانو پر ډيرو خدايانو باندې عقيده درلوده، لکه: د ځمکې ، اسمان، برښنا او داسې نور. ۴- د يونان نامتو فيلسوفان له: سقراط، افلاطون او ارسطو څخه عبارت وو.		

اضافي معلومات:

پوهانو د نولسمې پيړۍ تر پايه پورې د کرت د ټاپو په اړوند دقيق اطلاعات په لاس کې نه درلودل. تر هغه وخت پورې چې انګليسي لرغون پيژندونکي ارتورايوانز په ۱۹۰۰ زيرديز کال کې د پلټنې په ترڅ کې دا وښودله چې لـه ميلاد څخه ۶۰۰۰ کاله مخکې د کرت په ټاپو کې يو پرمختللې تمدن شتون درلود چې لـه هـر پلـو يـې د مـصر او سومر له تمدن سره سيالي کوله او په ځينو برخو کې يې د هغوی په پرتله زياتوالی درلـود، پـه ځانګړې توګـه لـه کنوسوس څخه د ځينو شواهدو په تر لاسه کولو سره د کرت تاريخ تر ډيرې کچې پوری روښانه شو.

په مصر کې د کرتي لوښو کشفول او د کرت په ټاپو کې د هغه عکس په دې دلالت کوي چې کرت له مـصر او بين النهرين سره سوداګريزې اړيکې درلودې.

د کرت د ټاپو وګړي له ايبري يا مديترانه يې نژاد څخه وو چې دغـه وګـړي لـومړنی کـسان وو چې د بيـړۍ پـه جوړولو يې لاس پورې کړ او سمندريزه سوداګري يې له ښه پرمختګ څخه برخمنه وه. له لاسته راغلـو شـواهدو څخه داسې څرګنديږي چې په کرت کې لومړی کوچنيو دولتونو شتون درلود، خو بيا له ميـلاد څخـه ۲۰۰۰ کالـه وړاندې هلته مرکزي دولتونه منځ ته راغلل چې پلازمينه يې د کنوسوس ښار و او د پلازمينې پاچا هان او اميـران د مينوس په نوم ياديدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرت د خلکو ژبه له یوناني ژبي سره توپیر درلوده او له مصري او قبرسي ژبو سره یې ډیر ورته وه، لیک یې په لومړي سر کې له هیروګلیف (تصویري) علامو څخه جوړ شوی و، خو وروسته کـرار کـرار بـل لیـك دود ومونـد چې ډیرو تورو یې له فینقي الفبا سره ورته والی درلود.

په پای کې د کرت تمدن د هندو اروپایي قبایلو د یرغلونو له امله له منځـه ولاړ او د کنوسـوس مـانۍ د دروینانـانو په لاس له منځه ولاړه او د کرت تمدن ته یې د پای ټکي کیښود.

د ډیرو معلوماتو لپاره لاندنیو منابعو ته رجوع وکړی:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.
- نګاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۰) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د روم تمدن	
عمومي موخې	د روم له لرغوني تمدن سره د زده کونکو پېژندګلوي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسېږي: – د روم د تمدن د سياسي وضعې په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، – د روم په ټولنيزې وضعه باندې به وپوهيږي، – د روم د کلتور او د هغه له هنري لاسته راوړنو سره به بلد شي، – د روم او يونان ټولنيزه او کلتوري وضعه به يو له بل سره پرتله کړای شي، – زده کوونکي به د معماري له هنر سره مينه پيدا کړای شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخــــت په دقیقو
	- پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوســت پــه بهیــر کــې د مهمــو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوســت او مهمــو مطلبونــو وړانــدې کول، - د ښــوونکي پوښــتنو تــه ځــواب ورکول، - پــه کــور او ټــولګي کــې د دنــدې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیـــرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- په روم کې د شاهي نظام له نسکوریدو څخه وروسته د جمهوري نظام بنسټ کېښودل شو او د اعیانو (سناتورانو) مجلس یا دسل کسیزه غړو شورا چې په ترکیب کې یې قومي مشرانو شتون درلود، جوړه شوه. ۲- اکتاو هغه سړی و چې د روم د امپراتورۍ بنسټ یې کېښود. نوموړی له میلاده څخه ۲۷ تر ۱۶ کاله وړاندې په روم کې واکمني وکړه، د هغه د واکمنۍ په وخت کې ډېر اصلاحات وشول، فساد له منځه ولاړ، نظم او قانون حاکم شو، نوې محکمې جوړې شوې او پوستي خدمات منځته راغلل. ۳- د روم ټولنه په دوو برخو یعنی ختیځه او لویدیځه باندې وویشل شوه چې لویدیځ روم ډېر ژر د وحشي او بربر قومونو په وسیله له منځه ولاړ، خو ختیځ روم چې پلازمینه یې قسطنطنیه وه ډېر وخت یې دوام وکړ. ۴- د روم قانون درې برخې درلودې، لومړۍ برخه یې مدني او کورنۍ قانون، دویمه برخه یې د وګړو قانون او دریمه برخه یې طبعي قانون و.		

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د روم د امپراتورۍ له ودې سره سم د کارتاژ ښار چې په شمالي افریقا کې د فینقیانو د واکمنۍ ځای و، د اقتصاد او سوداګرۍ پلوه له ډېر ارزښت څخه برخمن شو ځکه چې کارتاژیانو د شمالي افریقا سیمې، ساردیني، سیسلي کوریسکا او هسپانیا یې تر خپلې ولکې لاندې درلودې او همدارنګه د لویدیځې مدیترانې سوداګریز انحصار یې هم په خپل لاس کې درلود. هغوی د تور پوستکو غلامانو، عاج، فلزاتو او د افریقا د قیمتي ډبرو د پلورلو له لارې د ډېرو پانګو خاوندان شول.

په پیل کې د یونانیانو د له منځه وړلو لپاره د مدیترانې په سمندرګي کې روم او کارتاژ یو بل ته لاس ورکړ، خو د یونانیانو له شړلو څخه وروسته دغه دوه تمدنونه یو د بل سیال وګرځېدل او یو له بل سره یې جګړې وکړې، ځرنګه چې سیسیل یو ښیرازه (حاصل خیزه) ټاټوبې و د رومیانو لپاره د غلې دانې یوه غوره منبع کېدای شوه چې د کارتاژیانو په لاس کې وه، که چیرې رومیان بریالي کېدل د غلې دانې زیاته برخه یې له دغې سیمې څخه پوره کوله، له همدې امله چې د یونان په سینایي ښار باندې د کارتاژیانو یرغل چې د سمندري غلو له خوا اشغال شوې وو، د رومیانو لپاره یوه بهانه شوه چې له کارتاژیانو سره جګړه پیل شي چې یوه پیړۍ یې دوام وکړ چې د پونیک د جګړو په نوم شهرت لري.

د پونیک لومړنۍ جګړه له ۲۶۴ څخه تر ۲۴۱ کاله وړاندې له میلاد، دویمه جګړه یې له میلاد څخه له ۲۶۱– ۲۱۸ کاله وړاندې له میلاده او دریمه جګړه یې له ۱۴۹ څخه تر ۱۴۶ کاله وړاندې له میلاد څخه دوام وکړ. چې په پای کې رومیانو پر کارتاژیانو باندې بری وموند. دغو جګړو د رومیانو په سیاسي ، ټولنیزې او اقتصادي وضعې کې سترې پایلې منځته راوړې. ځرنګه چې د کارتاژیانو په له منځه وړلو سره د هغوی ټولې سیمې او ثروت د رومیانو په لاس کې ولوېد چې دغه کار د رومیانو د پراختیا او ودې لامل شو او روم یې په یو لویه امپراتورۍ بدل کړ او د پاتریسین (غني طبقه) په ژوند کې ډېر بدلون راغی. د هغوی پانګه ډېره شوه، خو د فقیرو او بې وزلو خلکو په ژوند کوم بدلون را نه غی، بلکې د جګړو له امله هغوی ډېر زیانمن شول.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.
- نګاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۱) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د امریکا تمدن	
عمومي موخې	د امریکا د لرغونو تمدنو سره د زده کوونکو پېژندګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسېږي: - د امریکا د بومي اوسېدونکو او د هغوی د اتنیکي منشأ په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، - د مایانو له تمدن سره به بلد شي، - د ازتکیانو او اینکایانو د تمدنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، - د امریکا لرغوني تمدنونه به تحلیل او تفسیر کړای شي، - د امریکا نقشې به رسم کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د امریکا بومي ټولنه مغولان وو چې د سایبریا او الاسکا له لارې مهاجره شول او د تمدنونو ځینې نښې نښانې یې له خپل ځان سره را نقل کړې.

۲- د مایانو تمدن له میلاد څخه کابو ۱۵۰۰ کاله د مخه منځ ته راغی او تر مرکزي امریکا (ګواتیمالا، مکسیکو، هاندوراس) سیمو پورې یې پراختیا پیدا کړه.

۳- ازتکیانې له میلاد څخه د مخه په نهمه پیړۍ کې په مکسیکو کې راښکاره شول هغوی جنګیالي خلك وو او ازتکیانو ډیره لویه امپراتوري منځته راوړه چې په ۳۸ ولایاتو ویشل شوې وه.

اضافي معلومات:

د ازتکیانو مرکز تنوچ تیتلان و، تنوچ تیتلان په لومړیو کې یو کلی و چې په ډیره چټکتیا سره یې پراختیا وموندله، د هغه په مرکز کې کورونه جوړ شول چې لومړنی عبادت ځای شمیرل کیده، دغه کور څو واره بیا ورغول شو چې په پای کې د ښار په لوی عبادت ځای بدل شو.

د تنوچ تیتلان ښار د تئوتي هواکان د لرغوني ښار د طرحې پر بنسټ باندې جوړ شوی او په ځلوو برخو ویشل شوی و. د ازتکي هره کورنۍ له نوموړو برخو څخه په یوه برخه کې مېشته شوه او هره کورنۍ د یوې ټوټې ځمکې څښتنه وه چې د هغوی غړو پر خپل ځمکه باندې کار کاوه او له محصولاتو څخه یې خپلې اړتیاوې پوره کولې او هغوی د خپل پخوانۍ مشر د احترام په خاطر تنوچ ښار ته تنوچ تیتلان نوم ورکړ.

تنوچ تیتلان د ځلانډې دورې په لړ کې په یو ښار باندې واوښت چې مخکې له هغه څخه د امریکا په وچه کې داسې عظمت لیدل شوی نه و. تر هغه ځایه پورې چې د هسپانیایي فاتحانو د تعجب وړ وګرځید او هغوی د دې ځای په لیدو سره دغه ځای ته (ونیز) یا د نوې قارې نوم ورکړ.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۲) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د اسلام د خپریدو په درشل کې د نړۍ او عربستان ټاپوزمې اوضاع.	
عمومي موخې	د اسلام د خپریدو په درشل کې د نړۍ او عربستان د ټاپوزمې له اوضاع سره د زده کوونکو پېژندګلوي	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د اسلام د خپریدو په مهال د نړۍ د وضعیت له خرنګوالی سره بلد شي، – د اسلام د خپریدو په درشل کې به د عربستان د ټاپوزمې په وضعیت وپوهیږي، – د اسلام د خپریدو په درشل کې به د نړۍ او د عربستان وضعیت تحلیل او تفسیر کړای شي. – د اسلام د سپیڅلی دین له ارزښت سره به علاقه پیدا کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱– د عربستان وګړو له اسلام څخه د مخه خپلې لورګانې د لوړې او یا د ننګ او شرم له مخې ژوندۍ په ګور کولې او ښځه د هغوی په وړاندې بې ارزښته وه او لکه د بې ارزښته توکي په شان پلورل کیدې او اخیستل کیدې. ۲– څرنګه چې د اسلام د سپیڅلي دین له خپریدو څخه وړاندې پر ځمکه باندې کفر، ویره او ډار حاکم و، د نړۍ ټول خلک په جهل او توره تیاره کې ډوب وو. د عربو خلکو له اسلام څخه وړاندې په یهودي، نصراني، د بوتانو، لمر، سپوږمۍ او ستورو په لمانځنې باندې عقیده درلوده.		

اضافي معلومات:

په جزیرة العرب کې د شرک د منځته راتللو په اړه درې نظریې ویل شوي دي:

۱– ځینې په دې اند دي چې شرک د جزیرة العرب له سیمې څخه راپورته شوی دی. دوی داسې وایي:
کله چې حضرت اسماعیل پر حجاز باندې حاکم شو (جُرهمیانو) چې د هغه له مورنې قوم څخه وو. هغوی مکې ته راغلل، په مکه کې د هغوی حضور او له بیت الحرام(کعبه) سره د نوموړو تماس او هغه علاقه چې د دې اړیکو له امله را پیدا شوې وه، هغوی یې مجبوره ول چې له بیت الحرام څخه لیرې نشي. په پای کې د اړتیا له امله مسافرت ته اړ شول او له حرم سره د اړیکې دساتنې په خاطر یې لږ خاوره او یا د ډبرو ټوټې له خپل ځان سره یې یوړې. چې په پای کې هم دغه خاوره او ډبره د وخت په تیریدو سره د درناوی له پلوه په مختلفو ډولونو د ستاینې وړ شوه. په پای کې شرک او د بوتانو لمانځنې دود پیدا کړ.

۲– ځینې نور داسې وایي: کله چې عمرو د یحیی زوی پر مکه باندې حاکم شو او د سوداګرۍ په موخه شام ته ولاړ او خپله کورنۍ یې ولیدله چې د بوتانو لمانځنه یې کوله، هغه هم ورته علاقمند شو او له هغو بوتانو څخه یې یوه برخه مکې ته را نقل او خلکو ته یې امر وکړ چې هغوی هم لمانځنه او درناوی ورته وکړي.

۳– ځینې څیړونکي په دې اند دي: د هغه واټن له امله چې د حنیفي دین او خلکو تر منځ رامنځ ته شوی ورو ورو د انحرافاتو ځینې اثار ښکاره شول او همدارنګه د ګاونډیو تمدنونو، لکه: سینایي، رومي او بین النهرین شرکي عقیدې هم اغیزه درلوده او په پای کې د عربستان خلک د شرک لور ته لاړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسی ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د حضرت محمد (ص) ژوند له پیدایښت څخه تر بعثت پورې.	
عمومي موخې	د حضرت محمد(ص) له ژوندانه سره (له پیدایښت څخه تر بعثت پورې) د زده کوونکو پېژندګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د اسلام د سپېڅلی دین له خپریدو څخه وړاندې د حضرت محمد(ص) له ژوندانه سره پېژندګلوي، – د حضرت محمد (ص) په پیغمبرې باندې د مبعوث کیدو له څرنګوالي سره بلدتیا، – حبشې ته د مسلمانانو د هجرت په اړه معلومات تر لاسه کول، – د اسلام پیامبر حضرت محمد(ص) د عالي شخصیت په اړه پېژندګلوي، – د اسلام د دیني ارزښتونو درک او احساس، – د زده کوونکو په منځ کې د امانت ساتنې او رښتینولی د روحیې پیدا کول.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدالمناف بن قصی بن کلاب بن مره دی. ۲- مسلمانانو د مکې د کافرانو د ازار له لاسه حبشې ته هجرت وکړ. ۳- کله چې حضرت محمد(ص) طایف ته ولاړ چې د هغه ځای خلک اسلام ته راوبلل، هغوی نه یواځې د اسلام د پیغمبر بلنه ونه منله، بلکې کوچنیانو او ځوانانو ته یې دنده ورکړه چې د حضرت محمد(ص) په ځورولو لاس پورې کړي او له ښار څخه یې وباسي.		

اضافي معلومات:

حضرت محمد (ص) د دو شنبې په ورځ، د ربیع الاول په دولسمه، د عام الفیل په کال چې له ۵۷۱ میلادي سره سمون لري، زیږدلی دی. د حضرت محمد (ص) پلار عبدالله نومیده چې د هغه له زیږیدو څخه مخکې وفات شوی و. کله چې حضرت محمد(ص) شپږ کلنۍ ته ورسید، د هغه مور بي بي آمنه وفات شوه او د جناب پالنه د هغه نیکه عبدالمطلب په خپل غاړه ونیوه، خو عبدالمطلب هم له دوو کالو څخه وروسته له نړۍ سترګې پټې کړې او د حضرت محمد(ص) کفالت د هغه تره ابوطالب په خپله غاړه واخیسته.

ابو طالب ډیر شریف سړی و. حضرت محمد(ص) ورته له خپل اولادو څخه ډیر ګران و، خو د اقتصاد له پلوه کمزوری و. په دې توګه حضرت محمد(ص) اړ شو چې خپل زیاتره وخت د ژوند د اړتیاوو د پوره کولو لپاره مصرف کړي. هغه هم ډیر ستونزمن کارونه، لکه: د رمې ساتنه، د دوبې په ګرمیو کې چې د حضرت محمد (ص) په روح او روان باندې یې ډیر ښه اغیز پر خپل ځای پریښود، همدارنګه بیابان د نړۍ د خلقت(پیدایښت) په اړه د ده د تفکر لپاره ډیر مناسبه ځای و.

حضرت محمد(ص) د دولس کلنۍ په عمر کې له خپل تره ابوطالب سره د سوداګرۍ لپاره شام ته ولاړ، خو سوداګریز کاروان په سوریه کې بصرا ښار ته نږدې دمه وکړه. په دې ښار کې د بحیرا په نامه یو راهب اوسیده، بحیرا تر هغه وخت پورې له نورو کاروانونو سره چې له هغه ځای څخه تیریده اړیکې نه نیولې او خبر یې ور سره نه کولې، خو هغه په دې کال د دې کاروان د هرکلي لپاره راغی. د نښو او علامو، مطالعاتو او تجربو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخې يې حضرت محمد(ص) وپیژند او ابوطالب ته يې وويل: دغه د عالميانو سيد او د جهانيانو رسول دی او خدای(ج) هغه يې د جهانيانو لپاره د رحمت العالمين په توګه په پیغمبری مبعوث کوي، ابوطالب او د قريشو لويانو وويل: څنګه وپوهيدې؟ هغه وويل: کله چې د غونډۍ غاړې ته نږدې شوی، هيڅ ډبره او ونه نه وو چې دغه جناب ته سجده ونکړي او دوی له پیغمبر څخه پرته بل هیڅ چاته سجده نه کوي او زه هغه د نبوت له مُهر څخه پيژنم چې پخپل کتاب کې مې لوستلی دی.
وروسته يې د کاروانیانو لپاره میلمستیا تیاره کړه او له ابوطالب څخه يې وغوښتل چې جناب حضرت(ص) شام ته يو نسي او بيرته يې مکې ته وګرځوي، ځکه امکان لري چې د شام روميان او يهوديان زيان ورته ورسوي، نو هغوی بيرته وګرځيدل.
حضرت محمد(ص) د نيکو اخلاقو خاوند و. هغه جناب د خپل قوم په منځ کې په شفقت، وفا، عهد ساتنه، حوصلې، عفت، تواضع، زړورتيا د امانت په ساتنه او رښتينولی کې مشهور و. تر هغه ځای پورې چې ورته يې د امين لقب ورکړی و.
پيغمبر(ص) د ځوانی په مهال د مکې له ځينو ځوانانو سره له هغه کسانو سره چې پرې زور زياتی شوی و، د حلف الفضول په نوم يو تړون وتاړه. د حجرالاسود پر ايښودلو باندې د اعرابو د مختلفو قبيلو تر منځ ستونزه پيښه شوه. له مباحثې او مناقشې څخه وروسته يې د اعرابو د قبيلو د مشرانو د ستونزې د حل لپاره پريکړه وکړه او تصميم ونيول شو چې هر څوک له ټولو څخه مخکې د کعبې دروازې ته ورننوت، د هغه حکم به ومنو. په دې وخت کې حضرت محمد(ص) له ټولو څخه مخکې کعبې ته ورننوت او ټولو پرې غږ وکړ چې امين داخل شو، وروسته له هغه حضرت محمد(ص) د ځانګړې تدبير او فکر سره سم حجرالاسود په يو ټادر باندې کيښود او د هغه څنډې يې د قبيلو د لويانو په لاس کې ورکړې او په دې توګه د يوې سترې وينې تويوني څخه مخنوی وشو.
د اسلام پيغمبر(ص) د عادی خلکو غوندې ژوند کاوه. د هغه کور، خوراک او کالي ډير ساده وو، هيڅ کله يې خپل ځان له نورو څخه پورته نه ګڼه. د الهي قوانينو (قران شريف) سره سم د خپلو خپلوانو او مومنانو په وړاندې مهربان او د کافرانو او دښمنانو په مقابل کې يې کلک دريځ درلود، له کوچنيانو سره يې مينه کوله او د خپلو ميرمنو او اهل بيتو په وړاندې مهربان و.
د هغه جناب شخصيت داسې و چې د قران کريم عملی څيره د هغه په وجود کې ښکاره شوې وه. چې د هغه ژوند د نورو مسلمانانو لپاره يوه بيلګه اووسې.

منبع:

- تاريخ سياسی اسلام، داکتر حسن ابراهيم حسن.
- سيرة النبي، مولانا صيف الرحمن مبارکپور.
- تاريخ صدر اسلام، غلام حسين زرګری نژاد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳٤) لوست د تدريس لاربنود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د عقبې بيعت</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د عقبې له بيعت سره د زده کوونکو پېژندګلوي</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
– د عقبې بيعت او مدينې ته د مسلمانانو د هجرت له خرنګوالي سره بلدتيا،
– د عقبې د لومړي او دويم بيعت په اړه معلومات تر لاسه کول،
– هغه لاره چې مسلمانانو مدينې ته هجرت وکړ رسم کړای شي،
– يودبل په وړاندې د صله رحمی او د ستونزو په وړاندې د صبر او تحمل د روحيې رامنځ ته کول.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td rowspan="2">لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td rowspan="2">لومړني فعاليتونه:
سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو</td></tr>
<tr><td>لس دقيقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداښت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- له خدای (ج) سره هیڅ څوک او یا کوم شی نه شریک کوو، نیک اعمال پرځای کوو او خپل اولادونه نه وژنو، درواغ نه وایو په هیڅ چا تورنه لګوو او د خدای(ج) د رسول نافرماني نه کوو.

۲- د عقبې دویم بیعت د بعثت په دیارلسم کال کې تر سره شو.

۳- حضرت محمد(ص) د جمعې لومړنۍ لمونځ د بني سالم بن عوف په قبیلې کې ادا کړ.

اضافي معلومات:

وروسته له هغه چې مسلمانانو له مکې څخه مدینې منورې ته هجرت وکړ، د مهاجرو او انصارو تر منځ د وروروولۍ تړون رامنځته شو، کله چې د مکې مسلمانانو مدینې ته هجرت وکړ، ډېر غریب وو، په مدینه کې یې د ژوند کولو توان نه درلوده. په دې توګه پیغمبر(ص) انصارو ته توصیه وکړه چې له هغوی څخه هر یو د مکې له مسلمانانو سره د وروروولۍ عقد وتړي او هغوی ته په خپل کور کې ځای ورکړي او یو دبل په اتفاق سره د خپل ژوند د معیشت تأمین کړي چې د مکې مسلمانانو د ژوند په وضعه کې ښه والي راشي. هر وخت چې هغوی وتوانیده چې د خپل ځان لپاره د اوسیدلو ځای چمتو کړی شي او خپلې اړتیاوې په یوائې توب سره پوره کړې، هغه وخت کولای شي له دوی څخه جلا شي.

د مواخاتو له تړون وروسته هر هغه څوک چې د یو انصار په کور کې ژوند کوي، یو ورځ د الله د رضا په خاطر د مسلمانانو په مسجد او بل ورځ به د خپل ژوند د اړتیاوو د پوره کولو په خاطر کار کوي.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرگ جهان، نادر میر سعیدی.
- نګاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۵) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسی ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	غزاګانې	
عمومي موخې	د حضرت محمد(ص) د غزاګانو د رامنځته کېدو د لاملونو او د هغوی له پايلو سره د زده کوونکو پېژندګلوي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – د اسلام پيغمبر حضرت محمد(ص) له غزاګانو سره به بلد شي، – د حضرت محمد(ص) د نيکو کړنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، – د حضرت محمد(ص) د غزاګانو پيغام به د خپل ژوند سرمشق وګرځوي، – د پيامبر له اخلاقو سره د مينې رامنځ ته کول. – د غزاګانو په پايلو باندې به پوه شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱– د بدر په غزا کې له مشرکینو څخه اویا تنه ووژل شول.

۲– د احد غزا د منځته راتلو لامل د بدر د غزا د تلفاتو پر وړاندې د مکې د کفارو غچ اخیستل وو.

۳– د کفارو او مشرکینو د ماتې لامل د خندق په غزوه کې د خندق کیندل، د حضرت نعیم بن مسعود مسلمان کیدل او ډیر چټك طوفان و.

اضافي معلومات:

وروسته له هغه چې حضرت محمد(ص) په مدینې منوره کې د اسلامي حکومت بنسټ کیښود او د اسلام بنسټونه یې ټینګ کړل. د اسلامي حکومت په جوړیدو سره ورځ په ورځ د مسلمانانو قوت زیاتیده. د مکې کفار یې په ویره کې واچول او د هغوی هڅې د مسلمانانو د ازارولو لپاره زیاتې شوې. په دې توګه د بدر، احد، بنی نظیر، خندق او بني قریظه غزاګانې د مسلمانانو او کفارو تر منځ د خدای په فرمان رامنځته شوې.

د بدر غزا لومړنی غزوه وه چې د مکې د کفارو او مسلمانانو تر منځ پیښه شوه چې د روژې د میاشتې په اولسمه او د هجرت په دویم کال په هغه ځای کې چې بدر نومیده، د مسلمانانو سرتیرو د زړورتیا او قوي ایمان په پایله کې رامنځته شوه. سره له دې چې د اسلام د دښمنانو شمیر څو برابره وو بیا هم پر مشرکانو باندې یې بری تر لاسه کړ چې دغه غزا د کفارو لپاره د پند او حیرانۍ وړ وګرځیده او هغوی یې متوجه کړل چې مسلمانان تر کومه حده پورې له خپل دین سره مینه لري او د هغه د دفاع لپاره حتی له مرګ څخه هم نه ویریږي.

خدای(ج) د بدر په غزا کې د مکې کفار خوار او ذلیل کړل، تر هغه ځای پورې چې تصمیم یې ونیوه چې له مسلمانانو سره یو ځل بیا جګړه وکړي او د بدر ننګ له خپل لمنو څخه پاك کړي. په دې توګه جګړې ته چمتو شول او مسلمانان هم مجبوره شول چې د اسلام د سپیڅلي دین او د خپلو دیني ارزښتونه د دفاع په خاطر د احد، بنی نظیر، خندق او بني قریظه په غزاګانو لاس پورې کړي چې د هغوی شرح د کتاب په متن کې راوړل شوي ده. ورته دې مراجعه وشي.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.
- نګاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳٦) لوست د تدریس لاربود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د حدیبې سوله	
عمومي موخه	زده کوونکي دې د حد یبې د سولې – بیعت الرضوان سره بلد شي.	
موخې: - پوهنيزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د حد یبې سولې د مفهوم او ارزښت په اړه به معلومات تر لاسه کړي، - د غزوې د مفهوم او د خیبر او موتې عزاګانو په اړه به معلومات ترلاسه کړای شي، - د حد یبې د سولې ارزښت به تحلیل کړای شي، - غزوه، سریه او جګړه به یو له بل سره پرتله کړای شي، - په ژوند کې به د سولې له ښېګڼو څخه خوند واخلي.	
د تدریس چلندونه	تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وې او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، پروژه وې او مشاهده وې	وخــــت په دقیقو
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱– سلام اچول، ۲– له زده کوونکو سره روغبړ، ۳– د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل، ٤– له زده کوونکو سره پیژندګلوي او د ټولګي د وضعیت لیدل، ۵– د تیرشوي لوست ارزیابي کول، ٦– د تدریس د اړینو توکو تیارول ، **۷– د انګیزې را منځ ته کول،** - د سوالیه جملې طرح کول، - او یا د تاریخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځنـــــي او وروســـــتني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لوړنیو فعالیتونو سرته رسول او د انګیزوي پوښتنو کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لوړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولګي کې فعالیتونه:

۱- د حدیبې سوله او د خیبر غزا د لوست په متن کې توضیح شوې ده. ورته دې رجوع وشي.

پوښتنو ته ځوابونه:

امکان لري چې زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ووایي، تاسو ته ښایي چې ونه وایاست چې د چا ځواب سم او د چا غلط دی. پوښتنو ته تر هغې وخته ادامه ورکړئ چې سم ځواب د زده کوونکو لخوا وویل شي.

۱- د حدیبې سوله،

۲- د روم قیصر، د ایران پاچا، د مصر عزیز او د حبشې پاچا،

۳- د موتې د غزا لامل.

عباسیانو د حضرت پیغمبر قاصد(استازی) په شهادت ورساوه.

له ټولګی بهر فعالیت:

د حدیبې سوله د لوست په متن کې توضیح شوې ده له هغې څخه په ګټې اخیستنې سره وکولای شي چې د حدیبې د سولې ښیګنې په ګوته کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د حديبې د سولې ګټورې پايلې په دې توګه دي:

۱- د رسول الله(ص) ځينو اصحابو ويلي دي: هيڅ پېښه د حديبې د سولې په شان د مسلمانانو لپاره ګټوره نه وه، که څه هم ځينې مسلمانان په پيل کې په دغو ښېګڼو پوه شوې نه وو.

۲- د حديبې سوله د مسلمانانو لپاره يو بريالېتوب و، ځکه: له دې تاريخ څخه وروسته هر څوک چې اسلام ته راوبلل شول، هغوی اسلام ومانه.

۳- د حديبې په سوله کې، مشرکانو په ځان شاهدي ورکړه چې پيغمبر (ص) او مسلمانان له قريش قبيلې څخه جلا او خپلواکه ځواک دی.

۴- د حديبې د سولې په پلې کولو سره، مسلمانان، نوې ټولنيز نظام او نوو انساني اړيکو سره د اسلام په نوم بلدېږي. له دې کبله، هغوی چې اسلام راوړ او هغوی چې اسلام و نه مانه، په رسمي توګه يې په دې نظم او اړيکو اعتراف وکړ .

۵- د ثقيف او قريش قبايلو څخه ځينې هوښيار کسان پدې وپوهيدل چې اسلام په نږدې وخت کې بريالی کيږي. له دې کبله يې د اسلام سره له مخالفت څخه لاس واخيست.

۶- د حديبې سولې، د يهودو او قريشو هغه تړونونه او يووالی چې د اسلام پر ضد يې کړی و له منځه يووړل.

بيعت الرضوان

څرنګه چې د قريشو مشرکينو د رسول الله(ص) استازی (حضرت عثمان(رض)) له خپل ځان سره وساته. له دې کبله رسول الله(ص) له مسلمانانو څخه تعهد (بيعت) واخيست چې ونه تښتي، په دې توګه دغه بيعت د بيعت الرضوان په نوم ياد شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۷) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس وخت (يو درسي ساعت)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د مکي معظمې فتح	
عمومي موخه	زده کوونکي دې د مکې د فتحې د څرنګوالي، د حنين غزا، حجة الـوداع او د رسول الله(ص) د رحلت په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
موخې: - پوهنيزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - د مکې مکرمې د فتح په څرنګوالی به پوه شي، - د حنين او تبوک د غزاګانو د څرنګوالي په هکله به معلومات تر لاسه کړي، - په حجة الوداع او د حضرت رسول اکرم (ص) په رحلت به پوه شي، - د مسلمانانو په وسيله به د مکې فتح تحليل کړای شي، - د حنين او تبوک غزاګانو لاملونه به تشخيص کړي. - د حـضرت محمـد(ص) د رحلـت او حجـة الـوداع مهـم ټکـي بـه تحليـل او تشخيص کړای شي، - د اسلام د تاريخ له زده کولو څخه به خوند واخلي.	
د تدريس چلندونه	تلفيقي ميتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدريس اړين توکي	تخته، تباشير، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقريري، تحريري، پروژه وي او مشاهده وي	وخـــت په دقيقو
د تدريس او زده کړې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخيستل، ٤- له زده کوونکو سره پېژندګلوي او د ټـولګي د وضـعيت مـشاهده کول، ۵- د تيرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدريس د اړينو توکو چمتو کول، **۷- د انګيزې را منځ ته کول،** - د سواليه جملې طرح کول، - او يا د تاريخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځني او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولګي کې فعالیتونه:

د مکې فتح، د حنین غزا او حجة الوداع په جلا جلا سرلیکونو کې توضیح شوي دي ورته دې رجوع وشي.

د پوښتنو ځوابونه:

۱- په اتم هجري کال له هغه وروسته چې کفارو تړون مات کړ....

۲- د حنین غزا لاملونه د حنین غزا تر فرعي سرلیک لاندې توضیح شوي دي، ورته دې رجوع وشي.

۳- په یوولسم هجري کال د دو شنبې په غرمه د ربیع الاول په دو لسمه نیټه.

له ټولګی څخه بهر فعالیت:

د حضرت محمد(ص) د شخصیت په اړه زده کوونکي کولای شي د درسي کتاب، د جومات امام، کتابتون او د خپل کلي له پوهو خلکو څخه معلومات تر لاسه کړي.

اضافي معلومات:

کله چې مسلمانان کعبې ته د ننه شول، د حضرت محمد(ص) لخوا د کعبې کور له بتانو څخه پاک شو، هغه وخت حضرت رسول الله (ص) پر اوښ سپور شو، د لوی ښځتن تعالی له کور څخه یې اوه واره طواف وکړ او ویل کیږي چې د کعبې په کور کې ۳۶۰ بته وو، حضرت محمد (ص) په خپله امسا د بت خواته اشاره وکړه هغه بت به په ځمکه رانسکور شو.

حضرت محمد(ص) په دې وخت کې دا (آیه) تلاوت کړ چې ژباړه یې دا ده«د حق په راتګ باطل له منځه لاړ، ربښتیا چې باطل له منځه تلونکی دی».

حضرت رسول الله(ص) د عثمان بن طلحه عبددی څخه کلي واخیسته، د کعبې د کور دروازه یې خلاصه کړه او کور ته د ننه شو. او حضرت بلال(رض) ته امر وکړ، د کعبې پر بام پورته او اذان وکړه.

منابع او مأخذونه:

- اطلس تاریخ اسلام،
- سیرت پیامبر(ص)، فضلي،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- اصلي منبع: تاریخ طبري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۸) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

<table>
<tr><td>د مطلبونو سرلیکونه</td><td colspan="2">د مطلبونو شرح</td></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">حضرت ابوبکر صدیق(رض)</td></tr>
<tr><td>عمومي موخه</td><td colspan="2">زده کوونکي د لومړي خلیفه حضرت ابوبکر صدیق(رض) د خلافت له خرنګوالي سره بلد شي.</td></tr>
<tr><td>موخې:
- پوهنیزې(knowledge)
- مهارتي(skill)
- ذهنیتي(Attitude)</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ورسیږي:
- د حضرت ابوبکر صدیق (رض) خلافت ته د رسیدلو او د هغې زماني د مهمو پیښو د څرنګوالي په هکله به معلومات تر لاسه کړای شي.
- خلافت ته د حضرت ابوبکر صدیق (رض) د رسیدلو او د هغه وخت د مهمو پیښو تحلیل به وکړای شي.
- د لومړني خلیفه حضرت ابوبکر صدیق(رض) له ښو خویونو او کړنو څخه به خوند واخلي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس چلندونه</td><td colspan="2">تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)</td></tr>
<tr><td>د تدریس اړین توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې چلندونه</td><td>تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي</td><td>وخت په دقیقو</td></tr>
<tr><td>د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني کړنې:
۱- سلام اچول،
۲- له زده کوونکو سره روغبړ،
۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل،
٤- له زده کوونکو سره پیژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول،
٥- د تیرشوي لوست ارزونه،
٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ،
۷- د انګیزې را منځ ته کول،
- د سوالیه جملې طرح کول،
- او یا د تاریخي نقشې ښودل.</td><td>۱۰</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځنـــۍ او وروســـتني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولګي کې فعالیتونه:

کوم مهم کارونه چې د حضرت ابوبکر صدیق(رض) په وخت کې تر سره شوي او همدارا‌ز د هغه لومړی خطبه د لوست په متن کې توضیح شوي دي، ورته دې رجوع وشي.

د پوښتنو ځوابونه:

امکان لري چې زده کوونکي بیلابل ځوابونه ووایي، خو سم ځواب دا دی:

۱- د حضرت محمد(ص) له رحلت څخه وروسته انصار په سقیفه بني ساعده کې سره را ټول شول او ویې غوښتل چې خلیفه له خپل منځ څخه وټاکي، حضرت ابوبکر صدیق(رض) او حضرت عمر(رض) هغه وخت چې دا خبره واوریده د سقیفه په لور روان شول او په لاره کې حضرت عبیده بن جراح ورسره یو ځای شو. کله چې سقیفې ته ورسیدل، حضرت ابوبکر صدیق(رض) انصارو مخاطب کړل په پایلې کې دوی له خلافت څخه لاس واخیست، وروسته حضرت عمر(رض) او حضرت ابو عبیده(رض) حضرت ابوبکر صدیق(رض) سره بیعت وکړ او له دې وروسته نورو خلکو هم له حضرت ابوبکر صدیق(رض) سره بیعت ته چمتو شول.

۲- دوه کاله او درې میاشتې یې خلافت وکړ.

۳- د حضرت خالد بن ولید ستري لاسته راوړنې عبارت دي: د یوکال دوو میاشتو په اوږدو کې یې د فرات د سیمو خلک د اسلام په دین مشرف کړل. د یرموك د سیند په غاړه په هغه جګړه کې چې له رومیانو سره یې تر سره کړه، سره له دې چې د مسلمانانو شمیر ډیر لږ و، بری یې تر لاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

خلافت يو ډول حکومت دی چې اسلامي نظام ته ځانګړی شوی دی. د اسلام خليفه د شريعت د مقرراتو له مخې د مسلمانانو ديني او دنيوي چارې د قران کريم د احکامو او د اسلام د پيغمبر د احاديثو په رڼا کې پر مخ وړي.

د اسلام د خليفه دنده يواځې په سياست او حکومت کې نه تماميږي، بلکه د خليفه ډيره مهمه دنده د ستر څښتن تعالی د بندګانو اصلاح، ارشاد او لارښوونه ده چې پدې برخه کې د ټولو معقولو ګټه پورته کړي. ټولنيز عدالت رامنځ ته کړي او د خلکو د سوکالۍ لپاره هڅه وکړي ، همدا رنګه خليفه مکلفيت درلود چې د اسلام سپيڅلی دين دود کړي او د اسلامي نظام لمن په نړۍ کې وغزوي. ځکه چې په دې نړۍ کې خليفه د مسلمانانو او په اخرت کې د الله (جل جلاله) په وړاندې مسوول او ځواب ورکوونکی دی.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدين،
- تاريخ تمدن اسلام، جرجی زيدان،
- اصلی منبع: تاريخ طبري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۹) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	حضرت عمر(رض)	
عمومي موخه	زده کوونکي دې د حضرت عمر فاروق(رض) د نسب، شخصيت، فتوحاتو او لاسته راوړنو سره بلد شي.	
موخې: - پوهنيزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - د حضرت عمر فاروق(رض) د نسب په هکله به پوه شي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د شخصيت په اړه به معلومات تر لاسه کړي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د فتوحاتو او لاسته راوړنو په اړه به پوه شي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د فتوحاتو او لاسته راوړني تحليل او ارزونه به وکړای شي، - د ټولنيز عدالت د پلي کولو سرچينه به پيدا کړای شي.	
د تدریس چلندونه	تلفيقي ميتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتني او ځوابونه)	
د تدریس اړين توکي	تخته، تباشير، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقريري، تحريري، پروژه وي او مشاهده وي	وخت په دقيقو
د تدریس او زده کړې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخيستل، ٤- له زده کوونکو سره پيژندګلوي او د ټولګي د وضعيت مشاهده کول، ۵- د تيرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدريس د اړينو توکو چمتو کول ، **۷- د انګيزې را منځ ته کول،** - د سواليه جملې طرح کول، - او يا د تاريخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مينځني او وروستني فعاليتونه	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- د لومړنيو فاليتونو سرته رسول او د انگيزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست توضيح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ييزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنيو فعاليتونه کې گډون، - د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نيول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو ياداشت نيسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ييزو کارونو کې فعالانه گډون، - له ټولگي څخه بهر د فعاليتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولگي کې فعاليتونه:

د اسلام د خپريدو په وخت کې او د عدالت په پلي کولو کې د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت ونډه د لوست په متن کې تشريح شوې ده، ورته دې رجوع وکړې.

د پوښتنو ځوابونه:

۱- د بعثت په شپږم کال د اسلام په دين مشرف شو.

۲- کله چې حضرت ابوبکر(رض) ناروغه شو، له خپلو اصحابو کرامو (مهاجرين او انصار) سره يې مشوره وکړه. په پايله کې ټولو اصحابو د دغې سپيڅلې او درنې دندې لپاره حضرت عمر(رض) وټاکه.

۳- حضرت عمر فاروق(رص) له لس کالو او پنځه مياشتې خلافت وروسته د هجرت په ۲۴ کال د ابو لولو په واسطه د شهادت لوړ مقام ده ته ورسيد.

له ټولگي څخه بهر فعاليت:

زده کوونکي کولای شي له درسي کتاب، د جومات له امام او نورو پوهو خلکو څخه د حضرت عمر(رض) د ژوند او عدالت په اړه معلومات راټول او په ټولگي يې وړاندې کړي.

اضافي معلومات:

د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت يوه مهمه پيښه د مسلمانانو لپاره د فلسطين فتح وه چې له پوځي پلوه (تبليغاتي) او د ډير ارزښت وړ وه ځکه چې د اقصی جومات د مسلمانانو لومړی قبله په دې سيمه کې ده. د دې ارزښت له کبله حضرت عمر(رض) پخپله خوښه دې سيمې ته سفر وکړ او له مسيحيانو سره يې ترون لاسليک کړ او د دوی حقوقو ته يې درناوی وکړ. د شام او فلسطين خلکو چې کلونه يې د روم د امپراتوری لوړتيا او ښکلا ليدلی وه، نو کله چې د اسلام د سپاهيانو له ساده وضعې او د مسلمانانو د خليفه حضرت عمر فاروق(رض) له نرم رفتار سره مخامخ شول، حيران پاتې شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٠) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

<table dir="rtl">
<tr><td>د مطلبونو سرلیکونه</td><td colspan="2">د مطلبونو شرح</td></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">حضرت عثمان(رض)</td></tr>
<tr><td>عمومي موخه</td><td colspan="2">زده کوونکي دي د حضرت عثمان له نسب، شخصیت، خلافت ته د رسیدو له څرنګوالي او لاسته راوړنو سره پېژندګلوي تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>موخې:
- پوهنیزې(knowledge)
- مهارتي(skill)
- ذهنیتي(Attitude)</td><td colspan="2">زده کوونکي به د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
- د حضرت عثمان(رض) د نسب په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي،
- خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسیدو په څرنوالي به پوه شي،
- د اسلام د فتوحاتو او پرمختګ په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي،
- خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسیدو څرنګوالی به تحلیل کړای شي،
- لاسته راوړنې به لړلیک کړای شي،
- له سخاوتمندی څخه به لذت واخلي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس چلندونه</td><td colspan="2">تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وې او پوښتنې او ځوابونه)</td></tr>
<tr><td>د تدریس اړین توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې چلندونه</td><td>تقریري، تحریري، پروژه وې او مشاهده وې</td><td>وخت په دقیقو</td></tr>
<tr><td>د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی کړنې:
۱- سلام اچول،
۲- له زده کوونکو سره روغبړ،
۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل،
٤- له زده کوونکو سره پېژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول،
٥- د تیرشوي لوست ارزونه،
٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ،
۷- د انګیزې را منځ ته کول،
- د سوالیه جملې طرح کول،
- او یا د تاریخي نقشې ښودل.</td><td>۱۰</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځني او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰
	په ټولګي کې فعالیتونه: د اسلام د دریم خلیفه حضرت عثمان(رض) د ژوند او فتوحاتو په هکله د لوست متن کې معلومات ورکړل شوی دی. **د پوښتونو ځوابونه:** ۱- خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسیدو څرنګوالی د لوست په متن کې تشریح شوی دی. ورته دې رجوع وکړې. ۲- فتح شوې سیمې په لوست کې توضیح شوې دي. ورته دې رجوع وکړې. ۳- د دولس کاله خلافت وروسته په ۳۶ هجري کال کې په شهادت ورسید. **له ټولګي څخه بهر فعالیت:** د حضرت عثمان(رض) د ژوند په اړه دې له کتاب، د مسجد له امام او نورو علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.		

اضافي معلومات:

حضرت عثمان له دې نه ویره او بیم درلود چې مبادا د قران عظیم الشان په قرائت کې اختلافات رامنځ ته شي او د الله کلام له نقصان سره مخامخ شي، نو ځکه یې امر وکړ، هغه مصحف چې د حضرت ابوبکر صدیق په وخت کې لیکل شوې و او د حضرت عمر(رض) لور بي بي حفصه سره موجود دې، له مخې دې څو نسخې ولیکل شي او اسلامي ښارونو ته ولیږدول شي او پخوانی نسخې دې وسوزول شي چې دا کار د حضرت عثمان(رض) له سترو کړونو څخه شمیرل کیږي.

د حضرت عثمان د خلافت په مهال په اسلامي پوځ کې بحري ځواک منځ ته راغی چې د قبرس په ټاپو کې یې بری ترلاسه او د قسطنطنیې د نیولو په فکر کې شول.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- اصلی منبع: تاریخ طبری،
- فتوح البلدان، بلاذری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤١) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">حضرت علی(رض)</td></tr>
<tr><td>عمومي موخه</td><td colspan="2">له حضرت علي(رض) د خلافت سره به پیژندګلوي پیدا کړي</td></tr>
<tr><td>موخي:
- پوهنیزي(knowledge)
- مهارتي(skill)
- ذهنیتي(Attitude)</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
- د حضرت علي(رض) نسب، به وپیژني،
- خلافت ته د حضرت علي(رض) د رسیدو په څرنګوالي به پوه شي،
- د صفین د جګړې د اختلاف لاملونو به تحلیل کړای شي،
- د اسلام د صدر له تاریخ سره به مینه پیدا کړي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس چلندونه</td><td colspan="2">تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتني او ځوابونه)</td></tr>
<tr><td>د تدریس اړین توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...</td></tr>
<tr><td>د ارزوني چلندونه</td><td>تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي</td><td>وخت په دقیقو</td></tr>
<tr><td>د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني کړني:
١- سلام اچول،
٢- له زده کوونکو سره روغبړ،
٣- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل،
٤- له زده کوونکو سره پیژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول،
٥- د تیرشوي لوست ارزونه،
٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ،
٧- د انګیزې را منځ ته کول،
- د سوالیه جملې طرح کول،
- او یا د تاریخي نقشې ښودل.</td><td>١٠</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table dir="rtl">
<tr><th>مینځني او وروستني فعالیتونه</th><th>د ښوونکي فعالیتونه</th><th>د زده کوونکو فعالیتونه</th><th>وخت په دقیقو</th></tr>
<tr><td></td><td>- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انگیزې رامنځته کول،
- پر تخته باندې د سرلیک لیکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل،
- د لوست توضیح کول،
- له زده کوونکو څخه پوښتنې،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د ډله ییزو کارونو څارل،
- د لوست خلاصه کول او کره کتنه،
- له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.</td><td>- په لومړنیو فعالیتونه کې گډون،
- د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نیول او پام کول،
- په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- له ښوونکي څخه پوښتنې کول،
- په ډله ییزو کارونو کې فعالانه گډون،
- له ټولگي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.</td><td>۸۰</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">په ټولگي کې فعالیتونه:
خلافت ته د حضرت علي(رض) د رسیدو څرنگوالی او د هغه د خلافت مهمې پیښې د لوست په متن کې توضیح شوي دي.
د پوښتنو ځوابونه:
۱- حضرت علي(رض) د ابوطالب زوی، د حضرت محمد(ص) زوم او د تره زوی دی.
۲- د حضرت علي(رض) او حضرت معاویه(رض) تر منځ جگړه په ۳۷ هـ کال کې پیښه شوې ده.
۳- د عبدالرحمن بن ملجم لخوا د هجرت په څلویښتم کال کې په شهادت ورسید.
له ټولگي څخه بهر فعالیت:
د حضرت علي(رض) د ژوند په اړه دې د مسجد له امام، او نورو دیني علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.</td><td></td></tr>
</table>

اضافي معلومات:

امیر المومنین حضرت علي (کرم الله وجهه) له بیعت اخیستلو وروسته خپل عاملان (والیان) اسلامي ولایتونو ته واستول. عثمان بن حنف یې بصرې ته، عماره بن شهاب یې کوفې ته، عبدالله بن عباس یې یمن ته، قیس بن سعد بن عباده، محمد بن ابی بکر او مالک اشتر یې یو د بل پسې مصر ته واستول او سهیل بن حنیف یې د شام د والي په توگه وټاکه. خو له دغو والیانو څخه هیڅ یو په خپل کار کې بریالیتوب تر لاسه نکړ ځکه چې په ټولو ښارونو کې اختلافات منځ ته راغلي وو.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- اطلس تاریخ اسلامي،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- تاریخ طبري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٢) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د خلفای راشدین خلاندي دورې ته یوه کتنه	
عمومي موخه	د خلفای راشدین له سیاست او لاسته راوړونو سره د زده کوونکو پیژندګلوي.	
موخې: - پوهنیزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د خلفای راشدین سیاست به وپیژني، - د فتوحاتو په لاملونو باندې به پوه شي، - د خلفای راشدین د سیاست څرنګوالی به تحلیل، کړای شي، - د خلفای راشدین په وخت کې به د اسلام د فتوحاتو لاملونه تحلیل کړای شي، - د خلفای راشدین کړنې به د خپل ژوند سر مشق وګرځوي او له پایلو څخه به یې خوند واخلي.	
د تدریس چلندونه	تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي	وخت په دقیقو
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل، ٤- له زده کوونکو سره پیژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول، ٥- د تیرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول، **۷- د انګیزې را منځ ته کول،** - د سوالیه جملې طرح کول، - او یا د تاریخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځني او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انگیزي رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې گډون، - د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه گډون، - له ټولگي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰
	په ټولگي کې فعالیتونه: د خلفای راشدین شخصي ژوند او د هغوی کړنې د لوست په متن کې توضیح شوي دي. **د پوښتنو ځوابونه:** ۱- هغوی د الله(ج) او د خلکو د حقوقو له ضایع کیدو څخه په کلکه په ویره کې وو. د اخرت د ورځې له محاسبې څخه غافل نه وو، شان او دبدبه یې نه خوښوله. هر چا کولای شول چې هر ځای کې له هغوی سره کتنه وکړي. دارالخلافه یې مسجدونه، فرش یې پوزې او مانې هم دغه مسجدونه وو. ۲- د فتوحاتو د بریې په هکله د لوست په متن کې توضیح ورکړل شوې ده. **له ټولگي څخه بهر فعالیت:** د خلفای راشدین د ژوند په اړه دې له کتابونو، د مسجد له امام او د استوگنې د ځای له علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.		

اضافي معلومات:

د خلفای راشدین د ځلاندې دورې څو ټکي:

- خلفا په ساده ژوند راغلل او ولاړل،
- د خلفای راشدین دربار دولتي او سلطنتي شان او شوکت نه درلود،
- خلفای راشدین ساده کالي اغوستل او د عادي وګړو غوندې په کوڅو او بازارو کې گرځیدل،
- د خلفای راشدین حکومت د تقوا، پرهیزگاری او عدالت له مخې ټولو اسلامي دولتونو ته سرمشق او یوه بیلگه وه.
- خلفاوو له خلکو سره نیک رفتار کاوه،
- د خلفاوو خوراک د فقیرو او غریبو وگړو په شان و.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- تاریخ طبري،
- فتوح البلدان، بلاذري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۴۳) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">امویان</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د امویانو واک ته رسیدو خرنګوالی او د هغوی نامتو اومرا</td></tr>
<tr><td>موخې:
- پوهنیزې(knowledge)
- مهارتي(skill)
- ذهنیتي(Attitude)</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
- زده کوونکي به د امویانو واک ته د رسیدو د خرنګوالي په اړه معلومات تر لاسه کړای شي،
- د ثاني خلیفه عمر بن عبدالعزیز ، د عدالت د خرنګوالي په اړه به پوه شي،
- د امویانو د ماتې لاملونه به تحلیل کړای شي،
- د امویانو د خلافت مهم او لوی ښارونه او مرکزونه به د نقشې په مخ وښودلی شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس چلندونه</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه یي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس اړین توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور......</td></tr>
<tr><td>د ارزونې چلندونه</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده یی، صنفي تست او داسې نور ......</td></tr>
<tr><td>د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی فعالیتونه
سلام اچول، ستړې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو

لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:** ۱- حضرت معاویه(رض) د ابو سفیان زوی او د حرب لمسی دی. ۲- د حضرت معاویه(رض) د خلافت په وخت کې د اسلامي فتوحاتو لمنې لویدیځ لور ته تر هسپانیې او فرانسې او ختیځ خواته تر ترکستان، چین او هند پورې ورسیده. ۳- عمر بن عبدالعزیز د ثاني خلیفه په نوم یاد شوی دی.		

اضافي معلومات:

د حضرت رسول اکرم(ص) تر رحلت وروسته د هغه ځلورو تنو اصحابو له عربستان څخه پر اسلامي نړۍ حکومت وکړ. تر راشده خلفاوو وروسته د اسلامي نړۍ واک امویانو ته چې لومړنۍ اسلامي لړۍ وه، ورسیده. امویان د مکې یوې بډایې او سوداګرې کورنۍ ته منسوب وو. د امویانو ځواکمنتیا د اومې میلادي پیړۍ په دریمه لسیزه کې په سوریه کې د حضرت معاویه د حکومت په پیل سره شروع کیږي. حضرت معاویه د قبایلو په منځ او د مفتوحه هیوادونو په اړوند د روښانه سیاست او ښه تدبیر په درلودو سره او همدا رنګه له بریاوو څخه په ګټې اخیستنې سره د عربو له ځواکمندو حکامو څخه په خپل عصر کې شمیرل کیږي. نوموړی په څلویښتم هجري کال کې خلیفه شو او د مسلمانانو مشري یې په غاړه واخیستله. د هغه ورئه په مستقیمه او غیر مستقیمه توګه تر ۱۳۲ هجري قمري کال چې له ۷۵۰ میلادي ګټل سره سمون لري، له ټولو بدلونونو، پاڅونونو او ستونزو سره سره په ډیره لویه نړۍ چې مسلمان اعراب یې فاتح وو، واکمني وکړه.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٤) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د امویانو په وخت کې فرهنګي، اقتصادي، اداري او پوځي وضعیت	
عمومي موخې	د امویانو له اقتصادي، فرهنګي اداري او پوځي وضعیت سره پېژندګلوي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - زده کوونکي به د امویانو داقتصادي او اداري وضعیت په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، - د امویانو د فرهنګي او پوځي وضعیت په اړه به معلومات ترلاسه کړای شي. - د امویانو د برياوو په لاملونو باندې به پوه شي، - د امویانو خدمتونه به لړلیک کړای شي، - د نقشې پر مخ به د امویانو مفتوحه سيمې په ګوته کړای شي، - له نقشو او اطلسونه څخه به ګټه پورته کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستى كړنې	د ښوونكي فعاليتونه	د زده كوونكو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرليك ليكل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليكل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده كوونكو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب وركول، - د لوست ارزونه او د كورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت كې ښه څارنه.	- د ښوونكي خرګندونو ته پام كول، - د لوست په بهير كې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي كې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې كول، - د ښوونكي پوښتنو ته ځواب وركول، - په كور او ټولګي كې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت كول.	پنځه ديرش دقيقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د امويانو په وخت كې د عشر، خمس او غنيمت په نوم ماليات له فتح شوو هيوادونو څخه د خلافت مركز ته ليږديدل. ۲- امويانو دمشق خپل پلازمينه ټاكلې وه. ۳- امويانو د عامه ګټې اخستينې لپاره د ښارونه، پلونو روغتونونو او جوماتونو په جوړولو لاس پورې كړ. ۴- محمد بن قاسم كراچي او ملتان فتح كړل.		

اضافي معلومات:

امويانو د اسلامي نړۍ د راتلونكو بدلونونو لپاره كلك بنسټ كېښود. هغوى د خپلې پلازمينې دمشق او د بيزانس په وړاندې په بيلابيلو بريدونو سره، او د نړدې ختيځ د مسيحيانو د تاريخ په اړوند ډيره ښه پېژندګلوي درلوده هغوى پوهيدل چې د لويې امپراتورۍ واكداران دي او د امپراتورۍ د ختيځې سيمې، ډير غنايم د هغوى په واك كې وركړي دي.

سره له دې چې امويان ډير زيات په پوځي سوقياتو او د اسلامي حكومت په پراختيا كې بوخت وو او پدې وتوانيدل چې مراكش، المغرب په لويديځ، تركيه په شمال، سيستان او خراسان په ختيځ كې فتح كړي، خو بيا يې هم په سياسي، اقتصادي او فرهنګي برخو كې لاسته راوړنې درلودې. نوي ښارونه، كاروانسرايونه، حمامونه او جوماتونه جوړل شول. د بيلګې په توګه د كوفې، بصرې، قسطاط، مدينې، قبته الصخرى او د وليد د جوماتونو څخه يادونه كولاى شو.

د امويانو د حكومت د پراختيا په ترڅ كې په مفتوحه سميو كې نوى ښارونه جوړشول، ښارونه د سوداګريزو مالونو د راكړې وركړې په مركزونو واوښتل، سوداګريز كاروانونه د اسيا، اروپا ، افريقا تر منځ په تګ راتګ كې وو، له ځمكو څخه د مالياتو اخيستل، له سوداګريزو كاروانو څخه د تكسونو اخيستل او را ټولول د امويانو د حكومت په مالي ځواكمنتيا كې لويه ونډه درلوده چې د امپراتورۍ له ګوټ ګوټ څخه په نقدي او جنسي توګه د خلافت مركز ته راوړل كيدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډه دا چې کوم تمدن چې امویانو رامنځ ته کړ هغه د نړدې ختیځ د سنتونو او ارزښت سره د مسلمانانو د نوی دین او دولت د مقابلې او یوځای کیدو په پایله کې منځ ته راغی همدارنګه امویانو په نورو فرهنګي برخو هم پاملرنه وکړه لکه مسکوکات او دیوان سالاري، د عبدالملك خلیفه په وخت کې اسلامي خاصه سکه له انځور پرته، خو په مذهبي کتیبې سره ضرب شوه. د دفتر او دیوان ژبه له یوناني څخه عربي ته واوښته.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٥) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	عباسيان	
عمومي موخې	واک ته د عباسيانو د رسيدو څرنګوالی او د هغوی نامتو خلفا	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - زده کوونکي به واک ته د عباسيانو د رسيدو د څرنګوالی په اړه معلومات تر لاسه کړي، - د عباسيانو په دوره کې به د مامون الرشيد او هارون الرشيد ونډه چې د فرهنګ په وده کې يې درلوده پوه شي، - د عباسيانو د اداري د پايښت او پرمختګ لاملونه به تحليل کړای شي، - په عباسي دوره کې به مهم تمدني مرکزونه د نقشې پر مخ په ګوته کړای شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرليك ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځه ديرش دقيقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- عباسي خليفه امين د مامون الرشيد په امر ووژل شو.

۲- د عباسي کورنۍ وروستنی خليفه مستعصم باالله د چنګيز د لمسی (هلاکو) لخوا ووژل شو.

۳- د مامون الرشيد د خلافت په وخت کې علومو ته او په ځانګړې توګه طب، رياضياتو، فلسفي، ادب او منطق ته ډيره پاملرنه شوې وه.

۴- عباسي خليفه منصور په ۱۶۹ هـ ق کال کې وفات شو.

اضافي معلومات:

د اموي حکومت د سقوط لاملونه هغه شورشونه او پاڅونونه وو چې په عراق او د اسلامي امپراتورۍ په نورو برخو کې رامنځ ته شول. سره له دې چې امويانو په پيل کې وکړای شول د تشويق او امتيازاتو په ورکولو سره پر اوضاع مسلط شي، خو په ۱۲۵ هـ ق کال کې چې له ۷۴۷ ميلادي کال سره سمون لري، د اسلامي امپراتورۍ د ټولو ناراضي ډلو لويه سازمان بندي او شورشونه په خراسان کې د يو ستر پاڅون موجب شول.

په خراسان کې د تحرکاتو له پيل سره سم د ابو مسلم خراساني تر مشرۍ لاندې پاڅون منځ ته راغی او د دغه پاڅون په پايله کې اموي شهزاده ګان يو په بل پسې له منځ ولاړل او وروستی اموي خليفه مروان حمار هم ووژل شو. او خلافت له امويانو څخه عباسيانو ته وليږدول شو.

د عباسيانو خلافت په رسمي توګه تر ۶۵۶هـ ق / ۱۲۵۸ ميلادي کال پورې دوام وکړ او هم په دغه کال بغداد د مغولانو لاسته ورغی.

د زياتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسير تاريخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطيف قاسمي،
- تاريخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٦) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د عباسیانو د عصر سیاسي، اداري او فرهنګي و ضعیت.	
عمومي موخې	د عباسیانو د عصر د سیاسي ادراي او فرهنګي وضعیت سره پېژنګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - زده کوونکي به د عباسیانو د دورې دسیاسي او اقتصادي وضعیت په اړه معلومات تر لاسه کړای شي، - د فرهنګي او اداري وضعیت په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، - د عباسیانو د عصر د فرهنګي او پرمختګ لاملونه به تحلیل کړای شي، - د مامون الرشید مهم خدمتونو به فهرست کړای شي، - د عباسیان په اداره او اداري جوړښت باندې به پوه شي، - مهم سوداګریز مرکزونه به د نقشي پرمخ وښودلی شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیكل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیكل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه : ۱- د بصرې، کوفې، قاهرې، قیروان، مروې، ری، بخارا او نیشاپور ښارونه د اسلامي تمدن له مرکزونو څخه شمیرل کیدل. ۲- د مامون الرشید د خلافت په وخت کې د ریاضي، الجبر په برخه کې زیات پر مختګونه شوي وو. ۳- د عباسیانو د خلافت په وخت کې او په ځانګړي توګه د هارون الرشید په حکومت کې د نړۍ د یو شمیر هیوادونو، لکه: چین، هند، فرانسې او یونان سره دیپلوماتیکې اړیکې ټینګې شوې او د سفیرانو په لیږدولو یې اقدام وکړ.		

اضافي معلومات:

عباسي دولت د اسلامي حکومت د واک لاندې سیمې او د هغوی د اوسیدونکو په اړوند د امویانو بر عکس پالیسي او رویه غوره کړه. له اعیانو او اشرافو سره یې له نرمښت او مدارا څخه کار واخیست او د هغوی ګټې یې په سیاسي او اقتصادي حاکمیت کې په پام کې ونیولې، نو همدا علت و چې عباسیانو تر امویانو زیات عمر وکړ.

د یادونې وړ ده چې د عباسیانو د اداري په ټینګښت کې د خراسان خلکو (افغانستان) ډیره ونډه درلوده چې کولای شو له برمکي کورنۍ څخه یادونه وکړو. دغې کورنۍ د هارون الرشید حکومت د خپل کمال او پرمختګ لوړپوړ ته ورساوه. یحیی برمکي یو مدبر انسان و چې هارون الرشید هغه ته د پلار خطاب کاوه او د خپل وزیر په توګه یې وټاکه. په همدې توګه د یحیی زامنو په بغداد کې لوی منصبونو ته رسیدلي وو، جعفر بن یحیی د هارون الرشید وزیر شو. فضل بن یحیی د خراسان د ولایت مقام ته ورسید. دې کورنۍ اولس کاله د بغداد د خلافت ټولې چارې په خپل لاس کې اخیستې وې او دې منورې کورنۍ ډیر اثار له هندي، پهلوي او یوناني ژبو څخه په عربي ژبه وژباړل.

د دریمې پیړۍ په وروستیو او د څلورمې هجري پیړۍ په لومړیو کې عباسي خلافت د خپلې د ودې او پرمختګ پړاوونه ووهل. په ظاهري توګه د افریقې په شمال، مصر او خراسان کې ځینو کورنیو خپلواکي تر لاسه کړه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهبي وحدت منځ ته راغی د پانګې د راټولیدو له امله سوداګری او کرنې وده او پر مختګ وکړ. ښارونه یو له بل سره وصل، او پرعایداتو باندې مالیات وضع شول. ښارونه، کاروانسرایونه، حمامونه، مانۍ ګاني او جوماتونه جوړل شول چې د بیلګې په توګه د بغداد منصور، رقه، سامرا او مصر د ښارونو نوم اخیستلای شو.

د الازهر، قیروان، المالك، ابن طولون او ابو دلف جوماتونه هم جوړ شول، د معماری له نظره دعباسیانو دوره د امویانو په څیر له تنوع څخه برخمنه او د پام وړ وه. سربیره پر آجری تزئین او قوسونو کولای شو د نقاشي منبت کاری، ګچبری او سفالګری څخه یادونه وکړو.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library